

ISSN 0037 - 6531
9 770037 653005

PRENOSIMO S UNIVERSITAS PORTALA

RAZGOVOR DR. SC. LIDIJA VUJIČIĆ, UČITELJSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U RIJECI

REFORMA OBRAZOVANJA EVOLUCIJSKI JE, A NE REVOLUCIJSKI PROCES

školske novine

Broj 1-2 (3297-3298) • Godište LXXIV.
Zagreb, 10. siječnja 2023.

DVOTJEDNIK ZA ODGOJ, OBRAZOVANJE, ZNANOST I KULTURU ISSN 0037 - 6531 • UDK 37 (05)''530.1''
Cijena 2,52 € (19 kn)

**TEMA BROJA – KOMPARATIVNA STUDIJA
EUROPSKE UNIJE ZA 2022. GODINU**

SIROMAŠNI UČENICI IMAJU ŠEST PUTA MANJE IZGLEDE ZA USPJEH

U publikaciji Europske unije pod nazivom Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2022. godinu ocjenjuju se najvažniji aspekti recentnog i aktualnog razvoja politika na svim razinama obrazovanja u državama članicama EU-a. U ovom usporednom izvješću predstavljen je napredak u postizanju ciljeva na razini EU-a dogovorenih u sklopu strateškog okvira za europsku suradnju u tom području

IZ SADRŽAJA

PROBLEMI S PROVEDBOM VLADINE MJERE
'BESPLATNIH' OBROKA ZA 311 TISUĆA OSNOVACA

Oko 7000 zagrebačkih roditelja ne želi da im djeca konzumiraju školski obrok

STR. 8

DJEČJI VRTIĆ LEKENIK

Njegovanje građanske kulture od najranije dobi

STR. 14-15

PRVA RIJEČKA HRVATSKA GIMNAZIJA U
PROJEKTU „ZELENA LEKTIRA: JABUKA ZA SRCE“

Školska knjižnica i održivi razvoj

STR. 16-17

OŠ IVANE BRILIĆ-MAŽURANIĆ, OGULIN

Djeca nisu stvari koje treba oblikovati, već ljudi koje treba otkriti

STR. 19-21

IZ DNEVNIKA ŠKOLSKOGA PSIHOLOGA:
ZABRANE, PRIJETNJE, SPUTAVANJE,
RUŽNA PROROČANSTVA

Suzni dječak i druge priče

STR. 30-31

BIO NEKOĆ... BOLAN
OSJEĆAJ NESKLADA,
RASTAKANJA I PROPADANJA

Isušena kaljuža [Janko Polić Kamov]

STR. 38

UČENICI OŠ JURJA DOBRILE IZ
ROVINJ U ERASMUS+ PROJEKTU

Mitovi i legende – iskustva iz Istanbula

STR. 39

MEĐU NAMA

UČITELJSKE TRAGEDIJE

Mnoge važne i manje važne stvari u ovoj napaćenju zemlji prolaze ispod radara najšire javnosti, pa se onda nakon nekoliko tjedana ili mjeseci mnogi od nas čudom čude, oni prostiji bi rekli „ko pura dreku“, činjenici da je njihovoj pažnji promaklo nešto tako krucijalno što oni nisu ni primijetili. Prošao bi tako nezapaženo i u duhovitom, opuštajućem, revijalnom tonu i kalendar jedne nakladničke kuće koja drži do sebe i koja dobar dio svoga profita zarađuje na udžbenicima i pripadajućim suplementima zahvaljujući upravo učiteljima koji su njezine udžbeničke naslove odabrali kao sredstvo za rad. Poklonila je nakladnička kuća svojim „koope-rantima“ stolni kalendar za ovu godinu simboličnog naziva „Učiteljske tragedije“.

Uz svaki mjesec stoji ilustracija učitelja uglavnom u nekoj sumornoj pozi (kako i dolikuje učiteljskoj tragediji) i porukama koje su u nakladničkoj kući smatrali duhovitima i vickastima. No, prema reakcijama na društvenim mrežama, a pogotovo u nastavničkim grupama, pokazalo se da dio prosvjetara ne dijeli ni radost ni oduševljenje zbog ovoga satiričkog uratka.

Naime, uz spomenute sumorne fotografije stoje poruke poput „Još 25 godina do mirovine“, „Za vikend moram ispravljati ispite“, „Inventura nam je 27. 12.“ ili, primjerice, uz lipanj – „Od osmaša sam opet dobila ručni sat“. Na kalendarskoj stranici za srpanj je, pak, poruka zabrinutog učitelja „A mogao sam im jednostavno dati dvojke“, a uz ostale mjesece nalazimo misli poput „Radim ujutro, a sjednica je u 18 sati“, „Opet imam rupe u rasporedu“, „Kolega je častio prijepodne, nama ništa nije ostalo“, „Netko je sjeo na moje mjesto u zbornici“, „Za maturalec idemo opet na isto mjesto“, „Zapisničar sam na sjednici“.

Rekoh, dio prosvjetara nije ovakav dar primio čak ni s kiselim osmijehom na licu. Jedna je učiteljica na prosvjetarskoj grupi napisala: „Ne znam u kojem je svjetlu ovo duhovito, tko bi stavio ovako nešto na katedru? Kao da napišeš sebi na čelo *ja sam luzer, mrzim svoj posao!*“

Neki misle da su natuknice istinite jer su se mnogi učitelji našli u sličnoj situaciji u vlastitim zbornicama

i u svakodnevnom radu u razredu, no da ipak ne bi izlazili u javnost s takvim kalendarom. Neki tvrde da se nisu uvrijedili zbog kalendara i da ih više vrijeđaju glupi zakoni i pravilnici, odnos Ministarstva znanosti i obrazovanja prema njima, pa čak smatraju da je previše pažnje dano cijelom slučaju i da nije krivac nakladnik nego resorno ministarstvo i Vlada. No, očito je da su mnogi prosvjetari osjetljivi na ovakve pošalice jer im je preko glave podcjenjivačkog, omalovažavajućeg, bezobraznog odnosa prema obrazovanju i prosvjetnim djelatnicima od svih – počevši od roditelja koji si umišljaju da sve znaju i da im je sve dopušteno pa učiteljima sole pamet i poučavaju ih kako da rade posao za koji su se školovali, do prosvjetne i ine vlasti koja nema nimalo sluha ni za obrazovanje, ni za ljude koji u njemu rade.

Ničiji posao nije zavrijedio ovakvu razinu duhovitosti u javnom prostoru i to više nije pitanje humora ili istine. Jednostavno je ponižavajuće! Zamislite da netko napravi liječnički kalendar s komentarima poput „Miša mu, ipak sam očekivao veći mito za operaciju srca“, „Kvragu i priziv savjesti, opet ću doma morati izvoditi taj nesretni abortus!“ ili sudački: „Da bih sudio pravednije, plaća bi ipak trebala biti malo veća“ ili „Je li 15 000 eura previše za oslobođajuću presudu!? Možda sam mogao uzeti više“ ili saborskih zastupnika: „Ne dolazim na posao jer ću ionako dobiti plaću, hehe“, „Nije li ručak u saborskom restoranu ipak malo preskup?“, ili prometnog policajca s dilemom „Je li 200 kuna bilo previše za puštanje ovog nesretnika koji je prošao kroz treptajuće crveno?“

Doista mislim da takve pošalice ne mogu biti nikome duhovite jer vrijeđaju i ponižavaju bilo koji posao ili branšu. Stvaraju generalizirajuću sliku i to na negativnom obrascu sugerirajući da su svi sudci, policajci, učitelji, liječnici, ekonomisti, pa i političari neradnici, niškorišni, uhljebi... U tome nema doista ničega ni simpatičnog ni duhovitog, a želimo li razveseliti prosvjetare, vratimo im status u društvu i poštovanje kakvo su učitelji uživali u vrijeme kad je Marija Terezija osnivala škole po Gorskome kotaru.

IZ RAVNATELJSKOGA KUTA

GODINA IZAZOVA

Ulaskom u novu godinu dočekalo nas je niz novina od kojih su, naravno, najvažnije one o promjeni valute te otvaranju granica. I dok se mnogi polako privikavaju na velik broj različitih kovanica koje će polako postajati dominante, uspoređuju se i cijene te je nekakav opći dojam da je poskupljenje ipak tu, bez obzira na to što se najavljivalo (ili naivno vjerovalo) da ga biti ne će.

Stabilan novčani iznos ostao je onaj koji država osigurava za besplatne školske obroke, iako je sve drugo poprilično nestabilno i tek treba vidjeti kako će to istinski zaživjeti (već u prvom tjednu nastave u siječnju). Sigurno je tek jedno – kao što se hrvatske škole uvelike razlikuju po uvjetima u kojima rade, tako će se razlikovati i obrok koji će svako dijete moći dobiti. Od sendviča do variva za vrijeme školskih odmora.

Odmor će učenici imati i nadalje shodno kalendaru koji dijeli zimske praznike u dva dijela. Taman kad postignu „radnu temperaturu“, već u veljači ponovno idu na jednotjednu stanku. No, o školskim kalendarima već je izgovoreno i ispisano mnoštvo riječi, posebno o onom jesenskom odmoru koji se proteže na (ni manje ni više) dva dana od kojih je jedan blagdan.

Ožujak nam donosi nacionalne ispite za osmaše – u rasponu od tri tjedna pisat će ih ukupno osam, od hrvatskog jezika sve do povijesti. S obzirom na to da sve više postajemo društvo u kojem je ocjena „ključ za sva vrata“, treba vidjeti kako će učenici (koji su na pragu srednje škole) reagirati na ispite znanja koji će služiti nacionalnim statistikama. Ako je ovo prvi korak

u suzbijanju inflacije odlikaša, svakako ga treba pozdraviti, no već je samom najavom da bi se ispiti mogli brojčano vrjednovati uskovitlano podosta prašine pa je ta „točka“ ekspresno skinuta s dnevnog reda.

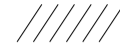
Do kraja školske godine mogao bi (a možda i ne) konačno biti donesen novi Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama umjesto staroga koji datira još tamo iz 2008. i koji je u prethodnih 14 godina mijenjan isto toliko puta. Iako je bilo najavljivano drugačije i mnogo ranije, iako je formirana i posebna radna skupina koja je trebala iznijeriti Zakon u 2022. godini, ipak se nekako sve zaogrulo „plaštom nezadovoljstva“ te prolongiralo za drugi kvartal 2023. (mjesec u kalendaru – nepoznat). Uz brojne novosti koje bi zakonom trebale biti „posložene“ jedna od većih jest i ona o statusu ravnatelja škola (je li upravo ta „dionica“ razlog odgode?). Hoće li ostati na sadašnjem modelu ugovora na određeno vrijeme nakon kojeg se čelni ljudi škola nemaju kamo vratiti, hoće li im se nekako omogućiti povratak u učionicu nakon više odrađenih petogodišnjih ciklusa, hoće li u odabiru prevladati struka i jasni kriteriji ili tek politički „poeni“?

Premda, lako za papire koji će se uvijek nekako „posložiti“ – puno su važniji oni zbog kojih smo svi mi odrasli koji radimo u školama zapravo tamo. Ključno je pitanje u novoj godini hoće li se nastaviti trend smanjivanja broja učenika (brojke u školskom e-rudniku izgledaju strašno!) ili će se strelica koja strmoglavio ide prema dolje konačno zaustaviti i krenuti uvis?

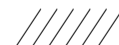
Sretno nam svima!

PIŠE
Marijan Šimeg

PIŠE
Igor Matijašić, ravnatelj
OŠ Milana Langa, Bregana

DVOTJEDNA KRONIKA

RODITELJI OKO 7000 ZAGREBAČKIH UČENIKA NE ŽELE BESPLATAN ŠKOLSKI OBROK

PONEDJELJAK, 26. PROSINCA

Kratka crtica iz Njemačke. Kako prenosi Deutsche Welle, iz gradića Hohenstein-Ernsttal u Saskoj, očajni roditelji pišu ministru kulture jer u jednoj srednjoj školi kronično nedostaje nastavnika. Toliko da se nastava vjeronauka uopće ne održava, a u nekim razredima nema biologije, glazbenog, sociologije. U njemačkim školama nedostaje 40.000 nastavnika. Istodobno je objavljena studija prema kojoj svaki peti učenik osnovne škole ne dostiže ni minimum predviđenog znanja iz njemačkog i matematike. Poznato?

UTORAK, 27. PROSINCA

U nedostatku vijesti iz Hrvatske, i dalje pratimo Deutsche Welle. Gradski vrtić u Rheinbergu opet je bio zatvoren na dva dana zbog bolesti osoblja, pa je jednoj majci prekijpelo: Odvela je sina u vijećnicu da bi ga ostavila gradonačelniku na čuvanje dok ona ide na posao. Gradonačelnik ju je zbunjeno primio i saslušao. Pričala mu je o drugoj majci koja prethodnog dana nije mogla ići na kemoterapiju jer nije imala nikoga tko bi joj mogao pripaziti na dijete. Trenutno njemačkim vrtićima nedostaje više od sto tisuća odgajateljica, navodi list.

SRIJEDA, 28. PROSINCA

Ako pogledamo u 2023., pitanje koje pada na pamet jest: hoće li Vlada uspjeti riješiti problem manjka nastavnika u školama? Odgovor – neće! Planirana rješenja za problem nedostatka nastavnika deficitarnih struka (matematike, fizike i informatike) nisu dovoljna. Prvo rješenje je paušalno i kratkoročno: omogućava povratak umirovljenih nastavnika deficitarnih struka na rad u škole, prvenstveno u ulozu zamjena za nastavnike na bolovanju ili roditeljskom dopustu, što djeluje kao 'krpanje rupa'. Drugo rješenje je dugoročno, pa će na njega valjati pričekati: studentima koji se odluče za upis u deficitarne studijske programe stipendija raste na 600 eura, uz uvjet da jednak broj godina koliko su primali stipendiju rade u školi. Nisu predočene analize stanja i projekcije ovih mjera, pa ne znamo, primjerice, koliko je zainteresiranih u obje skupine.

ČETVRTAK 29. PROSINCA

Hrvatske vlasti zbunjeno istražuju slučaj posvajanja djece iz DR Konga zbog čega su u zatvoru u Zambiji prije tri tjedna završila četiri para iz Hrvatske, a osnovana je i radna skupina u kojoj su predstavnici Državnog odvjetništva RH, Sigurnosno-obavještajne agencije i resornih ministarstava koja održava sastanke o ovom očito svima nejasnom slučaju. Od četiri para, dva su upisana u službeni Registar potencijalnih posvojitelja, potvr-

đeno je iz Kabineta ureda ministra rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. „Uvidom u Registar potencijalnih posvojitelja od spomenuta četiri para upisana su dva para što znači da imaju pozitivno mišljenje o podobnosti i prikladnosti za posvojenje. Ističemo da je jedan par u registru od 2021., a drugi par od 2022. godine“, navode u Ministarstvu. Pritom potvrđuju da Ministarstvo nije zaprimilo zahtjeve potencijalnih posvojitelja iz Republike Hrvatske za posvojenje djece iz Konga u skladu s Konvencijom o zaštiti djece i suradnji u vezi s međudržavnim posvojenjem (Haag, 1993.).

PETAK, 30. PROSINCA

Bračni par Anka i Venko Vranković, u spomen na svog sina Roberta koji je rođen kao 'palčić' odlučili su, posredstvom Kluba roditelja nedonoščadi Palčić, donirati Obiteljsku bolnicu Zadar dvjema vrijednim uređajima - Giraffe Omnibed Carestation CS1 i Giraffe Shuttle sustava za unutarbolnički transport. Ukupna vrijednost donacije iznosi više od 52 tisuće eura. Donaciju su predali ravnatelju bolnice Anti Toliću.

Subota, 31. prosinca
Moguće najzgodnija vijest na Silvestrovo stiže s Jaruna. Zimski plivači Zagreba najavljuju tradicionalan ispraćaj stare godine zimskim plivanjem „Silvestrovo u Jarunu“. Pozivaju građane da poprate događaj organiziran točno u podne s pucnjem Gričkog topa na sjevernoj strani Velikog jezera.
Nedjelja, 1. siječnja
Pustimo neka prođe prvi dan 2023.(...)

PONEDJELJAK, 2. SIJEČNJA

Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja izvijestio je da je njegov osnivač, dugogodišnji čelnik i glavni tajnik Vilim Ribić (66) otišao u mirovinu, a Malo vijeće Sindikata imenovalo je Matiju Krofline na dužnost glavnog tajnika. Ističu kako je Ribić, koji je u mirovinu otišao zadnjeg dana prosinca prošle godine, prestao obnašati bilo kakvu izvršnu funkciju unutar Sindikata, ali će svojim iskustvom, znanjem i savjetima u narednom razdoblju pomagati i iz mirovine u svojstvu savjetnika te kao član Senata Sindikata, zajedno s drugim bivšim čelnicima Sindikata. Ribić je potvrdio da će uz mirovinu primati i polovicu plaće...

UTORAK, 3. SIJEČNJA

Slučajna konzumacija slatkiša i grickalica s kanabisom među djecom u SAD-u uvećala se za čak 1375 posto u pet godina. Rezultati istraživanja objavljeni u stručnom časopisu „Pedijatrija“ otkrivaju da je u razdoblju od 2017. do 2021. godine više od 7040 djece mlađe od šest godina nenamjerno konzumiralo kanabis. Od toga,

gotovo četvrtina djece završila je u bolnici, a oko osam posto na jedinici intenzivne njege. Slatkiši s marihuanom izgledaju kao obični slatkiši. Najčešće se mogu naći u obliku bombona, keksi, kolača i čokolada. Djeci su privlačni jer se nalaze u šarenim pakiranjima, a na crnom tržištu prodaju se u pakiranjima koje izgledaju gotovo identično kao pravi, primjerice, Haribo ili Skittles bomboni.

SRIJEDA, 4. SIJEČNJA

Gradski odbor HDZ-a Splita poručuje – splitska bi djeca jedina mogla ostati bez besplatnih obroka, ravnatelji traže odgovodu mjere, a iz Ministarstva znanosti i obrazovanja odgovaraju – nema potrebe. Evo kakav odgovor nude: „Uvjereni smo da će i gradska vlast u Gradu Splitu u suradnji sa školama kojima su vlasnici i osnivači, jednako kao i svi ostali osnivači osnovnih škola u Hrvatskoj, uspjeti organizirati da svaki učenik dobije barem jedan besplatan obrok. Osim toga, nema nikakve potrebe za odgodom Odluke o kriterijima i načinu financiranja troškova prehrane, odnosno sufinanciranja za učenike osnovnih škola jer je tom Odlukom definirano financiranje jednog obroka po učeniku dnevno u iznosu od 10 kuna, dok je organizacija prehrane, kao i do sada, u nadležnosti gradova i županija koji su vlasnici i osnivači škola“.

ČETVRTAK, 5. SIJEČNJA

Istaknuti hrvatski biokemičar i jedan od utemeljitelja molekularne biologije u Hrvatskoj, akademik **Željko Kučan** preminuo je u četvrtak u 89. godini života. Na Institutu Ruđer Bošković radio je od 1983. godine, a u međuvremenu je više od šest godina proveo u inozemnim znanstvenim institucijama. Tako je od 1961. do 1963. boravio u laboratoriju nobelovca Fritza Lipmanna u Rockefellerovu Institutu u New Yorku, gdje je započeo istraživanja biosinteze proteina, piše Jutarnji list. Glavno područje interesa akademika Željka Kućana bila je biokemija nukleinskih kiselina i njihova uloga u biosintezi proteina. S tog je područja objavio oko 50 znanstvenih radova u najuglednijim svjetskim časopisima.

PETAK, 6. SIJEČNJA

Iz Grada Zagreba šalju priopćenje vezano uz plan podjele besplatnih obroka za učenike osnovnih škola. Očekuju, navode, da će u drugome polugodištu školskom prehranom biti obuhvaćeno najmanje 56 tisuća učenika, od njih ukupno 63 tisuće, a broj se temelji na odgovorima roditelja i skrbnika školama. Dodaju kako se dio roditelja i skrbnika – konkretno, njih oko 7000 – u školskim anketama izjasnio da ne žele da njihovo dijete konzumira obroke u organizaciji škole.

Priredila: Mirela Lilek/Jutarnji list

PRISJETI SE UZ ŠKOLSKI
www.hsmuzej.hr
15. SIJEČNJA – DAN
MEĐUNARODNOG
PRIZNANJA
REPUBLIKE HRVATSKE

EUROPSKA HRVATSKA

Na samom početku 2023.

godine Hrvatska je ušla u eurozonu i Schengen, što je završetak dugog procesa koji je započeo prije više od trideset godina kada su se hrvatski građani

1991. godine opredijelili za samostalnost Republike Hrvatske sa željom njezine pune integracije u međunarodnu zajednicu. Želja hrvatskog naroda potvrđena je međunarodnim priznanjem Republike Hrvatske koje je uslijedilo 15. siječnja 1992. godine kao potvrda državnosti i ostvarivanja afirmacije hrvatske države u sklopu međunarodne zajednice. Toga dana sve zemlje članice tadašnje Europske zajednice odnosno Europske unije priznale su Republiku Hrvatsku kao suverenu i samostalnu državu. Bile su to Irska, Belgija, Danska, Francuska, Grčka, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Njemačka, Portugal, Španjolska i Ujedinjena Kraljevina. Ovim državama toga dana istom odlukom pridružile su se Austrija, Bugarska, Kanada, Mađarska, Malta, Poljska i Švicarska.

Prve zemlje koje su još u 1991. priznale Republiku Hrvatsku kao samostalnu i suverenu državu bile su zemlje koje i same u tom trenutku nisu bile međunarodno priznate – Slovenija, Litva, Ukrajina i Letonija. Prva međunarodno priznata država koja je priznala Hrvatsku bio je Island koji je ovu odluku donio 19. prosinca 1991. Priznanje Hrvatske nakon 15. siječnja slijede i ostale svjetske države, a Hrvatska započinje intenzivne diplomatske međunarodne aktivnosti otvaranjem prvih veleposlanstva radi promicanja interesa Republike Hrvatske, uspostavljanja i učvršćivanja njezina državnog suvereniteta i međunarodnog subjektiviteta. Od međunarodnoga priznanja do danas Republika Hrvatska održava diplomatske odnose s većinom međunarodno priznatih zemalja svijeta. Hrvatska postaje članica Ujedinjenih naroda 22. svibnja 1992., u članstvo Vijeća Europe primljena je 6. studenoga 1996., članicom NATO saveza postala je 1. travnja 2009. godine, a 28. članicom Europske unije postala je 1. srpnja 2013. godine te je, kako smo već spomenuli, od ove godine članica eurozone i Schengena. Možemo zaključiti kao je Hrvatska u ovih tridesetak godina prešla težak i zahtijevan put da bi danas bila aktivna članica mnogih europskih i svjetskih tijela, međunarodnih procesa i inicijativa.

U povijesti suvremene hrvatske državnosti 15. siječnja svakako je važan datum. To je i Dan mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja koja je započela toga datuma 1996., a dovršena istog dana 1998. godine povratkom okupiranih područja istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema u ustavno-pravni poredak Republike Hrvatske, čime su stvoreni uvjeti za mirnodopski život, rad i razvoj na području cijele države.

Ovaj važan datum ostat će zabilježen u hrvatskoj povijesti baš kao i u Hrvatskom školskom muzeju koji jedini čuva povijest hrvatskog školstva ne samo posljednjih trideset nego i više od 120 godina. Čuvamo tako i medalju sa svjetske izložbe u Parizu iz 1900. godine kao odlikovanje za izložbenu cjelinu o hrvatskom školstvu koje je išlo ukorak s tendencijama i procesima u školstvu europskih zemalja. Danas našu Parišku sobu možete posjetiti u Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu, jer Školski muzej još uvijek čeka svoju obnovu.

Marijana Bračić

EURYDICE OBJAVLJENA KOMPARATIVNA STUDIJA
EUROPSKE UNIJE ZA 2022. GODINU

SIROMAŠNI UČENICI IMAJU ŠEST PUTA MANJE IZGLEDE ZA USPJEH

U publikaciji Europske unije pod nazivom Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2022. godinu ocjenjuju se najvažniji aspekti recentnog i aktualnog razvoja politika na svim razinama obrazovanja u državama članicama EU-a. U ovom usporednom izvješću predstavljen je napredak u postizanju ciljeva na razini EU-a dogovorenih u sklopu strateškog okvira za europsku suradnju u tom području

U publikaciji Europske unije pod nazivom Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2022. godinu ocjenjuju se najvažniji aspekti recentnog i aktualnog razvoja politika na svim razinama obrazovanja u državama članicama EU-a. Publikacija je podijeljena u šest poglavlja: statistički pregled glavnih pokazatelja u području obrazovanja i osposobljavanja; informacije o tome što je država članica poduzela ili poduzima da pronađe rješenje za neko od neriješenih pitanja u svojem sustavu obrazovanja; situacija povezana s ranim i predškolskim odgojem i obrazovanjem; politike odgoja i obrazovanja u školi; podatci o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju te obrazovanju odraslih; mjere u visokom obrazovanju.

Ovo komparativno izvješće dopunjuje 27 detaljnijih izvješća po državama članicama. U usporednom izvješću predstavljen je napredak u postizanju ciljeva na razini EU-a dogovorenih u sklopu strateškog okvira za europsku suradnju u tom području. Utvrđeno je sedam ciljeva na razini EU-a, a ovo ih izvješće dopunjuje brojnim popratnim pokazateljima kako bi se razjasnio kontekst i moguće poluge politike. Osim toga, u izdanju za 2022. nalazi se i osmi pokazatelj na razini EU-a, koji je nastao na temelju zahtjeva Vijeća, kao smjernica za pravednost EU-ovih sustava obrazovanja i osposobljavanja. Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2022. godinu priložen je

PRIREDILA
Ivana Čavlović

izvješću Komisije o napretku u europskom prostoru obrazovanja.

JEDNAKI UVJETI NASTAJU U RANOJ DOBI

U svim sustavima obrazovanja i osposobljavanja vidi se da je uspješnost povezana sa socioekonomskim statusom. Gotovo je šest puta veća vjerojatnost da će mladi u nepovoljnom socioekonomskom položaju u dobi od 15 godina ostvariti slabije rezultate od mladih u povoljnijem socioekonomskom položaju, što upućuje na to da se nepovoljan položaj u obrazovanju prenosi na sljedeće generacije. Te nejednakosti ne pojavljuju se u 15. godini i nakon toga ne nestaju. Bude li se nastojalo ostvariti ravnopravnost u obrazovanju, vjerojatno će se postići napredak u svim postojećim ciljnim područjima na razini EU-a.

Pristup djece u nepovoljnom socioekonomskom položaju kvalitetnom ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju uvelike pridonosi ravnopravnosti. Sudjelovanje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju pridonosi boljim kognitivnim ishodima i boljim izgledima, posebno za djecu u ranjivu položaju. Ukupan udio djece upisane u programe ranog i

predškolskog odgoja i obrazovanja u dobi od 3 godine do početka obveznog osnovnoškolskog obrazovanja ostao je stabilan (2020. iznosio je 93 posto). Međutim, djeca u nepovoljnom položaju i dalje nailaze na prepreke koje im to onemogućuju. Nekoliko država članica EU-a nedavno je proširilo dob u kojoj se djeca mogu upisati u programe ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ili smanjilo cijenu. Iako zatvaranje ustanova i uvođenje ograničenja nisu bili sveprisutni kao na drugim razinama obrazovanja, zbog pandemije bolesti COVID-19 bilo je teže održati kvalitetu pružanja usluga te su do izražaja došli postojeći strukturni problemi.

SMANJENA STOPA RANOG NAPUŠTANJA ŠKOLOVANJA

Udio osoba koje rano napuštaju školovanje iznosio je 9,7 posto u 2021., no smanjuje se i dobri su izgledi da će se postignuti cilj za 2030. da takvih osoba bude manje od 9 posto. Otprilike 3,1 milijun mladih koji su stekli nižu sekundarnu razinu obrazovanja ne obrazuju se niti osposobljavaju, a samo 42,3 posto zaposleno je. Kako bi se ta situacija poboljšala, možda će biti potrebno preusmjeriti pozornost na mlade u najnepovoljnijem položaju i mlade do kojih je najteže doprijeti. Na primjer, za mlade čiji roditelji imaju nisku razinu obrazovanja devet je puta veća vjerojatnost da će rano napustiti školovanje nego mladi čiji su roditelji visokoobrazovani. U prijedlogu „Putovi do školskog uspjeha” prikazuje se veza između niske razine postignutog obrazovanja i postizanja slabih rezultata u obrazovanju te se širok raspon dionika potiče da odgovore na stvarne potrebe mladih današnjice.

Gotovo polovica učenika upisanih u više sekundarno obrazovanje (48,7 posto) polazi strukovno obrazovanje i osposobljavanje (SOO). U Pregledu obrazovanja i osposobljavanja za 2022. prikazan je napredak prema trima ključnim ciljevima za SOO: učenju kroz rad, mobilnosti i zapošljivosti osoba s diplomom. Najnoviji podatci pokazuju da u području učenja kroz rad postoje velike razlike među zemljama. Iako se čini da je cilj za 2025. na razini EU-a ostvariv, tek treba sagledati sve posljedice pandemije bolesti COVID-19. Pandemija je prekinula i postupno povećanje mobilnosti učenika u SOO-u, a određeni oporavak započeo je u svibnju 2021. Nadalje, uslijed pandemije smanjila se i stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno završile SOO, koja je 2021. iznosila 76,4 posto, a u međuvremenu se nije vratila na staro.

NEJEDNAKOSTI U VISOKOM OBRAZOVANJU

U 2021. godini 41,2 posto osoba u dobi od 25 do 34 godine imalo je kvalifikacije na tercijar-

noj razini, što znači da je EU i dalje na dobrom putu da ostvari svoj cilj od 45 posto do 2030. godine. Međutim, uz desetljeća širenja obrazovanja došlo je i do sve većih razlika među spolovima, pa tako ta razlika danas iznosi 11,1 postotni bod u korist žena. Dokazi upućuju na to da razlike među spolovima nastaju znatno prije terciarnog obrazovanja i povećavaju se na višim razinama obrazovanja, što se vidi u većini podataka o novim polaznicima, upisima i završetku obrazovanja. Velike su razlike među spolovima i pri odabiru studija, a žene su i dalje nedovoljno zastupljene u disciplinama kao što su IKT i inženjerstvo. Osim toga, udio osoba s terciarnim obrazovanjem viši je za 48,6 postotnih bodova među mladima čiji roditelji imaju visoku razinu obrazovanja nego među onima čiji roditelji imaju nisku razinu obrazovanja.

U 2021. godini 10,8 posto odraslih osoba u dobi od 25 do 64 godine sudjelovalo je u formalnom ili neformalnom učenju tijekom prethodna četiri tjedna, što pokazuje da je došlo do oporavka nakon pandemije prethodne godine. Dok se obrazovanje odraslih u prethodna četiri tjedna povećalo među nezaposlenima (sad iznosi 12,7 posto), i dalje je mnogo manje zastupljeno među osobama s niskom razinom obrazovanja (4,3 posto) i osobama koje žive u ruralnim područjima (7,8 posto). Ti se podatci temelje na novoj, detaljnijoj definiciji obrazovanja odraslih te će se poboljšati sljedeće godine, a referentno razdoblje za aktivnosti učenja produljit će se na 12 mjeseci. Riječ je o referentnom razdoblju od 12 mjeseci koje će se upotrebljavati za ciljeve na razini EU-a za 2025. i 2030., kao i za nacionalne ciljeve koje utvrde države članice.

VAŽNOST DIGITALNIH KOMPETENCIJA

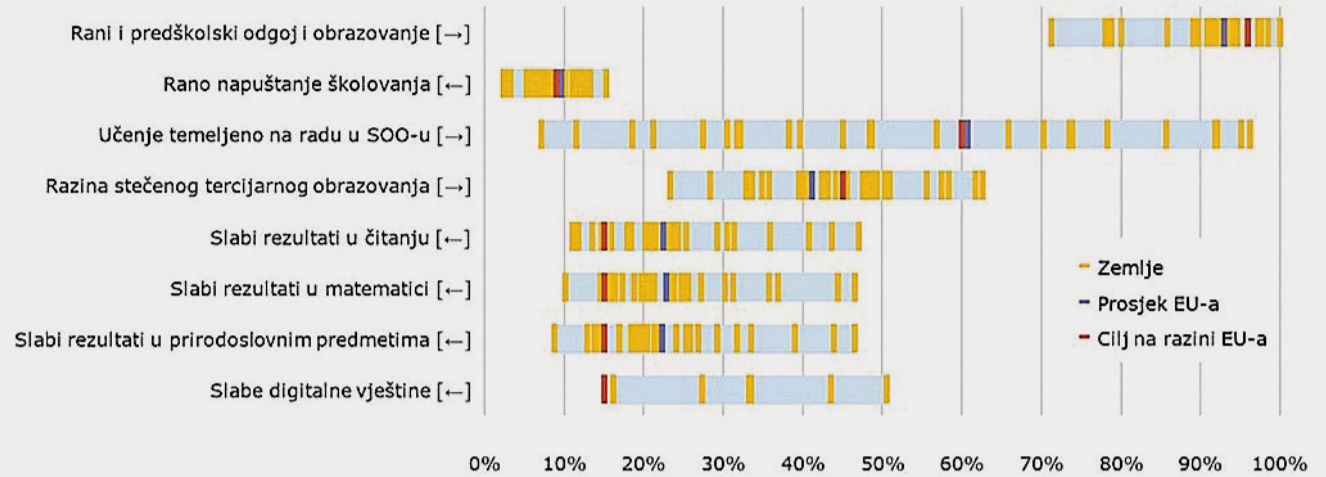
Činjenica da su slabi rezultati u osnovnim vještinama povezani s manjkom vremena za poučavanje loša je vijest u pogledu gubitaka u učenju koji su mogli biti posljedica fizičkog zatvaranja škola. Međutim, postoje i druge ključne kompetencije osim čitanja, matematike i znanosti koje se ne bi smjele previdjeti u svijetu nakon pandemije bolesti COVID-19. U Pregledu obrazovanja i osposobljavanja za 2022. razmatraju se najnoviji dokazi o ključnim područjima kompetencija kao što su višejezičnost i građansko obrazovanje. Prvo, gotovo dvije trećine učenika na razini nižeg sekundarnog obrazovanja uči najmanje dva strana jezika, što pridonosi razumijevanju među kulturama. Drugo, kad je riječ o građanskoj osviještenosti, znatan udio mladih smatra važnima pitanja kao što su nejednakost (42,8 posto) i klimatske promjene (39,4 posto).

Digitalne kompetencije i kompetencije u području održivosti lakše bi se stjecale kad bi se uključile u obvezno obrazovanje kao međukurikularna tema. U tom je području potrebno i ojačati samopouzdanje i vještine nastavnika. Stjecanje osnovne razine digitalnih kompetencija i kompetencija za održivost posebno je važno za obrazovanje odraslih jer se treba osigurati da učenici koji su već napustili sustav formalnog obrazovanja i osposobljavanja ne propuste prilike koje pruža ubrzana usporedna tranzicija. Usto treba naglasiti da u tim područjima kompetencija postoje iste nejednakosti koje prožimaju cjelokupno obrazovanje i osposobljavanje. Na primjer, veća je vjerojatnost da će dječaci imati slabe rezultate u digitalnim vještinama nego djevojčice, a sudjelovanje u aktivnostima zaštite okoliša u više je država članica raširenije među mladima koji su u povoljnijem socioekonomskom položaju.

HRVATSKA - DEMOGRAFIJA U FOKUSU

U izvješću za Hrvatsku istaknuto je kako negativna demografska kretanja stvaraju dodatne izazove u obrazovanju. Naime, pad broja stanovnika utječe i na učeničku populaciju: u razdoblju od 2013./2014. do 2021./2022. populacija učenika koji pohađa-

Sažetak uspješnosti država u postizanju ciljeva na razini EU-a u okviru Rezolucije o strateškom okviru europskog prostora obrazovanja

Izvor: Eurostat (anketa o radnoj snazi EU-a 2021. i UOE 2020.), OECD (PISA 2018.) i IEA (ICILS 2018.). Napomena: cilj za obrazovanje odraslih na razini EU-a izostavljen je jer će podaci na kojima se temelji glavni pokazatelj biti dostupni tek 2023.

STRUKOVNO OBRAZOVANJE PRILAGODITI TRŽIŠTU RADA

Udio učenika u srednjoškolskom strukovnom obrazovanju jedan je od najvećih u EU-u (69,3 posto u odnosu na prosjek EU-a od 48,7 posto 2021.). Međutim, stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno završile strukovno obrazovanje i osposobljavanje (SOO) (69,9 posto) niža je od prosjeka EU-a (76,4 posto). Stopa zaposlenosti niskokvalificiranih radnika 2021. (42,1 posto) znatno zaostaje za stopom zaposlenosti srednjekvalificiranih (67,1 posto) i visokokvalificiranih radnika (84,1 posto). To upućuje na visoku razinu neusklađenosti ponuđenih i traženih vještina, koja pridonosi ozbiljnom manjku radne snage. Radi poboljšanja kvalitete SOO-a Hrvatska je u lipnju 2022. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o strukovnom obrazovanju, kojim nastoji ojačati model dvojnog obrazovanja uređenjem učenja temeljenog na radu. Njime se uređuje uspostava suradnje između strukovnih škola i poslodavaca, uključujući prava i odgovornosti mentora i učenika. Iz Europskoga socijalnog fonda i Europskoga socijalnog fonda plus financiraju se novi strukovni kurikulumi koji se temelje na standardima zanimanja i kvalifikacija u skladu s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom kako bi vještine stečene u strukovnim školama bile prilagođenije potrebama na tržištu rada.

U infrastrukturu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje 2021. uloženo je u Hrvatskoj oko 15 milijuna eura. Financiranjem u sklopu Nacionalnoga plana za oporavak i otpornost planira se otvoriti 22 500 novih mjesta i pridonijeti povećanju obuhvata najmlađih na 90 posto do 2026. godine

ju osnovnu školu u Hrvatskoj smanjila se za 5,25 posto, a učenika koji pohađaju srednju školu za 19,2 posto (do 36 posto u ruralnim područjima). Zbog toga neke škole imaju mali broj učenika, dok u drugima infrastruktura nije dovoljna za postojeći broj učenika te se nastava organizira u smjenama (za 60 posto učenika osnovnih i 66 posto učenika srednjih škola).

Stopa sudjelovanja djece do tri godine u formalnoj skrbi za djecu 2020. bila je samo 20,4 posto, no njezino povećanje za 4,7 postotnih bodova u odnosu na 2019. bilo je drugo najveće povećanje u EU-u. Stopa sudjelovanja djece od tri godine do početka obveznoga primarnog obrazovanja jest 78,8 posto, što je 0,6 postotnih bodova manje u odnosu na 2019. te znatno ispod prosjeka EU-a od 93 posto i cilja na razini EU-a od 96 posto. Znatno je niža za skupine u nepovoljnom položaju (npr. samo 24 posto kad je riječ o romskoj djeci).

Raseljenoj djeci iz Ukrajine nudi se mogućnost ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na zahtjev roditelja ako to dopuštaju prostorni i organizacijski uvjeti te financijske mogućnosti pružatelja ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Udruga odgojitelja sastavlja knjigu sa simbolima i prijevodom na ukrajinski i hrvatski kao pomoć u komunikaciji u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Udio sudjelovanja djece s teškoćama u razvoju u redovnom ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju iznosi 7,7 posto.

Hrvatska posljednjih godina ulaže u rani i predškolski odgoj i obrazovanje koristeći se sredstvima EU-a za infrastrukturne i druge mjere kako bi povećala obuhvat predškolaca. U infrastrukturu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje 2021. uloženo je oko 15 milijuna

eura. Financiranjem u sklopu Nacionalnoga plana za oporavak i otpornost (NPOO) namijenjenim za infrastrukturu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje planira se otvoriti 22 500 novih mjesta i pridonijeti povećanju stope sudjelovanja na 90 posto do 2026.

Kao što je i navedeno u planu za oporavak i otpornost, dostupnost ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja svakom djetetu pretpostavlja smanjivanje regionalnih razlika u kvaliteti i cijeni predškolskog odgoja, dovoljan broj odgojitelja, dogradnju postojećih te izgradnju novih vrtića.

NASTAVAK SVEOBUHVAATNE REFORME OBRAZOVANJA

Prema istraživanju PISA iz 2018. osnovne vještine petnaestogodišnjaka bile su na niskoj razini: 21,6 posto ostvarilo ih je slabe rezultate u čitanju, 31,2 posto u matematici i 25,4 posto u prirodoslovlju, što je znatno više od cilja na razini EU-a od 15 posto, a udjeli slabih rezultata u matematici i prirodoslovlju među najvišima su u EU-u. Sveobuhvatna reforma obrazovanja, prvotno predviđena u Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije, iz 2014., nastavlja se u sklopu NPOO-a. NPOO-om se nastoje osigurati financijska sredstva za ulaganja u infrastrukturu radi povećanja broja škola, što je potrebno za prelazak na jednosmjensku nastavu i uvođenje cjelodnevnog nastave.

Povezanom reformom koja je počela u svibnju 2022. uvedeni su nacionalni ispiti u osnovne škole. Dosad je jedini nacionalni ispit bila državna matura na kraju srednjoškolskog obrazovanja. U školskoj godini 2021./2022. nacionalni ispiti provodili su se u osmom razredu na reprezentativnom uzorku od 81 osnovne škole. U školskoj godini 2022./2023. provest će se u petom razredu kako bi se ispitalo znanje učenika na početku i na kraju nižega sekundarnog obrazovanja radi poboljšanja praćenja i ishoda obrazovanja. S vremenom će svi učenici petih i osmih razreda osnovne škole polagati te ispite.

Institut za društvena istraživanja povremeno ispituje političku pismenost i vrijednosti učenika koji pohađaju zadnju godinu srednje škole. U usporedbi s istraživanjem iz 2015. istraživanje iz 2021. pokazuje slabije razumijevanje osnovnih političkih pojmova (npr. samo 57,7 posto učenika zna što je ustav) iako se razina ukupnoga političkog znanja blago povećala. Društveno-politički stavovi mladih nešto su demokratičniji. Međutim, niska je razina povjerenja učenika u političke institucije i pravni sustav (samo 16,8 posto ima povjerenja u vladu), kao i u izvore informacija.

Političko znanje uvelike ovisi o vrsti srednje škole i odraz je nedostatka građanskog odgoja

Slika 1: Pregled ključnih pokazatelja

Ciljevi na razini EU-a	Cilj za 2030.	Hrvatska		EU	
		2011	2021	2011	2021
Sudjelovanje u predškolskom obrazovanju (od 3. godine do dobi uključivanja u obvezno osnovnoškolsko obrazovanje)	≥ 96 %	67,6% ¹³	78,8% ²⁰	91,8% ¹³	93,0% ²⁰
Učenici osmih razreda sa slabim rezultatima u digitalnim vještinama	< 15%	35,9% ¹³	:	:	:
čitanju	< 15%	22,4% ⁰⁹	21,6% ¹⁸	19,7% ⁰⁹	22,5% ¹⁸
Petnaestogodišnjaci sa slabim rezultatima u: matematici	< 15%	33,2% ⁰⁹	31,2% ¹⁸	22,7% ⁰⁹	22,9% ¹⁸
prirodoslovlju	< 15%	18,5% ⁰⁹	25,4% ¹⁸	18,2% ⁰⁹	22,3% ¹⁸
Osobe koje rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje (u dobi od 18 do 24 godine)	< 9 %	5,0%	2,4% ^{bu}	13,2%	9,7% ^b
Izloženost osoba koje su završile strukovno obrazovanje i osposobljavanje učenju temeljenom na radu	≥ 60 % (2025)	:	39,7%	:	60,7%
Stjecanje tercijarnog obrazovanja (u dobi od 25 do 34 godine)	≥ 45 %	24,4%	35,7% ^b	33,0%	41,2% ^b
Sudjelovanje odraslih u obrazovanju (u dobi od 25 do 64 godine)	≥ 47 % (2025)	:	:	:	:
Drugi kontekstualni pokazatelji					
Pokazatelj jednakih mogućnosti (postotni bodovi)		:	13,3 ¹⁸	:	19,30 ¹⁸
Osobe koje rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje (u dobi od 18 do 24 godine)	Rođeni u dotičnoj državi	4,9%	2,2% ^{bu}	11,9%	8,5% ^b
	Rođeni u EU-u	:	:	25,3%	21,4% ^b
	Rođeni izvan EU-a	:	:	31,4%	21,6% ^b
Stjecanje srednjoškolskog obrazovanja (u dobi od 20 do 24 godine, ISCED 3-8)		94,9%	96,9% ^b	79,6%	84,6% ^b
Stjecanje tercijarnog obrazovanja (u dobi od 25 do 34 godine)	Rođeni u dotičnoj državi	24,8%	34,9% ^b	34,3%	42,1% ^b
	Rođeni u EU-u	33,8% ^u	49,6% ^{bu}	28,8%	40,7% ^b
	Rođeni izvan EU-a	13,9% ^u	46,1% ^b	23,4%	34,7% ^b
Javni rashodi za obrazovanje kao postotak BDP-a		4,6%	5,4% ²⁰	4,9%	5,0% ²⁰
Ulaganja u obrazovanje		9,4%	10,0% ²⁰	10,0%	9,4% ²⁰
Javni rashodi za obrazovanje kao udio u ukupnim rashodima opće države					

i obrazovanja u brojnim školama. Građanski odgoj i obrazovanje uveden je na nacionalnoj razini 2019. kao obvezni transversalni predmet u osnovnim i srednjim školama. Od školske godine 2022./2023. neki gradovi i regije uvode ga kao izborni predmet u osnovnim i/ili srednjim školama (Zagreb, Pula, Primorsko-goranska županija). Te lokalne inicijative slijede mišljenje iz izvješća pravobraniteljice za djecu iz 2020. da uvođenje građanskog odgoja i obrazovanja kao transversalnog predmeta nije dovoljno.

TREĆINA UČENIKA NE DOBIVA OBROK U ŠKOLI

Udio osoba koje su rano napustile školovanje iz 2021. (2,4 posto), koji je najniži u EU-u (9,7 posto), od 2020. povećao se za 0,2 postotna boda. Rizik od ranog napuštanja školovanja veći je za učenike slabijega socioekonomskog statusa i romskog podrijetla. Prema Istraživanju o položaju Roma iz 2021. samo 39 posto Roma u dobi od 20 do 24 godine završilo je barem srednjoškolsko obrazovanje (u odnosu na 96,9 posto opće populacije), pri čemu postoji znatna rodna razlika (žene 33 posto, muškarci 45 posto). Nacionalni plan za uključivanje Roma za razdoblje 2021. – 2027. i njegov akcijski plan sadržavaju mjeru za povećanje stečene razine obrazovanja Roma provedbom raznih aktivnosti na nižim razinama obrazovanja i nekoliko mjera financijske potpore i poticaja na srednjoškolskoj razini. I Grad Zagreb ima program stipendija za učenike srednjih škola i studente koji su pripadnici romske nacionalne manjine. U 10 godina broj korisnika povećao se sa šest na 86 (od kojih je 14 studenata), što je dokaz uspjeha programa.

Prema nacionalnim statističkim podacima na kraju školske godine 2019./2020. 34 posto javnih osnovnih škola nije nudilo školske obroke, iako sva djeca izložena riziku od siromaštva imaju pravo na besplatne školske obroke. Istraživanje inicijative „Pravo svakog djeteta na školski obrok” pokazuje povećanje od 17 posto u broju učenika kojima je 2021. bio potreban besplatan školski obrok zbog pandemije bolesti COVID-19 i potresa. Ravnatelji (85 posto) potvrđuju da postoji potreba za besplatnim školskim obrocima, no tvrde da lokalni izvori financiranja nisu dovoljni.

RJEŠAVANJE PROBLEMA MANJKA ODGOJITELJA UZROKUJE NOVE PROBLEME

Prema NPOO-u potrebno je dodatnih 5658 odgojitelja za ostvarenje cilja za uključivanje djece od treće godine života u obvezni rani i predškolski odgoj i obrazovanje do 2030. Za to je potrebno povećati broj upisanih u programe za osposobljavanje odgojitelja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju i provesti dodatne hitne mjere.

Hrvatska je 13. svibnja 2022. izmijenila i dopunila Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju. Izmjenama je uspostavljena nacionalna mreža ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje koja bi trebala pridonijeti praćenju i planiranju kapaciteta u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju te je uveden elektronički sustav za upis u rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Njima se ujedno obvezuje općine da osiguraju mjesto u ustanovi za rani i predškolski odgoj i obrazovanje godinu dana prije upisa u školu.

Izmjene i dopune obuhvaćaju i odredbu kojom se učiteljima razredne nastave omogućuje da obavljaju poslove odgojitelja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Oni u roku od dvije godine moraju završiti program za prekvalifikaciju na visokom učilištu, a u međuvremenu smiju raditi s kvalificiranim odgojiteljem. Kritičke reakcije na te izmjene i dopune (uključujući prosvjede odgojitelja i roditelja) upućuju na njihovu zabrinutost da će se izmjenama radi povećanja sudjelovanja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju smanjiti njegova kvaliteta.

Elektronički upis omogućen je na svim razinama obrazovanja. Od ožujka 2022. elektronički upis u većinu odgojno-obrazovnih ustanova dostupan je na vladinu portalu za elektroničke usluge e-Građani. Usluga e-Upisi, koja je dio digitalne transformacije obrazovnog sustava, automatski prikuplja potrebne dokumente iz raznih ustanova. U sklopu projekta e-Škole uspostavljene su lokalne računalne mreže na 1328 od 1511 školskih lokacija i uvedene su elektroničke usluge za poboljšanje nastave i upravljanja školama. Istraživanje samopouzdanja učitelja i nastavnika u upotrebi informacijske i komunikacijske tehnologije upućuje na to da se starijim učiteljicama i nastavnicama treba pružiti ciljana potpora.

PODRŠKA DJECI IZ UKRAJINE

Raseljena djeca iz Ukrajine odmah se integriraju u škole i primaju podršku. Upisuje ih se u škole u skladu s njihovim sposobnostima, zaključnim ocjenama, svjedodžbama i sred-

njoškolskim programima koje su prethodno pohađali, a usporedno pohađaju pripremnu nastavu (70 nastavnih sati uz mogućnost produljenja). Neki od njih pohađaju nastavu po ukrajinskom programu putem interneta. Hrvatska Agencija za odgoj i obrazovanje dala je učiteljima i nastavnicima smjernice o tome kako informirati učenike o situaciji u Ukrajini i pomoći im da pomognu ukrajinskoj djeci u integraciji i prevladavanju traume. Hrvatska akademska i istraživačka mreža (CARNET) distribuirala je prijenosna računala školama kako bi se učenicima iz Ukrajine omogućilo sudjelovanje u nastavi na daljinu iz ukrajinskih škola.

Iz analize potreba srednjoškolskog obrazovanja proizlaze podatci za mjere politike. Analiza je provedena kao potpora mjerama za povećanje udjela učenika u programima općega srednjoškolskog obrazovanja, smanjenje udjela učenika u strukovnim programima u kojima se bilježi višak i za usklađenje strukovnih programa s potrebama tržišta rada. Njome će se utvrditi nejednakosti na razini županija, što je prijeko potrebno s obzirom na izraženu socijalnu stratifikaciju u srednjoškolskom obrazovanju (npr. trogodišnje strukovne škole uglavnom pohađaju djeca nižega socioekonomskog položaja, dok učenici s visokoobrazovanim roditeljima češće pohađaju gimnazije). Osim toga postoje i regionalne nejednakosti kad je riječ o pristupu učenju temeljenom na radu u okviru strukovnih programa, koje je općenito na niskoj razini (39,7 posto u odnosu na 60,7 posto u EU-u 2021.).

Stopa sudjelovanja u obrazovanju odraslih u posljednja četiri tjedna iznosila je 5,1 posto, što je i dalje znatno niže od prosjeka EU-a od 10,8 posto. U prosincu 2021. Hrvatski sabor donio je novi Zakon o obrazovanju odraslih, kojim se nastoji poboljšati kvaliteta obrazovnih programa u provedbi i omogućiti priznavanje prethodno neformalno i informalno stečenog znanja i vještina. Ujedno se razvija i sustav osiguravanja kvalitete obrazovanja odraslih provedbom Programa za međunarodnu procjenu kompetencija odraslih (PIAAC), izradom modela osiguravanja kvalitete i uvođenjem samovrjednovanja i vanjskog vrjednovanja ustanova za obrazovanje odraslih. Osiguravanje kvalitete

provodit će se i usklađivanjem formalnih programa obrazovanja odraslih s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom kako bi se potpuno zadovoljile potrebe tržišta rada i osigurala kvalificirana radna snaga. Radi dodatnog promicanja cjeloživotnog učenja 2021. organizirane su brojne kampanje u kojima su se nudile razne aktivnosti i koje su privukle različite dionike. Hrvatska je postavila cilj da do 2030. godišnje u osposobljavanju sudjeluje 55 posto odraslih osoba, što je više nego udvostručena stopa od 26,9 posto, koja je zabilježena 2016. godine.

VAUČERI ZA OBRAZOVANJE

Vaučeri za obrazovanje uvedeni su 1. travnja 2022. Mogu ih iskoristiti i zaposlene i nezaposlene osobe za usavršavanje i prekvalifikaciju, posebno za stjecanje zelenih i digitalnih vještina. U sljedeće četiri godine 30 000 ljudi trebalo bi sudjelovati u tom programu, kojim se nastoje obuhvatiti i ranjive skupine na tržištu rada. Trenutačno 51 akreditirana ustanova nudi 39 programa, uključujući nedavno dovršeni kurikulum za osnovne vještine. Sustavom vaučera nastoji se premostiti veliki jaz između vještina i potreba na hrvatskom tržištu rada. Nakon određenog razdoblja primjene provest će se vanjska procjena njegove djelotvornosti. Na temelju tog sustava Europski socijalni fond plus proširit će ponudu vaučera i postaviti temelje za potencijalno uvođenje individualnih računa za učenje. U međuvremenu bi se problem nedostatka radne snage i vještina mogao riješiti zapošljavanjem stranih radnika. Za to će možda biti potrebno poboljšati sustav priznavanja stranih kvalifikacija.

Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja ispod je prosjeka EU-a i upozorava na znatne razlike. Ona je 2021. iznosila 35,7 posto, što je znatno ispod prosjeka EU-a od 41,2 posto i cijlija na razini EU-a od 45 posto. Razlike u stopi stjecanja tercijarnog obrazovanja koje postoje među ženama i muškarcima (16,6 postotnih bodova u usporedbi s 11,1 postotnim bodom u EU-u), osobama rođenima u zemlji i onima rođenim u inozemstvu te između ruralnog i urbanog stanovništva (24,4 postotna boda u usporedbi s 21,8 postotnih bodova u EU-u) veće su od prosječnih takvih razlika u EU-u. Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja među osobama rođenima u inozemstvu (47,1 posto)

PREMALO UČITELJA I NASTAVNIKA MATEMATIKE

Prema istraživanju Zavoda za zapošljavanje iz 2020. Hrvatskoj nedostaje 294 učitelja i nastavnika matematike, a studenata matematike i dalje je malo. Gotovo 15 posto učitelja matematike u osnovnim školama nije dovoljno kvalificirano. Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu Hrvatskoga sabora u srpnju 2021. preporučio je provedbu nekoliko mjera za rješavanje problema nedostatka učitelja i nastavnika prirodoslovlja, tehnologije, inženjerstva i matematike (STEM) (posebno matematike), među kojima uvođenje sustava državnih stipendija za studente koji se obrazuju za učitelje i nastavnike u području STEM-a, povećanje broja nastavnih sati za predmete u području STEM-a u školama i povećanje plaća nastavnog osoblja kako bi ta struka postala konkurentna do 2026. godine.

znatno je veća u odnosu na osobe rođene u zemlji (34,9 posto), čak i kad je riječ o osobama iz trećih zemalja (46,1 posto).

Na odabir studija uvelike utječe spol i socioekonomski položaj. Vjerojatnije je da će žene odabrati studij iz područja odgoja i obrazovanja (81 posto), umjetnosti i humanističkih znanosti (68 posto) ili društvenih znanosti (72 posto). Na studijima inženjerstva samo je 30 posto žena, a na studijima informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT) 22 posto. Socioekonomski položaj utječe na odabir studija više od srednjoškolskog uspjeha, a iznimka su dva fakulteta iz područja STEM-a čiji odabir ponajprije ovisi o postignućima.

NISKA STOPA ZAPOSLENOSTI, POSEBNO ZA ŽENE

Stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno završile tercijarno obrazovanje 2021. bila je 80,9 posto, što je 3,7 postotnih bodova više u odnosu na 2020. No to je i dalje jedna od najnižih stopa u EU-u (prosjek EU-a je 84,9 posto). Istraživanje koje je provela Agencija za znanost i visoko obrazovanje pokazuje da žene, iako završavaju visoko obrazovanje s višom prosječnom ocjenom od muškaraca (4,06 u usporedbi s 3,83), teže pronalaze posao, imaju manje prihode i manje su zadovoljne poslom. Većina nezaposlenih osoba diplomirala je biotehničke (24 posto) i humanističke znanosti (23,8 posto). Osobe s diplomom u

području tehnologije imaju najveće prihode, a osobe s diplomom iz humanističkih znanosti ili interdisciplinarnih studija najmanje. Broj osoba s diplomom koje rade u struci smanjio se od 2017. do 2018./2019. sa 78 posto na 64 posto.

Udio osoba s diplomom u području STEM-a visok je i raste, osobito kad je riječ o ženama. I udio osoba s diplomom u području IKT-a iznad je prosjeka EU-a (4,7 posto u usporedbi s 3,9 posto u EU-u 2020.) te se od 2015. povećao za 0,6 postotnih bodova. Hrvatska je 2020. u ukupnom broju osoba s diplomom imala visok udio osoba s diplomom u području STEM-a (28,5 posto u usporedbi s 24,9 posto u EU-u), što je porast od 4,6 postotnih bodova od 2015. Izglednije je i da će žene u Hrvatskoj odabrati studij u području STEM-a: 18,1 posto svih žena s diplomom (u usporedbi s prosjekom EU-a od 14,1 posto) 2020. imalo je diplomu iz područja STEM-a, a 38,6 posto svih osoba s diplomom u području STEM-a bile su žene (u usporedbi s prosjekom EU-a od 32,5 posto), iako za njih ne postoje posebni poticaji.

Udio žena s diplomom u području STEM-a povećao se od 2015. za 2,6 postotnih bodova, što je najveći porast u EU-u, zbog kojeg je Hrvatska ostvarila jedan od najboljih rezultata 2020. (11 posto u usporedbi s 8,1 posto u EU-u). Hrvatska je od 2017./2018. godišnje dodijelila 3400 stipendija u području STEM-a, sufinanciranih iz ESF-a, a primilo ih je 5,83 posto svih studenata. Međutim, nacionalna evaluacija pokazuje da je do porasta interesa za STEM došlo ranije i da program stipendija zapravo nije utjecao na odabir ili završetak studija korisnika. U evaluaciji se zaključuje da bi nešto drukčiji fokus, npr. na studentima u području STEM-a koji su slabijeg socioekonomskog statusa ili izloženi riziku od napuštanja školovanja, ili dodatne mjere u srednjoškolskom obrazovanju mogli dovesti do boljih rezultata.

OBNOVA OBRAZOVNE INFRASTRUKTURE OŠTEĆENE POTRESIMA

Stopa internacionalizacije visokog obrazovanja jest niska, no radi se na njezinu povećanju. Iako je stopa izlazne mobilnosti 2019./2020. bila na razini EU-a (4,2 posto), stopa ulazne mobilnosti u svrhu stjecanja kvalifikacije u visokom obrazovanju (2,9 posto) bila je treća najniža u EU-u. Samo 3 posto studenata 2019./2020. došlo je na studij iz inozemstva (u usporedbi s prosjekom EU-a od 8,1 posto), od čega ih je 46,8 posto došlo iz Bosne i Hercegovine. Hrvatska je potvrdila Globalnu konvenciju o priznavanju kvalifikacija u visokom obrazovanju i znatno je povećala broj studija koji se održavaju na engleskom jeziku kako bi postigla internacionalizaciju.

Novi Zakon o priznavanju i vrjednovanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija, koji sadržava odredbe o automatskom priznavanju kvalifikacija, stupio je na snagu u lipnju 2022. Ured mreže ENIC/NARIC izradio je internetsku stranicu za izbjeglice iz Ukrajine s informacijama o postupcima priznavanja kvalifikacija radi upisa u programe visokog obrazovanja, nastavka studija ili ulaska na tržište rada. Ako imaju potrebne dokumente, mogu pokrenuti postupak priznavanja kvalifikacije, a ako ih nemaju, novim Zakonom o priznavanju propisan je postupak vrjednovanja koji završava izradom popratnog dokumenta. Trenutačno 36 visokih učilišta prima studente iz Ukrajine.

Za kraj, nakon znatnoga kašnjenja u korištenju sredstava iz Fonda solidarnosti za popravak infrastrukture oštećene potresima, objavljena su dva poziva na dostavu ponuda za obnovu visokih učilišta, od kojih drugi ujedno obuhvaća škole i vrtiće. U sklopu prvog natječaja osigurat će se obnova 27 visokih učilišta i znanstvenih instituta. Drugi je još ugovara.

NOVI KADAR U MINISTARSTVU ZNANOSTI I OBRAZOVANJA

TKO JE NOVA DRŽAVNA TAJNICA ZADUŽENA ZA OSNOVNO I SREDNJE ŠKOLSTVO

Nestranačka Iva Ivanković (40) nova je državna tajnica u Ministarstvu znanosti i obrazovanja, zadužena za osnovno i srednje obrazovanje. Na ovome je mjestu zamijenila bivšega državnog tajnika Tomislava Paljka iz kvote Reformista. Iva Ivanković završila je logopediju na zagrebačkom Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu, a doktorsku disertaciju branila je iz područja pedagogije na Filozofskom.

Kako stoji u njezinoj biografiji, Iva Ivanković rođena je 1982. godine u Zagrebu. Osnovnu školu završila je u Bedekovčini, a jezičnu gimnaziju u Zagrebu. Diplomirala je 27. travnja 2005. godine na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, smjer logopedija. U akademskoj godini 2009./2010. upisala je sveučilišni poslijediplomski doktorski studij pedagogije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Doktorsku disertaciju pod naslovom „Interkulturalne odrednice

Nova državna tajnica u MZO-u Iva Ivanković

dvojezičnoga obrazovanja” uspješno je obranila pod mentorstvom prof. dr. sc. Nevena Hrvatića i izv. prof. dr. sc. Jelene Kuvač Kraljević 23. svibnja 2017. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i stekla akademski stupanj doktora znanosti, područje društvenih znanosti, znanstveno polje pedagogija.

Godine 2018. izabrana je u znanstveno zvanje znanstvenoga suradnika u znanstvenom području društvenih znanosti – polje pedagogija, a godine 2019. izabrana je u znanstveno-nastavno zvanje docenta. Od akademske je godine 2014./2015. kao vanjski suradnik na Odsjeku za pedagogiju Filozofskoga fakulteta u Zagrebu vodila seminare na nekoliko kolegija: *Pedagoška resocijalizacija, Interkulturalni kurikulum, Domski odgoj, Metodika rada s učenicima s posebnim potrebama, Osnove pedagogije i Osnove specijalne pedagogije*. Od 2007. do 2019. godine radila je u sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja kao stručni suradnik logoped. Od srpnja 2019. do veljače 2021. godine bila je nositeljica obveznoga kolegija *Didaktika* za sve nastavničke smjerove u Centru za obrazovanje nastavnika Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. Od veljače 2021. godine zaposlena je na Odsjeku za odgojno-obrazovne znanosti Fakulteta hrvatskih

studija Sveučilišta u Zagrebu. Tijekom profesionalne karijere Iva Ivanković bila je mentorica pripravnicima logopedima pri polaganju stručnih ispita u sustavu ranog i predškolskoga odgoja i obrazovanja. Isto tako, bila je mentorica studentima pedagogije Filozofskoga fakulteta u Zagrebu pri pisanju i obrani diplomskih radova. Završila je opći verbotonalni seminar I. i II.; seminar za primjenu metode „Talking Mats” u radu s osobama s komunikacijskim teškoćama; seminar za primjenu augmentativne i alternativne komunikacije kao i asistivne tehnologije u radu s djecom s teškoćama jezično-govorne komunikacije (DART Center for AAC and AT Sahlgrenska University Hospital, Göteborg, Švedska). Od travnja 2018. godine izabrana je za članicu Ekspertne radne skupine za provođenje kurikularne reforme Republike Hrvatske u kategoriji stručnjak u odgoju i obrazovanju, potkategoriji rani i predškolski odgoj i obrazovanje. (M. L./J. L.)

NATJEČAJ

za izbor

PREDSJEDNIKA SINDIKATA HRVATSKIH UČITELJA

na mandat od pet godina

Za Predsjednika Sindikata može se izabrati svaki redovni član Sindikata hrvatskih učitelja (u nastavku: Sindikat) koji kumulativno ispunjava sljedeće uvjete:

- najmanje 10 godina rada u ustanovi sukladno članku 1. Statuta
- iskustvo sindikalnog povjerenika najmanje u jednom mandatu (4 godine) te iskustvo rada u tijelima Sindikata u najmanje jednom mandatu (4 godine)
- kandidaturu mora podržati najmanje jedno županijsko povjereništvo Sindikata
- kandidat za Predsjednika ne može biti osoba koja je opozvana odnosno razriješena s bilo koje dužnosti u Sindikatu, sukladno odredbama Statuta Sindikata hrvatskih učitelja.

Kandidat za Predsjednika Sindikata, kao dio kandidature, svoj program rada ne prilaže natječajnoj dokumentaciji, već ga iznosi na sjednici Skupštine na kojoj se obavlja izbor za Predsjednika Sindikata.

Uz prijavu za natječaj potrebno je priložiti:

- životopis
- dokaz o državljanstvu RH
- dokaz o ispunjavanju uvjeta rada u ustanovi od najmanje 10 godina
- uvjerenje o nekažnjavanju (ne starije od 6 mjeseci)
- dokaz o podršci najmanje jednog županijskog povjereništva (ne starije od 6 mjeseci).

Prijave na natječaj šalju se na adresu: Sindikat hrvatskih učitelja, Ulica Andrije Hebranga 20, 10000 Zagreb, s naznakom „Za natječaj za Predsjednika – ne otvarati”.

Rok za isticanje kandidature jest 15 dana od objave natječaja u Školskim novinama i na mrežnoj stranici Sindikata hrvatskih učitelja.

Nepotpune i nepravodobne prijave neće se razmatrati.

Predsjednik Skupštine Sindikata
Davor Kovačić

DVIJE UČITELJICE IZ HRVATSKE DOBITNICE
NAGRADE GLOBAL EDU-CONCLAVE 2022

NAGRAĐENE IVANA BAŠIĆ I NADA RATKOVIĆ

Za postignuća u radu s učenicima učiteljice Ivana Bašić iz Opuzena i Nada Ratković iz Sinja dobile su prestižne nagrade Global Edu-Conclave 2022: učiteljica Bašić primila je nagradu Innovative Educator Award, dok je profesorica Ratković primila nagradu Researcher Award, priopćili su iz Školske zbornice, nastavničke grupe koja okuplja više od dvadeset tisuća učitelja, nastavnika, stručnih suradnika, ravnatelja škola i drugih odgojno-obrazovnih stručnjaka.

Nagrade dodjeljuje Međunarodni institut za organizirana istraživanja (I2OR) u suradnji s Centrom za pametnu modernu tehnologiju - Sveučilište Western Sydney (Australija), Green ThinkerZ (Indija), Prof. GD Agarwal centar za pametni razvoj i zagovaranje okoliša (Indija), The Intelligent Indian (Indija), Wakelet (UK), IJRECE, TRJ i Sustainable Cosmos (Indija) i Elsevier's Mendeley (Nizozemska).

Učiteljica Ivana Bašić dugi niz godina sa svojim učenicima provodi pro-

jekte u kojima na kreativan i praktičan način promiče ciljeve održivog razvoja Ujedinjenih naroda. U projektima su rješavali konkretne okolišne, društvene i gospodarske probleme u svojoj lokalnoj zajednici.

Nada Ratković je profesorica ekonomske grupe predmeta u Srednjoj strukovnoj škola bana Josipa Jelačića u Sinju i vanjski suradnik, asistentica na Katedri kvantitativna ekonomija na Ekonomskom Fakultetu u Splitu. Aktivni je edukator u Centru izvrsnosti Splitsko-dalmatinske županije te predavačica na brojnim državnim i međunarodnim konferencijama, webinarima, skupovima i radionicama. Na dodjeli priznanja učiteljica Bašić bila je glavna govornica te je prezentirala aktivnosti iz svoga razreda kojima doprinosimo ciljevima održivog razvoja, a pokazatelj su napretka kako bismo osigurali dugoročni razvoj ljudskog društva bez narušavanja ravnoteže u okolišu.

M. L./J. L.

PROBLEMI S PROVEDBOM VLADINE MJERE 'BESPLATNIH' OBROKA ZA 311 TISUĆA OSNOVACA

OKO 7000 ZAGREBAČKIH RODITELJA NE ŽELI DA IM DJECA KONZUMIRAJU ŠKOLSKI OBROK

Zagreb je osnivač 111 redovnih osnovnih škola te četiri osnovne škole za djecu s posebnim potrebama. Iako u Gradskom uredu navode da u Zagrebu sve škole imaju kuhinje, u njih 11 ne postoje potrebni prostorni kapaciteti za kuhanje toplog obroka, već se učenicima poslužuje mliječni obrok, odnosno užina

S novim polugodištem na snazi je Vladina odluka o financiranju školskih obroka za sve učenike osnovnih škola, njih oko 311 tisuća. Za provedbu je iz državnog proračuna osiguran novac, ukupno 550 milijuna kuna. No, činjenica da je odluka donesena prekasno za kvalitetnu organizaciju, pri čemu je Ministarstvo znanosti i obrazovanja provedbu organizacije prepustilo osnivačima škola, gradovima i županijama, dovela je, očekivano, do problema „na terenu” prepunom različitim uvjeta (nedostatak blagovaonica, školskih kuhinja, kuharica i drugog osoblja).

Unatoč dobronamjernim upozorenjima ravnatelja škola iz različitih dijelova Hrvatske kako je Vlada ostavila premalo vremena za provedbu javnih natječaja za dobavljače hrane, zbog čega pojedinci apeliraju na odgodu mjere do ostvarivanja uvjeta, iz Ministarstva poručuju – ni slučajno. Navode, naime, kako nema nikakve potrebe za odgodom Vladine odluke, uz naglasak da je organizacija prehrane, kao i dosad, u nadležnosti gradova i županija, odnosno vlasnika i osnivača škole. „Uvjereni smo da će svi osnivači škola uspjeti organizirati da svaki učenik dobije barem jedan besplatan obrok”, poručili su.

Način na koji Vlada uvodi mjeru besplatnih obroka za sve osnovnoškolce, spuštajući svu odgovornost na osnivače škola i ravnatelje, predsjednik Školskog sindikata Preporod Željko Stipičić nazvao

je najvećom improvizacijom u školstvu unatrag nekoliko desetljeća.

– Osiguranje takozvanih besplatnih obroka svim osnovnoškolcima najveća je improvizacija unatrag nekoliko desetljeća u školstvu. Iako je svakome tko imalo poznaje prilike u školama bilo jasno da u svega nekoliko tjedana nije moguće stvoriti uvjete za provedbu jedne ovako složene organizacijsko-kadrovsko-financijske operacije, prosvjetne su vlasti dosad tvrdokorno odbijale zahtjeve i molbe sviju onih koji su predlagali odgodu podjele obroka svim učenicima već od 9. siječnja – navodi Stipičić.

Probleme zbog kojih je nemoguće ovu mjeru provesti u zadanom roku dijeli u dvije skupine. U prvu skupinu idu oni problemi koje nije moguće riješiti u nekoliko tjedana, kao što su osiguravanje kuhinjskog i blagovaoničkog prostora te doprema hrane iz škole u školu i iz matične škole u područne.

– Znatno je više onih problema koji su rješivi u nekoliko mjeseci kao što su provedba postupka javne nabave; zapošljavanje kuharica, pomoćnih kuharica i spremačica; nabava neophodne opreme i inventara; promjene organizacije rada škola; reguliranje novih obveza nastavnim i nenastavnim osoblju; nova organizacija učiteljskih dežurstava; zbrinjavanje viškova hrane; prilagodbu vrste hrane učenicima sa zdravstvenim poteškoćama... – nabraja Stipičić uz upit – zašto prosvjetne vlasti, unatoč načelnoj podršci mjeri i dobronamjernim kritikama koje stižu od

ravnatelja, dužnosnika lokalne vlasti i predstavnika radnika, uporno guraju glavu u pijesak i tvrdokorno ustraju u obrani neobranjivoga?

– Odgovor na ovo pitanje nije jednoznačan i kreće se u širokom rasponu od političke snishodljivosti onih koji se ne žele zamjeriti pretpostavljenima do zlu-radosti onih koji se, vodeći se onom što gore to bolje, raduju svakom neuspjehu, svakoj kompromitaciji vlasti. Sad smo tu gdje jesmo. Na Vladi je, a napose na njezinu predsjedniku, da donese u ovom trenutku jedinu ispravnu odluku – da se odgodi podjela obroka, u skladu s procjenom ravnatelja i školskog odbora, u svim onim školama u kojima ne postoje uvjeti za pružanjem obroka propisane kakvoće u podjednakim uvjetima za sve učenike. Ako Vlada ovo ne učini, njoj će se, uz neupitne zasluge za prepoznavanje važnosti problema i osiguranje novca, sasvim utemeljeno pripisivati i sve negativne posljedice koje će neminovno uslijediti – smatra Stipičić.

Zasad su se najveći problemi (razlike u uvjetima) pojavili u dalmatinskim županijama za koje je poznato da imaju najmanji obuhvat djece školskom prehranom i najlošije uvjete (manjak blagovaonica i kuhinja, nemogućnost adaptacije prostora i sl.). Neminovno, mjera je potaknula i politička podbada-nja, pa je Gradski odbor HDZ-a Splita javno upozorio kako nije izgledno da će djeca na području Splita, za razliku od djece u ostalim područjima Hrvatske, od 9. siječnja zaista dobiti taj obrok. U

gradskom HDZ-u procjenjuju kako je zbog kratkog vremena za pripremu riječ o nemogućoj misiji te da će u najboljem slučaju, početkom novog polugodišta dio djece dobiti suhu hranu, no nijedan dobavljač ne može ili ne želi isporučiti u tako kratkom roku hranu za posebne nutritivne potrebe. Potom se javio pročelnik Gradskog ureda za školstvo Tomislav Đonlić (HDZ), navodeći kako će, ukratko, sve biti u redu (...).

U Gradu Zagrebu očekuju, pak, da će u drugom polugodištu besplatnom školskom prehranom biti obuhvaćeno najmanje 56 tisuća učenika, uz najavu da će svi učenici koji to budu htjeli imati osiguran besplatan obrok. Zanimljivo je da se u Zagrebu znatan broj roditelja odbija koristiti mjerom besplatne prehrane.

– Na temelju izvješća škola očekujemo da će u drugom polugodištu školskom prehranom biti obuhvaćeno 56 000 učenika od njih ukupno 63 000, jer se dio roditelja i skrbnika u školskim anketama izjasnio da ne žele da njihovo dijete konzumira prehranu u organizaciji škole. Ističemo da će svi učenici koji to budu htjeli imati osiguran školski obrok – poručili su Hini iz gradske uprave.

Zagreb je osnivač 111 redovnih osnovnih škola te četiri osnovne škole za djecu s posebnim potrebama. Iako u Gradskom uredu navode da u Zagrebu sve škole imaju kuhinje, u njih 11 ne postoje potrebni prostorni kapaciteti za kuhanje toplog obroka, već se učenicima poslužuje mliječni obrok, odnosno užina. (M. L./J. L.)

OBJAVLJEN POPIS NAJČEŠĆIH ZATIPAKA I JEZIČNIH POGRJEŠAKA U 2022.

TKO TO TAMO KRIVO PIŠE?

FER-ova računalna provjera pravopisa *ispravi.me* jedna je od najstarijih domaćih internetskih usluga, koja više od 30 godina svakodnevno pomaže akademskoj zajednici, brojnim novinskim redakcijama, ali i privatnim korisnicima u uređivanju njihovih tekstova.

Kao i prethodnih godina, administratori usluge, poznate i pod imenom Hrvatski akademski *spelling checker* - *Hascheck* (Hašek), objavili su popis najčešćih zatipaka i jezičnih pogriješaka koje su korisnici usluge počinili u protekloj godini.

Uslugu je 2022. godine prema podacima s Google Analyticsa koristilo 423

tisuće korisnika s više od 2,5 milijuna obrađenih tekstova, čime se ukupni broj korisnika od 2008. godine povećao na 2,7 milijuna sa 17 milijuna obrada. Prosječno je pogriješno napisana jedna od 60 riječi zaprimljenih na obradu. Nešto više od 80 posto korisnika dolazi iz Hrvatske, njih sedam posto dolazi iz Bosne i Hercegovine, dok uslugu koristi i oko jedan posto korisnika iz Njemačke, Srbije, Austrije i Slovenije.

Većina riječi i pogriješaka ponavlja se iz godine u godinu, a (i) ove godine najčešće se griješilo u pisanju sljedećih riječi: šta > što; će > će; tiče > tiče; riješenje > rješenje; slijedeće > sljedeće; ko > tko; mogućnosti > mogućnosti; promje-

niti > promijeniti; sljedeći > sljedeći; ćemo > ćemo; mogućnost > mogućnost; primjetiti > primijetiti; već > već; djete > dijete; primjetio > primijetio; riješenja > rješenja; reći > reći; primjetili > primijetili; vjerovatno > vjerojatno; razumijeti > razumjeti; primjeniti > primijeniti.

Često se umjesto „kvakastih” slova koriste njihove „beskvake” varijante, a znatan broj korisnika ne zna da se „sa mnom”, „ne bi” ili „ne mogu” pišu razdvojeno, a da je „bismo” jedna riječ. Vrlo često se griješi i s izrazima: s obzirom da > s obzirom na to da; biti će > bit će; obzirom da > s obzirom na to da; ukoliko > ako; iz razloga što > zato što; zato jer > zato što.

Za 2023. godinu planirana su dodatna poboljšanja usluge, uvođenjem novih funkcionalnosti (npr. prepoznavanje pogriješaka u pisanju datuma, prepoznavanje pogriješaka u punktuaciji, sklanjanje kratice i stranih imena i slično), ali i promjene u korisničkom sučelju. Kako poručuju s FER-a, mjereno pojavnicama, taj sustav višestruko nadmašuje opseg svih knjiga tiskanih na hrvatskom jeziku od Gutenberga do danas, dajući izvrsnu podlogu za *big data* obrade. Briga o usluzi i dalje počiva na umirovljenom profesoru FER-a Šandoru Dembitzu i donedavnom dekanu Gordanu Gledecu, koji uz pomoć studenata razvijaju i unaprjeđuju uslugu. (M. L./J. L.)

OSOBNI POGLED

UNAPRIJED PROPALO

Promašaji Ministarstva znanosti i obrazovanja toliki su da su sramota. Ali da se svi srame za njih, ili oni koji bi trebali, možda ih toliko ne bi ni bilo

Unaprijed propalo naslov je teksta autorice Marijane Cvrtile koji je objavila 21. prosinca 2022. na portalu Slobodne Dalmacije. Nadnaslov je čak upečatljiviji od naslova: *Ništa od državnog projekta kojeg se najavljivalo na sva zvona: Malo će osnovaca od 9. siječnja ručak jesti žlicom! U teoriji je sve lijepo zamišljeno, ali praksa je nešto drugo.*

Da nije tragično, bilo bi smiješno: državni projekt, tako najavljivani, tako pozdravljan, tako potreban, a od njega će biti, najvjerojatnije, tek promašaj.

Međutim, zašto kažemo da je cijela stvar tragična? Da takav projekt najavi neki amater, populist, čak bismo i razumjele. Ali najaviti nešto bez prethodnih predradnji, valjda je moguće samo u nas. I k tomu, u Ministarstvu znanosti i obrazovanja.

Krenimo redom: nas dvije od tri suautorice ovoga teksta, radimo u školi koja ima oko 1000 učenika. Jedna smo od većih škola u Hrvatskoj. Radimo u čak četiri smjene. Nemamo kuhinju, nemamo kabinete, nemamo čak ni dovoljno učionica. Čim jedan nastavnik završi nastavu, u tu učionicu odmah dolazi drugi kolega. Ponavljamo, nema prostora. Podsjetit ćemo da je ne tako davno jedan ministar najavljivao radno vrijeme nastavnika do 15 sati. Gdje bismo mi mogli boraviti? Na vrbama sa sjeverne strane naše škole?

A nema nastavnika koji ne bi bio prešretan da sav posao može obaviti isključivo u školi. Prvi bismo pozdravili puno radno vrijeme u školi, a ne da kao tovari

nosimo svaki dan pune torbe testova i zadaća svojim kućama. Ali u školama nemamo prostorne uvjete!

Dakle, naši učenici kuhani, topli, obrok ne mogu dobiti u školi. Možda će moći dobiti kakav pekarski, suhi, nezdravi obrok što sigurno ne ide u pravcu njihovih zdravstvenih benefita.

Kad smo učenicima dijelili suglasnosti za marendu, koju moraju potpisati njihovi roditelji ili skrbnici, djeca su nas uglasi pitala: „Potpisivali su naši roditelji i za sezonsko voće istu ovakvu privolu. I što je bilo s voćem?”

Kako je velika sreća gledati ta mlada bića koja stasaju u pametne i kritične ljude. Dakako da su nas iz srca nasmijali. U isto smo vrijeme bile i ponosne: djeca pamte! Za život!

Novinarka Cvrtila u svom je tekstu donijela iskustva velikog broja ravnatelja na području cijele Splitsko-dalmatinske županije čije škole imaju gotovo jednake uvjete za najavljeni projekt: dakle, uopće ih nemaju.

Promašaji Ministarstva znanosti i obrazovanja toliki su da su sramota. Ali da se svi srame za njih, ili oni koji bi trebali, možda ih toliko ne bi ni bilo.

Spomenut ćemo dva promašaja. Recentna.

Lani u svibnju objavljen je nacrt izmjena novoga Pravilnika o nagrađivanju učitelja. Savjetovanje je trajalo mjesec dana. Do prve dekade lipnja. Izvješće se najavljivalo u sljedećih mjesec dana. Dakle, u srpnju. Izvješće je objavljeno 30. prosinca. Kad bismo se svi držali rokova kao naše Ministarstvo...

Bilo je objavljeno i Savjetovanje o stipendijama za deficitarna zanimanja. Jedna od autorica ovoga teksta (Z. P. D.) komentirala je prijedlog i podržala ga. Naime, već više od jednoga desetljeća pišemo da svi nastavnici ne trebaju biti isto plaćeni. Argumente tom stavu nalazimo u sljedećim činjenicama:

– svi se predmeti ne provjeravaju na nacionalnim ispitima; dakle, svi predmeti ne nose jednaku odgovornost

– svi predmeti nisu relevantni pri upisu u srednje škole i na fakultete

– nastavnici svih predmeta ne nose teret pisanih zadaća i testova svakodnevno kući

– za upis svih studijskih predmeta ne traži se viša razina ispita na maturi (a iza ovog podatka more je drugih).

Dakle, podržavamo stipendiju od 600 eura za deficitarna zanimanja. Ali čemu tolika stipendija za zanimanja koja nisu deficitarna? O istom je problemu progovorila i bivša ministrica Divjak:

Ministarstvo znanosti i obrazovanja smanjuje broj stipendija za STEM studije 3 puta u vremenu kada u Hrvatskoj kronično nedostaje informatičara, inženjera, doktora...

STEM stipendije smo uveli 2017. (u mojem ministarskom mandatu), i prethodnih godina ovu stipendiju moglo je dobiti čak 3.400 studenata, dok je ove godine taj broj samo 1.144.

Podsjećam da su u prvoj verziji pravilnika koji regulira ove stipendije izostavljeni informatičari, pa je dosta nas reagiralo u javnom savjetovanju. To je ispravljeno. Ono što nije ispravljeno je da se i dalje upotrebljava automatski način dodjele stipendija, nego se prešlo na „ručni pregled”. Valjda da se omogući „ljudski dodir” u rangiranje.

U javnom savjetovanju u spomenutom pravilniku nisu bili brojevi stipendija, pa se na to nije moglo reagirati. Odluku od tome donosi ministar, a ove godine je valjda ministar imao loš dan u kojem su mu se brojke jako zbrkale. Međutim, u svim povjerenstvima za stipendije sjede studentski predstavnici, ali niti oni nisu očito reagirali.

Istina je da je sada iznos stipendije za STEM studije znatno veći, ali je li to razlog da se tri puta smanji broj stipendija? Naime, uvijek postoji mogućnost povećanja

nja alokacije iz fondova EU-a iz kojeg se ove stipendije isplaćuju. Obrazloženje bar nije teško napisati, od ogromne potrebe do inflacije i porasta troškova života.

Broj socio-ekonomskih stipendija se povećao s dosadašnjih 10.000 na 12.000, ali zar ne bi bilo bolje da se što više studenata usmjeri u deficitarna zanimanja, a ne da se podupire studiranje za suficitarna zanimanja jednako kao i za deficitarna. Posebno zato jer je velika mogućnost da korisnici socio-ekonomskih stipendija, ako studiraju na studijima za kojima nema potražnje na tržištu, nađu u nepovoljnom položaju, bez posla u struci, i nakon studija.

Stvarno me zanima reakcija studentskih predstavnika, rektora i dekana, ali i industrije koja treba stručnjake u STEM-u.

U jednoj je školi na mjestu učitelja matematike radila nestručna studentica informatike. Djevojka je diplomirala tri godine, dakle ima C struku, bez položenih pedagoških predmeta. Istodobno je studirala, dakle primala je stipendiju od 600 eura, i radila, za što je mjesečno dobivala oko 7000 kuna. Tek je u prosincu dobila obavijest Ministarstva da ne će moći primati stipendiju ako radi. Dakako da je djevojka odabrala studirati i primati stipendiju. Uz COP, FINA-u, i što god još, velikim je glavama trebalo više mjeseci da shvate kako djevojka zarađuje po dvjema osnovama.

Ono na što je upozorila ministrica Divjak lijepo je komentirala i jedna studentica medicine na društvenim mrežama.

Riječ je o studentici pete godine medicine iz Zagreba, s prosjekom ocjena oko 4,8. Stipendiju nije dobila jer su STEM stipendiju (nenastavničku) dobili samo studenti s prosjekom 5,0.

U zemlji u kojoj nedostaje nekoliko tisuća liječnika.

Živjelo naše Ministarstvo!

Zrinka Perković Dodig, Kornelija Selak, OŠ Strožanac, Podstrana i Ivona H. Perković, OŠ Plokite, Split

UVOĐENJE EURA U HRVATSKOJ

DODATNI POTICAJ MLADIMA NA FINANCIJSKO OPISMENJIVANJE

U sklopu projekta *Građani za 5!*, financiranog iz Fonda za aktivno građanstvo, sredstvima Islanda, Lihtenštajna i Norveške u sklopu *EGP grantova*, izrađen je niz materijala koji djeci i mladima, ali i njihovim nastavnicima u tome može biti od velike pomoći. Na internetskoj stranici projekta svi zainteresirani besplatno mogu preuzeti e-udžbenik financijske i ekonomske pismenosti za učenike od 5. do 8. razreda osnovne škole *Novac i ja*

Zamjena hrvatske kune eurom djeci i mladima može biti dodatni poticaj da osvijeste svoj odnos prema novcu i nauče njime bolje upravljati. U sklopu projekta *Građani za 5!*, financiranog iz Fonda za aktivno građanstvo, sredstvima Islanda, Lihtenštajna i Norveške u sklopu *EGP grantova*, izrađen je niz materijala koji djeci i mladima, ali i njihovim nastavnicima u tome može biti od velike pomoći.

Na internetskoj stranici projekta svi zainteresirani besplatno mogu preuzeti e-udžbenik financijske i ekonomske pismenosti za učenike od 5. do 8. razreda osnovne škole *Novac i ja*.

– Taj udžbenik osnovnoškolcima objašnjava kako se novac zarađuje, troši

i šteti te ih na razumljiv i zabavan način poučava, među ostalim, kako donositi pametne financijske odluke, kako postaviti profesionalne i životne ciljeve te kako se na naš život odražavaju ekonomija i održivi razvoj. Bez osnovnih financijskih znanja, ispravnih financijskih stavova i ponašanja djeci i mladima je izazov nositi se sa svijetom u kojem je trošenje naglašenije od štednje i ulaganja – kazala je dr. sc. Ana Skledar Matijević iz Instituta za razvoj obrazovanja.

U ovladavanju financijskom pismenošću djeci i mladima trebaju pomoći nastavnici. Zbog toga je u sklopu projekta *Građani za 5!* održana edukacija nastavnika i volontera, a nakon istraživanja o

financijskoj pismenosti mladih u sklopu publikacije *Financijska pismenost za 5* stručnjaci su dali preporuke za poboljšanje odgojno-obrazovnog procesa. Nastavnicima se preporučuje da jačaju svoje kompetencije iz tog područja te zagovaraju provođenje radionica o financijskoj pismenosti u svojim školama. Stručnjaci iz Instituta za razvoj obrazovanja smatraju da su upravo radionice dobro privremeno rješenje dok se međupredmetna tema financijske pismenosti ne integrira u redovnu nastavu.

U sklopu projekta *Građani za 5!* u radionice financijske pismenosti bilo je uključeno više od 800 osnovnoškolaca i srednoškolaca iz devet hrvatskih župani-

ja. Neki od njih sudjelovali su i u radionicama debatanja te online kvizovima. Radionice financijske pismenosti organizirane su i za pripadnike ranjivih skupina društva.

Cilj je projekta *Građani za 5!* ojačati demokratsku kulturu, građansku svijest i građanski angažman mladih kroz razvoj i provedbu programa građanskog obrazovanja u trima područjima: ekonomska, financijska i medijska pismenost, osobni i socijalni razvoj te održivi razvoj.

Institutu za razvoj obrazovanja partneri u projektu su Štedopis, Hrvatsko debatno društvo, udruga Humanum i Norsensus Mediaforum iz Norveške.

R. I.

CENTAR ZA ODGOJ I OBRAZOVANJE DJECE I MLADEŽI KARLOVAC

EUROPSKA NAGRADA ZA INOVATIVNO POUČAVANJE

U posljednjem desetljeću ovu se odgojno-obrazovnu ustanovu opravdano može smatrati jednom od naprednih posebnih ustanova na europskom tlu. Ne samo zbog visoke razine opremljenosti, didaktike, asistivne tehnologije, nego i zbog najsuvremenijih metoda rada i onoga najvažnijeg – učiteljskog potencijala za rad s učenicima s teškoćama u razvoju

Centar za odgoj i obrazovanje djece i mladeži Karlovac tijekom posljednjeg desetljeća kontinuirano provodi projekte koje financira Europska unija i europske zemlje Europskoga gospodarskog pojasa. Prvi europski projekt realizirali smo davne 2013. godine. IPA projekt „Svi za jednoga, jedan za sve” vrijedan 243 411 eura bio je vrlo zahtjevan, ali ujedno i iznimno zanimljiv. Ostvarili smo odlične rezultate u svim segmentima što nas je

potaknulo da se prijavimo za drugi projekt u programu Erasmus+. Edukacija zaposlenika Centra za rad na europskim projektima i usavršavanje jezičnih vještina koji su se održavali u sklopu prvoga europskog projekta poslužili su kao temelji za kvalitetno i uspješno provođenje Erasmus+ projekta „Inkluzija 21. st. traži nova znanja” koji je trajao sedamnaest mjeseci i bio vrijedan 26 085 eura. Uvelike je pridonio svakodnevnom radu s učenicima s teškoćama u razvoju te postao sastavni dio strategije naše ustanove.

Jedan od glavnih ciljeva bio je da Centar za odgoj i obrazovanje djece i mladeži Karlovac već u skoroj budućnosti postane Centar potpore za sve inkluzivne škole na području koje obuhvaća Karlovačku te dijelove Sisačko-moslavačke, Zagrebačke i Primorsko-goranske županija. Bez kvalitetnih zaposlenika, dobrih suradnika, počevši od tajnika i računovođe pa sve do koordinatorice i nositelja projekta koji su bili spremni pokloniti svoje vrijeme i sposobnosti, provedba projekta ne bi bila moguća. Bili smo svjesni kako nije dovoljno samo kvalitetno napisati projekt, već ga treba realizirati, evaluirati i provesti diseminaciju. Stoga dugujemo zahvalnost svim suradnicima na projektu koji su dali maksimalni doprinos, imali konkretno podijeljene uloge i obveze što je u konačnici rezultiralo sjajnim uspjehom.

Tijekom projekta ostvarene su mobilnosti u sedam europskih gradova u Engleskoj, Sloveniji, Italiji, Portugalu i Mađarskoj. Cilj nam je bio ne samo prikupiti iskustvo rada s učenicima s teškoćama u razvoju u drugim sredinama, već i dati svoj doprinos u tom segmentu, posvjedočiti upravo o onome kako radimo u Hrvatskoj, u gradu Karlovcu, te da se Centar za odgoj i obrazovanje djece i mladeži Karlovac u mnogim aspektima može u posljednjem desetljeću opravdano smatrati jednom od naprednih posebnih ustanova na europskom tlu.

Ove činjenice imaju svoje utemeljenje jer gdje god je u sklopu Erasmus+

projekta bio prikazivan rad Centra u aspektu opremljenosti, didaktike, asistivne tehnologije, mnogi su se inozemni sudionici uvjerali da Centar u Karlovcu ima suvremene uvjete, metode i učiteljski potencijal za rad s učenicima s teškoćama u razvoju, a partneri koji su nas posjetili u programu *job shadowing* bili su jako zadovoljni boravkom u Karlovcu i u Hrvatskoj općenito, radnim ozračjem te načinom i metodama rada koje su vidjeli u našoj ustanovi.

Pravo, a pomalo i očekivano, iznenađenje bio je trenutak kad su nam javili da je Europska komisija prepoznala vrijednost provedbe našeg projekta i da nas je uvrstila među 98 najuspješnijih projekata implementiranih u vrtićima, osnovnim i srednjim školama, visokoškolskim ustanovama i udrugama na temelju čega smo prvi u povijesti Karlovačke županije i grada Karlovca postali dobitnici Nagrade Europske komisije za inovativno poučavanje.

Odabir kandidata za nagrađivanje održavao se posebnom metodologijom koja je uključivala multidisciplinarni pristup, razvoj ključnih kompetencija (znanja, vještina i stavova), povezivanje formalnog, neformalnog i informalnog učenja, uključivanje, sudjelovanje, suradnju te inovativnu primjenu alata i aktivnu uloga učenika u procesu učenja.

Bitni kriterij za dobivanje nagrade bila je procjena okružja u kojem do izražaja dolaze značajke da je škola kao pokretač inovacija koja se kreativno koristi prostorom za učenje i održivo dostupnim resursima te provodi međusektorsku suradnju u kojoj je učitelj prepoznat kao inovator koji primjenjuje suvremene vještine i kompetencije s naglaskom na kolegijalnu suradnju i podizanje razine vršnjačkog učenja.

Za dodjelu europske nagrade uvažavale su se također značajke izravnog utjecaja na ciljne skupine, uključivanje sudionika smanjenih mogućnosti kao i efekt utjecaja na druge učenike, nastavnike, škole i lokalnu zajednicu.

Nagradu je na svečanoj ceremoniji Europske komisije u Bruxellesu u ime Centra preuzeo njegov ravnatelj Volodymyr Kubinsky.

Aktivnosti u segmentu provedbe projekata nastavljaju se i ovih dana. Trenutačno smo aktivni u provođenju projekta „Podrška ostvarenju jednakih mogućnosti u obrazovanju za učenike s teškoćama u razvoju” – ATTEND (eng. kratica za Assistive Technology In Education). Nositelj je projekta Hrvatska akademska i istraživačka mreža – CARNET, a projekt financiraju Island, Norveška i Lihtenštajn.

Sretni smo i ponosni da smo nakon dobivene Nagrade Grada Karlovca 2014. godine postali dobitnici tako

važne europske nagrade, ali smo također ponosni da smo je dobili zaslužno i da su uvaženi kriteriji uzeti iz našega svakodnevnog rada. Svaki je radni dan za kolektiv Centra za odgoj i obrazovanje djece i mladeži Karlovac kao idući „projekt” s novim izazovima kojem će nagrada Europske komisije dati dodatni polet za rad i nadahnjivati na nove uspjehe u inovativnom poučavanju naših učenika.

Volodymyr Kubinsky,
ravnatelj mentor

RAZGOVOR DR. SC. LIDIJA VUJIČIĆ,
UČITELJSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U RIJECI

REFORMA OBRAZOVANJA EVOLUCIJSKIJE, A NE REVOLUCIJSKI PROCES

„Ako roditelj nema percepciju da je ulaganje u taj sustav investicija u budućnost, ako ne shvaća da su dobro plaćeni i poštovani odgajatelji i učitelji ključni za sreću i uspjeh njegova djeteta, pa onda i cijelog našega društva, teško da možemo izbjeći sve pritiske”, ističe u razgovoru za Universitas prof. dr. sc. Lidija Vujičić s Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci

TEKST I FOTOGRAFIJE
Branko Nad

Na nedavno održanoj međunarodnoj KOMPAS konferenciji o ranome i predškolskome odgoju i obrazovanju u Osijeku, prof. dr. sc. Lidija Vujičić, voditeljica Centra za istraživanje djetinjstva Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, održala je zanimljivo plenarno predavanje o povezivanju istraživanja i prakse, odnosno o svim izazovima inicijalnog obrazovanja odgajatelja.

Prema njezinim riječima, glavnu kariku cijelog sustava ranog i predškolskog odgoja čine odgajatelji, odnosno njihovo obrazovanje. I važno je otkriti način kako ulaganje u obrazovanje odgajatelja učiniti što kompatibilnijim potrebama odgojno-obrazovnog procesa:

– Od ove godine na našem riječkom sveučilištu vodim projekt UNIRI CLASS, razvoj praktičnih kompetencija za budućnost – puni je naziv projekta Model integrirane stručne prakse studenata budućih odgajatelja: društveno korisno učenje i pomoć poslodavcima u osiguravanju nedostatnog broja stručnoga kadra u radu s djecom rane i predškolske dobi – kojim razvijamo model stručne prakse studenata, budućih odgajatelja, a koji unutar studijskog programa imaju obvezni rad u dječjem vrtiću. Tijekom toga obveznog tromjesečnog rada, u kontinuitetu, student je svakodnevno involviran u odgojno-obrazovne procese neposrednog rada s djecom. Time smo ujedno doskočili gorućem problemu u hrvatskome društvu, a to je nedostatak odgajatelja na tržištu rada. Razmišljali smo kako već na trećoj godini preddiplomskoga sveučilišnog studija Rani i predškolski odgoj i obrazovanje studente

uključiti u rad, naravno uz praćenje njihovih mentora, i kako razviti sustav zajednice učenja, u kojoj participiraju i studenti i odgajatelji odnosno praktičari te sami sveučilišni nastavnici, s Učiteljskog fakulteta. To je koncept koji razvijamo, za koji je potrebno osigurati i kvalitetne preduvjete na kojima radimo od 2012. godine u nekoliko etapa, a koji bi mogao pridonijeti ublažavanju ove sada već urgentno-kritičke situacije u kojoj se nalazi rani i predškolski odgoj, s obzirom na nedostatak stručnoga kadra.

Baš u vrijeme održavanja KOMPAS konferencije, u Zagrebu se održao prosvjed vrtićkih i jasličkih djelatnika, koji su upozorili na premale plaće, nepoštovanje pedagoškog standarda, slabu opremljenost svojih ustanova. Što to govori o odnosu države spram sustava ranog i predškolskog odgoja? Čini se da su vrtići uvijek nekako na margini, zar ne?

– To je, nažalost, točno, ali je takvo stanje i potpuno pogrešno. Kada već redovito govorimo o investicijama u budućnost, onda moramo biti svjesni da te investicije kreću od ulaganja u rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Dakle, budući političari i poduzetnici već su danas u vrtiću. I koliko snaga društva bude usmjerena na kvalitetu upravo tog dijela sustava, toliko ćemo uživati u benefitima kasnije. Ulaganje u visoku kvalitetu sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja jest pametna i učinkovita investicija jer se tako stvara temelj za cjeloživotno učenje, a istodobno i učinkovita socijalna investicija. Istraživanja i znanstvene studije pokazuju da samo visokokvalitetni programi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja vode cjelovitom razvoju djeteta i svih njegovih potencijala. Podsjećam da se obrazovanje odgajatelja te broj djece po odgajatelju i veličina odgojne skupine smatraju ključ-

nim strukturnim pokazateljima kvalitete sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Iz tih razloga ulaganje u kvalitetu sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja mora biti kontinuirano.

Jesmo li kao društvo svjesni koliko je teško i odgovorno raditi s vrlo malom djecom?

– Bojim se da nismo. Vrlo često kažem, što je dijete mlađe, ono treba odraslu osobu odnosno profesionalca s višom razinom obrazovanja. Jer, malo dijete, mališan od godine dana ne može izreći što želi i što mu nedostaje. Za to mu treba visokoobrazovani profesionalac, koji će razumjeti sve djetetove potrebe. I facijalnu ekspresiju i sve drugo što uključuje i njegu i odgojno-obrazovni rad kao dva izrazito povezana procesa. Razvoj kompetentnog odgajatelja zahtijeva sinergiju znanja, sposobnosti i djelovanja, čemu u velikoj mjeri pridonosi razina kvalitete planiranja i ostvarenja stručno-pedagoške prakse kao važnog segmenta inicijalnog obrazovanja budućih odgajatelja. Dobro organizirano praktično osposobljavanje pretpostavlja partnerstvo fakulteta i vježbaonica, suradnju s primjereno osposobljenim odgajateljima mentorima, kvalitetnu pripremu studenata za rad s djecom te analizu njihovih iskustava na osnovu stečenih teorijskih spoznaja. Integracija teoretskog i praktičnog udjela u programima inicijalnog obrazovanja neizostavna je u procesu razvoja ključnih kompetencija odgajatelja. Iz svega navedenoga izazov koji projektom želimo riješiti ide u dva smjera o kojem ću danas govoriti. Prvi, želimo unaprijediti razvoj praktičnih kompetencija studenata povezivanjem i integriranjem nastave kolegija na trećoj, završnoj godini, povezujući teoriju i praksu, a time i povezivanje nastavnika izvoditelja kolegija. Drugi je naš izazov omogućiti studenticama i studentima završne godine sveučilišnoga

preddiplomskog studija ulazak u profesiju i svijet rada učinkovitim modelom za njihovo stjecanje praktičnih kompetencija. Na taj način razvijat će se trajnija povezanost studenata i, u ovom slučaju, najveće institucije ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u Gradu Rijeka.

Nedostaje nam odgojitelja, nedostaje nam vrtića i jaslica. Kako to da u Hrvatskoj za sve ima novca, i vojne zrakoplove i sportske dvorane, ali nema za nove vrtiće?

– Kao znanstvenica s dugogodišnjim praktičnim iskustvom, koja je svoju znanstvenu karijeru gradila utemeljenu na praksi, i ponovo je propitivala u teoriji, upozoravam na potrebu sustavnog i jasnog određenja nacionalne strategije razvoja i praćenja sustava ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. Danas govorimo o institucijskom djetinjstvu. Na temelju znanja o djetinjstvu i djeci u svakodnevnome životu u društvu, podložnom stalnim promjenama na globalnoj razini, djetinjstvo se shvaća kao društvena pojava nastala u određenome povijesnom i kulturnom kontekstu. Sve to upućuje na dinamičan odnos između strukturnih uvjeta u društvu, izazova u politici i djece kao sukonstruktora vlastita identiteta i kulture koja aktivno pridonose stvaranju vlastita djetinjstva i na taj način osiguravamo prava djece i dječje perspektive kao ključne riječi u recentnim svjetskim istraživanjima. Temeljno je pitanje stvaranja optimalnoga okruženja za učenje, odgoj i obrazovanje u institucijskim uvjetima. Ako se zalažemo za takav pristup, a drugog izbora nemamo jer znanstvene studije i istraživanja upravo to i potvrđuju, dokumenti obrazovnih politika Europske unije, onda se zna što treba činiti. Nužno je i pitanje redefiniranja obrazovanja učitelja na što upozorava Morin (2002), jer dolazi do sve veće, sve dublje i sve ozbiljnije neusklađenosti

između, naših rascjepkanih i razdvojenih znanja, posloženih u pretince i realiteta ili problema koji su svakim danom sve više i više polidisciplinarni, transverzalni, multidimenzionalni, transnacionalni, planetarni i globalni.

Spomenut ću jednu ideju koju razvijamo na riječkome sveučilištu, u suradnji s Gradom Rijekom, po uzoru na sveučilišta u razvijenim zapadnim zemljama. Naime, unutar sveučilišnoga Kampusa radimo na osnivanju dječjeg vrtića u kojem bismo zajednički sa studentima, odgajateljima praktičarima, stručnim suradnicima, sveučilišnim nastavnicima istraživali i razvijali različite programe unutar našeg Centra za istraživanje djetinjstva, kao interdisciplinarnih arene u povezivanju akademske zajednice i okruženja. Istodobno tim projektom omogućujemo širenje kapaciteta za obuhvat djece rane i predškolske dobi.

Nikako da te naše odgojno-obrazovne reforme zažive...

- Vjerujem da je to zbog toga što se krivo gleda na pojam reforme. Mijenjati sustav odgoja i obrazovanja ne smije se svoditi na tektonske promjene i oštre rezove. U sustavu nam treba evolucija, a ne revolucija. Hajdemo se za promjenu početi baviti evolucijom, dubinskim pogledom na problematiku, što ću pokušati pojasniti. Sustav ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja određuje se na načelima demokratičnosti, pluralizma, jednakih mogućnosti, autonomije, razvojnosti, cjelovitosti i interdisciplinarnosti. Svrha institucijskoga ranoga odgoja i obrazovanja jest uspješno zadovoljavanje potreba i samoaktualizacija djeteta od šest mjeseci života do polaska u osnovnu školu. Usmjeren je uvažavanju i razvoju djetetove osobnosti, njegovih sposobnosti, životno važnim znanjima i sposobnostima te vrijednostima kulture kojoj dijete pripada. Iz perspektive cjeloživot-

Kada već redovito govorimo o investicijama u budućnost, onda moramo biti svjesni da te investicije kreću od ulaganja u rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Dakle, budući političari i poduzetnici već su danas u vrtiću

noga učenja, odgajatelj nije više onaj koji izvršava tuđa mišljenja, naloge ili programe, nego bi trebao postati istraživač realnih procesa učenja i stvaranja znanja, autor novih pedagoških putovanja i procesa koji bi prevladali podijeljenost između teorije i prakse. Takav pristup istraživanju u konkretnim uvjetima odgojno-obrazovne ustanove povećava svijest ljudi o njihovoj vrijednosti, o traženju smisla u ili o onome što rade, razvija se sposobnost razumijevanja i interpretacije onoga što se promatra, kao i mogućnost sve kvalitetnijih rasprava o dvojicama i zabudama, povećava se mogućnost pronalazanja sve boljih ili kvalitetnijih rješenja problema. Iz tih razloga obrazovanje i odgoj mladih generacija nameće potrebu da prosvjetni radnici budu u osnovi ukupnih transformacija društva i glavni nosioci tih promjena. Uloga trajnoga profesionalnoga razvoja i cjeloživotnoga učenja ključna je pretpostavka za razvoj

i konsolidaciju profesionalnoga identiteta. Drugim riječima, rješenja moraju biti teorijska i praktična. Dok je teorija generalizirano konceptualno znanje, praktična teorija perceptualno je znanje, osobno relevantno i blisko povezano s danim kontekstom. Collinson i sur. (2009) navode da reforma školstva u 21. stoljeću ovisi o proširenom sudjelovanju učitelja u stvaranju politike obrazovanja, usklađenim vladinim pravilima u svim agencijama te suradničkim diferenciranim modelima za cjeloživotni profesionalni razvoj. Isti autori naglašavaju da će različit i diferenciran profesionalni razvoj, zajedno sa suradničkim modelom za promjenu koja uključuje sudjelovanje učitelja u stvaranju odgojno-obrazovne politike te većom povezanošću između samih agencija, pridonijeti boljem razumijevanju i boljem ostvarenju obrazovne politike u školama. Eksperti za nastavu i učenje jesu pedagozi, a ne političari, državni činovnici i tvrtke koje izrađuju standardizirane testove (Armstrong, 2008), a obrazovanje i odgoj mladih generacija nameće potrebu da prosvjetni radnici budu u osnovi ukupnih transformacija društva i glavni nosioci tih promjena (Ruairc, 2010). Iz tih razloga o odgajatelju profesionalcu, ali i o studentu, budućem odgajatelju, raspravljamo kao o istraživaču koji svakodnevno, zajedno s djecom razmišlja i raspravlja o svome radu te kontinuirano isprobava načine i putove stvaranja znanja u konkretnim uvjetima u ustanovi.

Kakve su nove kompetencije jaslički i vrtićki djelatnici stekli tijekom proteklih dviju pandemijskih godina? Što su naučili sami, a što im je sustav pružio putem organizirane edukacije?

- Teške su to bile godine, nikome nije bilo lako, i sigurna sam da svi nosimo neke posljedice tih zatvaranja. Istodobno, temeljno je pitanje što smo naučili

iz tih situacija. Jesu li se promijenile naše vrijednosti, pogled na život, jesmo li počeli cijeniti one naše svakodnevne interakcije? Znamo li sad drukčije komunicirati, znamo li prepoznati vrijednosti koje smo zaboravili? Čini mi se da bismo se morali vratiti na početak, na bazična humanistička polazišta, koja nam svima nedostaju. Ono što je pandemija donijela dobroga, ako možemo tako govoriti, jest to da smo više naučili primjenjivati i prihvatiti digitalne medije, različite elektroničke platforme. Ne govorim, dakako, o društvenim mrežama koje promiču uvijek neke nove miskoncepcije, nego o protočnosti i profesionalnome povezivanju svih nas koji radimo u sustavu odgoja i obrazovanja. Znanje i dijeljenje znanja, susrete uživo zamijenili su virtualni sastanci i konferencije i sve nas je to pokrenulo da budemo konstruktivni, fleksibilni, pronalazimo kreativna rješenja. Polazište da o odgajateljskoj profesiji raspravljamo u kontekstu cjeloživotnog učenja u kojem obrazovanje odgajatelja podrazumijeva stalan stručni razvoj i obuhvaća cijeli raspon profesionalne karijere pojedinca koja će ga osposobiti za napredovanje i prilagodbu novim zahtjevima tijekom njihove karijere odgovor je na izazove suvremenih društvenih zbivanja koje karakterizira vrijeme snažnih promjena na početku 21. stoljeća. Svojim djelovanjem nastojimo istaknuti važnost učiteljske i odgajateljske profesije u društvu pred koje se postavlja sve više izazova.

Koliko je moguće studente pripremiti na sve one pritiske roditelja, okoline i moćnika, koji ih zasigurno čekaju jednog dana kada uđu u vrtiće i razrede?

- Moram prije svega reći da roditeljstvo zaista jest najteže zanimanje na svijetu. I kada postanete roditelj, nitko vam ne daje uputu kako se nositi s time. Usporedbe radi, ako je uopće treba napraviti, kada kupite perilicu za rublje, s njom dobijete i uputstvo za upotrebu. Novi roditelji takvo uputstvo ne dobivaju. I zato bi trebalo razgovarati o tome koliko se u našem društvu radi na osposobljavanju ili pružanju podrške roditeljima za roditeljsku ulogu. Na našem sveučilištu mladim studentima osmišljavamo kolegije i programe koji će ih usmjeravati na jačanje roditeljskih kompetencija i na razumijevanje roditeljske uloge. To nipošto nije lako. Dapače, poprilično je to složeno postići na terenu, kao što ste rekli, kada se uđe u vrtić ili u razred. Ima roditelja koji imaju različite razine zahtjevnosti, a to je opet povezano s društvenim statusom i ugledom ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Ako roditelj nema percepciju da je ulaganje u taj sustav investicija u budućnost, ako ne shvaća da su dobro plaćeni i poštovani odgajatelji i učitelji ključni za sreću i uspjeh njegova djeteta, pa onda i cijeloga našeg društva, teško možemo izbjeći sve te pritiske o kojima govorite. U obavljanju svoje profesionalne uloge od odgajatelja se očekuje pružanje potpore djeci i njihovim obiteljima za što su potrebna složena znanja, vještine i kompetencije te duboko razumijevanja razvoja djeteta i znanja iz područja pedagogije ranog djetinjstva i učenja u institucijskom kontekstu. Naše studente učimo koliko je važno roditeljima objasniti da je upravo vrtić najvrjednija stepenica u izgradnji kvalitetnih ljudi. I pravo vrijeme da roditelji budu uključeni u sve što se u vrtiću događa. Kada jednom vide taj svijet iznutra, više će cijeniti i odgojitelje i učitelje. Međutim, i to je dio te evolucije koja nam u sustavu treba, nikako revolucija.

DJEČJI VRTIĆ LEKENIK PROGRAM OSNAŽIVANJA DJECE ZA AKTIVNIJU ULOGU U DONOŠENJU ODLUKA

NJEGOVANJE GRAĐANSKE KULTURE OD NAJRANIJE DOBI

Našim projektom nastojale smo stvoriti uvjete za povećanje participacije djece u planiranju, realiziranju i evaluiranju prostorno-materijalnog okruženja te djecu potaknuti na suodlučivanje u njegovu oblikovanju, jer odgojitelji, u načelu, obogaćuju prostor i kreiraju poticaje prateći interes djece, no ipak se viša razina aktivne participacije djece pokazala kao rjeđa praksa, a uloga odgojitelja itekako je važna

NAPISALE

Ivana Pavišić, mag. praesc. educ.
Mirjana Božić, mag. praesc. educ.
DV Lekenik, Lekenik

Da bi bio mjesto življenja i učenja ljudskih prava, vrtić bi trebao biti mjesto aktivnoga sudjelovanja i suodlučivanja djeteta. Drugim riječima, djecu treba poticati na donošenje odluka, osiguravati im slobodu, a ujedno i poticati odgovornost, osnaživati inicijativu djece uzimajući tu inicijativu u obzir pri kreiranju segmenata odgojno-obrazovnog procesa (*Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*, 2014.).

DJECA I SUODLUČIVANJE

Odgojitelji trebaju biti oni koji će unositi promjene i određivati kvalitetu prakse, a upravo je ta refleksivna praksa i implicitna pedagogija odgojitelja preduvjet povećanja participacije djece u stvaranju kurikuluma.

Našim projektom nastojale smo stvoriti uvjete za povećanje participacije djece u planiranju, realiziranju i evaluiranju prostorno-materijalnog okruženja te djecu potaknuti na suodlučivanje u njegovu oblikovanju, jer odgojitelji, u načelu, obogaćuju prostor i kreiraju poticaje prateći interes djece, no ipak se viša razina aktivne participacije djece pokazala kao rjeđa praksa, a uloga odgojitelja itekako je važna.

Ovim projektom nastojale smo aktivnije uključiti djecu u suodlučivanje, upoznati ih s procesom demokratskog odlučivanja i građanskim odgojem gdje je njihova uloga velika.

U početnoj fazi projekta intervjuirale smo djecu u sobi dnevnoga boravka kako bi prikupile što više informacija i ideja o tome što bi u sobi željeli promijeniti, što bi dodali i na koji način.

Na taj način djeca su osnaživana na iznošenje vlastitih ideja te na njihovo promišljanje. Neki nisu bili voljni sudjelovati u razgovorima, što je bilo i uvaženo, međutim veći je dio djece bio zainteresiran za iznošenje vlastitih stavova i ideja. Poticajna pitanja motivirala su djecu da budu otvorena prema različitim idejama, ali i samopouzdana za iznošenje svojih.

Svoje ideje o obogaćivanju i kreiranju sobe dnevnoga boravka dio je djece izražavao uz

pomoć likovnoga materijala, a odgojitelji su također predložili da uz pomoć emotikona djeca označe u kojemu se centru aktivnosti najmanje vole igrati ili u kojemu najmanje borave.

Osluškujući njihove interese i ideje došli smo do zaključka da djeca žele promjenu u prostoru sobe dnevnoga boravka koja bi išla u smjeru osmišljavanja kućice sa svjetlom, rakete i ceste za automobile. Stoga smo za nastavak procesa, a u skladu s dječjim prijedlozima, ponudile raznovrsne fotografije i nekoliko hamer-papira uz pomoć kojih su djeca mogla izraditi plakate i odabrati kako bi željeli da novi centar aktivnosti izgleda.

RAZVIJANJE GRAĐANSKIH KOMPETENCIJA

Plakate smo postavili na zidove sobe dnevnoga boravka kako bi se djeci mapiranjem pružila mogućnost neposrednog proživljavanja iskustva, odnosno kako bi ih poticale na dijalog i raspravu.

Kako bi djeca imala aktivnu ulogu u donošenju odluke o centru aktivnosti koji će se kreirati u sobi dnevnoga boravka, odgojiteljice su s djecom dogovarale način donošenja odluke, pri čemu su djeca dala ideju da se glasa označavanjem na način da se nacrtaju i zbroje svi znakovi.

U ovim aktivnostima djeca su razvijala građanske kompetencije, upoznali se s demokratskim odlučivanjem i uvažavanjem mišljenja drugih.

Nakon provedenih aktivnosti u odgojno-obrazovnoj skupini odlučili smo kako ćemo uz pomoć domara izraditi kućicu sa svjetlom te je daljnji korak bio zajedno s djecom napraviti plan od kojih materijala je izgraditi i čime je ispuniti iznutra.

Djeci je omogućena upotreba fotoaparata (putem tablet računala), pri čemu su djeca fotografirala onaj dio sobe dnevnoga boravka u kojem predlažu kreiranje novog centra aktivnosti. Navedena aktivnost bila je poticaj za osvješćavanje razine kompetentnosti djece.

U razgovorima s djecom o suodlučivanju o prostorno-materijalnim promjenama uočile smo kako je djeci sam proces iznošenja ideja i donošenja odluke važan, te često naglašavaju ono čega su se oni sami dosjetili i entuzijastično navode svoje ideje i prostorno-materijalna rješenja. S druge strane, primijetile smo kako u odgojno-obrazovnom radu u ovoj skupini

postoji osobita potreba za poticanjem razvoja međusobnog uvažavanja.

UKLJUČIVANJE RODITELJA

U daljnjem procesu projekta formiramo i obogaćujemo centar aktivnosti aktivno uključujući djecu u svaki dio projekta. Zajedno s djecom odlučile smo izraditi kućicu sa svjetlom. Krenuli smo u zajedničko planiranje i dogovaranje s djecom o tome kamo ju smjestiti, od čega i kako izgraditi kućicu te čime je obogatiti iznutra. Pri razgovoru s djecom o funkciji kućice u razgovoru dobile smo saznanja da bi ta kućica imala više namjena odnosno da bi djeca u nju unosila i iznosila različite materijale, a najviše bi djeci služila za istraživačke aktivnosti svjetlom. Tijekom formiranja kućice djeca su aktivno sudjelovala uz odgojitelja te pomoć domara, a pritom su svi međusobno razgovarali i planirali gdje bi u prostoru konačno smjestili novi centar aktivnosti. Sudjelovala su i u razmještanju postojećeg centra majstora i fiksiranju crnog platna na strop za kreiranje novog centra unoseći dijelove namještaja koji će u budućnosti biti dijelom novoga centra.

Na temelju izjava i razgovora s djecom tijekom procesa stvaranja kućice svjetla nastojali smo prikupiti što više poticaja koji će djeci omogućiti istraživanje svjetla na različite načine. Izuzev poticaja koje smo pronašli u sobi dnevnoga boravka raznovrsne poticaje smo pronalazili u suradnji s drugim odgojno-obrazovnim skupinama dječjeg vrtića jer su se i djeca boraveći u drugim sobama dnevnih boravaka za vrijeme dežurstava, prisjetila koje bi elemente i materijale mogli iskoristiti u navedenu svrhu, a dijelom su materijalnog okružja tih prostorija. Također, u obogaćivanje centra uključili su se i roditelji.

U kasnijoj fazi projekta djeca imaju slobodu samostalno nadodavati materijale za istraživanje.

Zaključuju kako im je kvalitetniji onaj materijal koji je, prema njihovim riječima, „prozirniji“ i „rupičastiji“.

Uz planirane aktivnosti koje osmisle odgajatelji i istraživači sve je više samoinicijativnih i samoorganiziranih aktivnosti djece u istraživačkom centru, što je omogućeno bogatijom ponudom materijala pri čemu su u planiranju i donošenju tih materijala sudjelovala djeca noseći ih od kuće.

EVALUACIJA ODGOJNO-OBRAZOVNOGA RADA

Primijetile smo, kada djeca aktivno i suvremeno participiraju u kreiranju vlastitog okružja, odnosno „po svojoj mjeri“, kako je njihova intrinzična motivacija za konstruiranjem znanja veća. U tim aktivnostima razlikuju i imenuju oblike, manipuliraju materijalima i kombiniraju ih, istražuju boje, propusnost svjetla, pojavu sjene, samoorganiziraju igru, razvijaju maštu i kreativnost, uče otkrivanjem i vlastitom aktivnošću. Djeca suradničkim učenjem raspravljaju i promišljaju o problemima te zajednički dolaze do zaključaka. Razvijaju niz socijalnih vještina kao što su prihvaćanje, uvažavanje tuđeg mišljenja, suradnja i dijeljenje. Na taj im se način pružaju nove prilike za učenje, dolaze do novih otkrića, spoznaja i iskustava, razvijaju svoje osobne kompetencije. Djeca razvijaju svoju autonomiju i samo iniciraju aktivnosti. Stvaraju bolje odnose s drugom djecom, slobodno se kreću prostorom, a istodobno imaju prostor osame u kojem sami mogu istraživati.

Zadnji dio projekta odnosi se na naše prikupljanje informacija od djece kako bismo dobile uvid u njihove dojmove i mišljenja o provedenim prostorno-materijalnim promjenama i njihovom sudjelovanju u njihovu provođenju. Razgovarali smo o tome što im je bilo najdojmljivije i koliko su zadovoljni rezultatom te njihovim doprinosom. Na taj smo način osnaživale djecu u sudjelovanju u evaluaciji odgojno-obrazovnog rada.

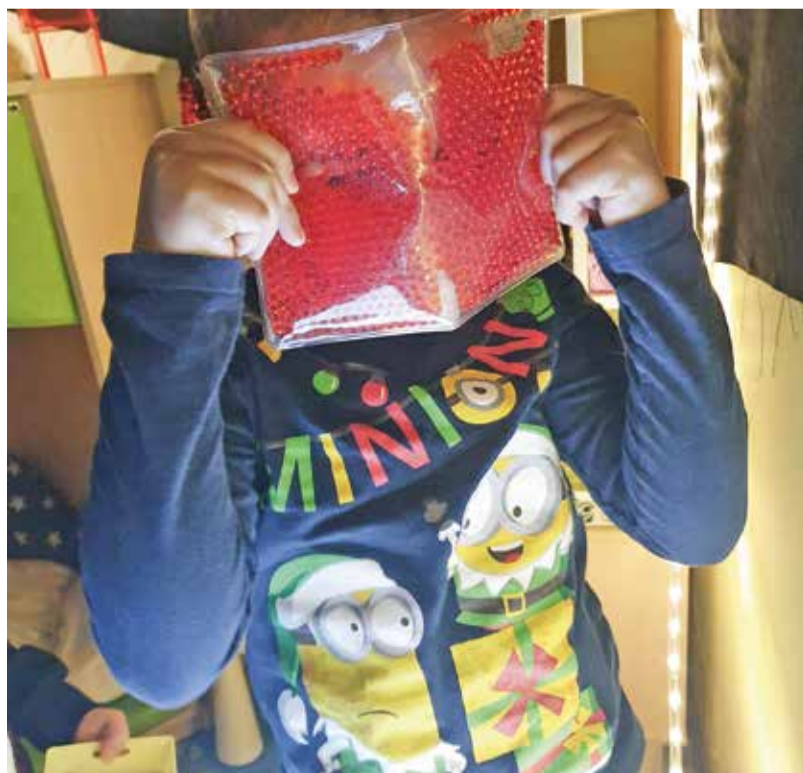
OVIM PROJEKTOM NASTOJALE SMO AKTIVNIJE UKLJUČITI DJECU U SUODLUČIVANJE, UPOZNATI IH S PROCESOM DEMOKRATSKOG ODLUČIVANJA I GRAĐANSKIM ODGOJEM. U POČETNOJ FAZI PROJEKTA INTERVJUIRALE SMO DJECU KAKO BISMO PRIKUPILE ŠTO VIŠE NJIHOVIH IDEJA O TOME ŠTO BI U SOBI ŽELJELI PROMIJENITI I KAKO

Kroz taj su rad prikazane mogućnosti za oblikovanje i izražavanje mišljenja obuhvaćale primjenu različitih metoda i tehnika sudjelovanja djece koje su omogućavale veći stupanj dječje participacije. U odgojno-obrazovnoj skupini provodile su se metode: razgovori i intervjui s djecom, razgovori uz primjenu plakata i fotografija, glasanje primjenom fotografija i plakata te glasanje podizanjem ruku, ekspresivne aktivnosti djece te dječja uporaba fotoaparata putem tableta.

INTERESI DJECE U PRVOME PLANU

Drugim riječima, djeci se davala prilika da se izraze i iznesu svoje ideje, poticani su da uvažavaju ideje drugih te da zajedno odlučuju. Istraživač i odgajateljica koristili su se različitim metodama i tehnikama mozaik pristupa sa svrhom osnaživanja participacije djece. Pri odabiru tehnika vodili su se kompetencijama i interesima djece. Pri praćenju načina na koji se u praksi osnaživala participacija djece u suodlučivanju vodilo se kriterijima kao što su postavljanje djeci otvorenih i poticajnih pitanja, pokazivan je interes za izjave djece, djeca su ohrabrivana da izraze mišljenje, djeca su imala vremena izraziti se, poticana su da elaboriraju svoje ideje, da iznose argumente, da iznesu mišljenje o idejama druge djece, uvažavaju pravo djeteta da ne sudjeluje ako ne želi, referiralo se na odgovore djece, pohvaljivalo se djecu na primjeren način i nisu im se nametale ideje odraslih.

PRVA RIJEČKA HRVATSKA GIMNAZIJA U PROJEKTU
„ZELENA LEKTIRA: JABUKA ZA SRCE”

ŠKOLSKA KNJIŽNICA I ODRŽIVI RAZVOJ

Koje su mogućnosti nastave književnosti i školskih knjižnica u poticanju održivoga razvoja pokazuje primjer Prve riječke hrvatske gimnazije, koja je uspostavila suradnju s vodećom svjetskom knjižničarskom organizacijom IFLA-om osmisivši projekt „Zelena lektira: Jabuka za srce”, zahvaljujući kojemu je riječka gimnazija uključena na IFLA-inu mapu „Knjižnična karta svijeta”. Riječ je o interaktivnoj globalnoj platformi koja predstavlja doprinose knjižnica zagovaranju i realizaciji ciljeva održivoga razvoja

Ekonomska, društvena i ekološka održivi razvoj ovisi o informacijama bez kojih je nemoguće djelovati u skladu s ciljevima postavljenima u Agendi UN-a 2030. Primarni je cilj Agende transformacija svijeta putem ciljeva održivoga razvoja. Vodeća svjetska knjižničarska organizacija (International Federation of Library Associations – IFLA) zagovara knjižnice kao ključne partnere za održivi razvoj. U tom kontekstu IFLA razvija programe koji promiču ciljeve održivoga razvoja, a jedan je od njih i Knjižnična karta svijeta. Riječ je o interaktivnoj globalnoj platformi koja predstavlja doprinose knjižnica zagovaranju i realizaciji ciljeva održivoga razvoja.

KNJIŽEVNOST I ODRŽIVI RAZVOJ

Mapa se stvara u partnerstvu sa suradnicima. Tako je u prvoj polovici 2022. godine na IFLA-inu mapu uključena i Prva riječka hrvatska gimnazija s projektom „Zelena lektira: Jabuka za srce”. Taj je projekt pokušao proširiti IFLA-inu ideju, po kojoj održivi razvoj treba biti snažnije zastupljen u knjižničarstvu i na nastavi književnosti. Povezivanje književnosti i održivog razvoja čini se neobičnim, osim na tematskoj razini koja je u ovome slučaju namjerno izbjegnuta. Idejno utemeljene za to povezivanje nalazi se u filozofiji Marthe Nussbaum koja tvrdi da je znanstveni pristup lišen utjecaja kulturnog nasljeđa, temeljnih osobnih uvjerenja, želja i interesa doveo do spoznaje odvojene od čovjeka te da je zbog toga „potrebno razmišljanje o koristi imaginacije, o narativima, o retoričkim i literarnim oblicima u koje se argument može učinkovito smjestiti”. Time je biblioteka informacija o kojoj ovisi ekonomski, društveni i ekološki održivi razvoj oplemenjena i vrijednosno nadograđena. Uvrštavanje na Svjetsku mapu IFLA-e iznimno je vrijedno i važno prepoznavanje i potvrda rada Prve riječke hrvatske gimnazije, osobito kad se uzme u obzir da je riječ o srednjoj školi, odnosno školskoj knjižnici. Uz riječku gimnaziju u trenutku prijavljivanja jedino je još Nacionalna i sveučilišna knjižnica iz Zagreba predstavljala Hrvatsku.

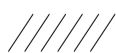
Sudeći prema riječima jedne od učenica koja je sudjelovala u projektu, naš je cilj – holističko proširivanje razumijevanja pojma održivi razvoj na cjelokupnost svakodnevnog života – ostvaren: „Sudjelovanje u ovom projektu omogućilo mi je bolje razumijevanje

Radionice u školskoj knjižnici vezane za održivi razvoj

NAPISALE

Sandra Vidović, prof.
učiteljica hrvatskoga jezika i
književnosti
dipl. bibliotekarka i
Helena de Karina, prof.
učiteljica hrvatskoga jezika i
književnosti
Prva riječka hrvatska
gimnazija

održivog razvoja. Shvatila sam da je održivi razvoj puno više od čišćenja smeća iz okoliša.”

Projekt „Zelena lektira: Jabuka za srce” planiran je kao dio redovite nastave, ali i kao izvannastavna aktivnost u okviru predmetnih ishoda za Hrvatski jezik i međupredmetne teme *Održivi razvoj*. U projektu su sudjelovali učenici drugih razreda Prve riječke hrvatske gimnazije te oni koji su pohađali izbornu nastavu hrvatskog jezika *Kreativno čitanje i pisanje* te *Književnog programa Rijeka riječi*. Projekt je međugeneracijskoga karaktera, a u njemu je sudjelovalo sedamdesetak učenika. Autorica je projekta nastavnica Hrvatskog jezika u Prvoj riječkoj hrvatskoj gimnaziji Helena de Karina, a zajednički su ga s učenicima provele školska knjižničarka Sandra Vidović i Helena de Karina, uz podršku i suradnju s dr. sc. Draženom Šimlešom.

Zelena mreža aktivističkih grupa (ZMAG) udruga je koja više od dvadeset godina razvija Reciklirano imanje Vukomerić, edukacijski

centar znanja za razvoj permakulture i održivo življenje. Reciklirano je imanje prostor za učenje i praksu održivoga razvoja, mjesto eksperimentiranja, gradnje, istraživanja, gdje se živi održivi razvoj koliko je to moguće. Tu dolaze brojni posjetitelji, škole i druge obrazovne institucije te svi koji su zainteresirani da održivi razvoj ne ostane mrtvo slovo na papiru. Teme kojima se bave jesu zdrava hrana i agroekologija, graditeljstvo prirodnim materijalima, obnovljivi izvori energije, smanjenje otpada i upravljanje vodama, gospodarenje resursima i očuvanje bioraznolikosti, društvena i solidarna ekonomija, zadrugarstvo, odnosi između ljudi koji se temelje na uvažavanju i međusobnoj inspiraciji te brojne druge.

DRUŠTVO, EKONOMIJA, OKOLIŠ

U školskoj knjižnici učenici su sa Sandrom Vidović prošli ciklus radionica vezanih uz održivi razvoj s posebnim osvrtom na UN-ovu Agendu 2030. Provedene aktivnosti bile

Edukativna radionica s dr. Draženom Šimlešom na Recikliranom imanju Vukomerić

Predstavljanje projekta na IFLA-inoj mapi Knjižnična karta svijeta

Rad na projektu Zelena lektira - Jabuka za srce

su nastavak i diseminacija znanja stečenih u trogodišnjem Erasmusovu projektu „Steps 2030 World” u kojem su sudjelovali učenici i nastavnici Prve riječke hrvatske gimnazije zajedno s kolegama iz Slovenije, Njemačke, Italije i Nizozemske.

Tijekom radionice upoznali su svih 17 ciljeva održivoga razvoja prema metodi World Cafea koja se zasniva na uvjerenju da se ljudi, slično kao u kafiću, zajednički koriste svojim znanjem i kreativnim potencijalom za suočavanje s određenim izazovima (u ovom slučaju s ciljevima održivoga razvoja) i tako pokušavaju doći do rješenja problema.

Projekt je prijavljen na javni poziv Ministarstva znanosti i obrazovanja za sufinanciranje izvannastavnih aktivnosti. Ministarstvo je prepoznalo vrijednost projekta i odobrilo sredstva za financiranje dijela aktivnosti. Tim je sredstvima omogućen odlazak učenicima na Reciklirano imanje Vukomerić gdje su sudjelovali u brojnim edukacijskim aktivnostima, a i tiskana je školska publikacija *Kult*, zeleni broj, koji je tematski posvećen održivom razvoju i aktivnostima kojima su se učenici u sklopu projekta bavili.

SIMBOLIKA JABUKE

Projekt „Zelena lektira: Jabuka za srce” osmišljen je polazeći od uvjerenja da moć riječi, priča i slika potiče u učenika razvoj imaginacije i stvaranje internaliziranih misli i emocija vezanih uz pitanja održivoga razvoja što u konačnici dovodi do intrinzične motivacije za djelovanje u skladu s ciljevima održivog razvoja, ali i olakšava uočavanje veze među njegovim trima područjima: društvom, ekonomijom i okolišem. Naime, povezanost naizgled nepovezanih područja kao što su književnost i održivi razvoj simbolički je model povezanosti čovjeka, odnosno društva i prirode. Poučavati o ciljevima održivog razvoja u okvirima humanističkih znanosti, u ovom slučaju hrvatskog jezika i književnosti, moguće je interdisciplinarnim pristupom. Za središnji motiv projekta odabran je simbol jabuke, semantički jednako sadržajan i funkcionalan u literaturi i održivom razvoju. Zbog univerzalne kulturne i povijesne simboličnosti jabuka je izabrana kao lajtmotiv projekta.

Značenje jabuke za projekt iskazano je njezinim spominjanjem u samom naslovu, a uz jabuku dodana je atribucija „za srce” što je pa-

rafraza poslovice o važnosti jabuke za zdravlje. U ovom slučaju metafora je za psihičko, emotivno i mentalno zdravlje čovjeka koje je istodobno preduvjet i krajnji cilj svakoga održivog života na Zemlji.

U prvom dijelu projekta učenici su se bavili simbolikom jabuke. Tumačili su važnost razumijevanja višeznačnosti u književnosti, simbola kao stilske figure, ali i transferirali spoznaje na situacije iz svakodnevnog života. Uočili su kako kontekst utječe na kreiranje značenja, dvojni višeznačnost jabuke, pozitivnu i negativnu, komentirali ovisnost simboličkog značenja o različitim okolnostima i perspektivama kronološki razvijajući analizu simboličnosti jabuke od biblijske do Appleove jabuke.

U drugoj dijelu prve faze uslijedilo je čitanje jednostavnih proznih tekstova iz korpusa usmene književnosti s motivom jabuke. Čitali su mitove, legende, bajke i poslovice. Nakon analize teksta s obzirom na karakteristike književnih vrsta i značenja jabuke u pročitane tekstu, učenici su dobili zadatak proširiti semantičko polje simbolike jabuke, ali ovoga puta u kontekstu ciljeva održivog razvoja. Samostalno su birali jedan od ciljeva i unutar odabranog koncepta održivosti temeljili interpretaciju. Pri tome im je bilo dopušteno da razmišljaju široko, razvijaju izazovan imaginarij i dijalog s ponuđenim ciljevima održivoga razvoja i mogućim značenjima motiva jabuke. Isti metodički pristup primijenjen je i na biblijske tekstove s motivom jabuke.

Motivi jabuke u suvremenoj književnosti, konkretno u tekstovima koje su učenici čitali, u pjesmi *Sloboda* Danijela Dragojevića, jednako kao i u Knausgaardovom eseju *Jabuke*, lako su čitljivi simboli slobode, jednostavne metafore, no upravo ta je lakoća iščitavanja značenja učenicima otvorila novo pitanje i zadaću traženja odgovora na nj: Što je sloboda u kontekstu održivog razvoja?

SLOBODA I ODRŽIVI RAZVOJ

Tom su se temom bavili na Recikliranom imanju u razgovoru s dr. sc. Draženom Šimlešom. Odlasku u Vukomerić prethodilo je gledanje dokumentarnoga filma *Medena zemlja* u sklopu programa Škola u kinu riječkoga Art-kina. Film problematizira suvremeni odnos čovjeka prema prirodi, beskrupuloznu eksploatacija u slijepoj utrci za maksimizira-

PROJEKT „ZELENA LEKTIRA: JABUKA ZA SRCE” OSMIŠLJEN JE POLAZEĆI OD UVJERENJA DA MOĆ RIJEČI, PRIČA I SLIKA POTIČE U UČENIKA RAZVOJ IMAGINACIJE I STVARANJE INTERNALIZIRANIH MISLI I EMOCIJA VEZANIH ZA PITANJA ODRŽIVOG RAZVOJA, ŠTO U KONAČNICI DOVODI DO INTRINZIČNE MOTIVACIJE ZA DJELOVANJE U SKLADU S CILJEVIMA ODRŽIVOG RAZVOJA

njem profita naglašavajući važnost održivoga iskorištavanja sve manje dostupnih prirodnih resursa. Na kraju projekta učenici su izradili prezentacije. Iznenadujuća je raznolikost izabranih medija što ukazuje na visoku razinu digitalne pismenosti te zainteresiranost za multimedijalne oblike izražavanja. Snimili su video, podcast, napravili infografiku i vizualne i zvučne e-knjige, digitalne plakate te Genially prezentaciju.

Ciljevi održivog razvoja dovedeni u dijalog s osobnim pričama i poezijom uključuju učeničke emocije što u učenika dovodi do internalizacije ciljeva. Afektivno angažiraniji način učenja o održivom razvoju lakše je ostvariti u predmetima iz humanističkog područja, iako se time nastavnici tih područja rijetko bave, osim ponekad na tematskoj razini čime se ne ostvaruje u punom smislu transformativno poučavanje koje uz čitalačku pismenost dovodi do razvoja građanske odgovornosti, pruža potporu svjesnom izboru načina života i moralnih odluka o vlastitome identitetu i njegovoj vezanosti za društvo, ekonomiju i okoliš.

Projekt je prijavljen IFLA-i koja ga je s izuzetnim zadovoljstvom i entuzijazmom prilagodila svojim zahtjevima te je naposljetku i objavljen na njihovoj Knjižničnoj karti svijeta, a s Helenom de Karinom snimili su *storytelling* motivacijski video kojim je predstavljena suradnja Prve riječke hrvatske gimnazije i IFLA-e. Razgovor će poslužiti za globalne edukacijske aktivnosti i konferencije o povezivanju knjižnice i održivoga razvoja.

PROMICANJE UNIVERZALNE PISMENOSTI

Projekt povezuje književnost i održivi razvoj s ciljem razvijanja čitalačke, zelene i digitalne pismenosti. Utemeljen je u humanističkom pristupu društvenim problemima, ideji da se razvojem imaginacije i kritičkoga mišljenja učinkovitije motivira učenike i mlade na društveno djelovanje u skladu s univerzalnim etičkim principima. IFLA-ina podrška projektu znak je prepoznavanja njegove uloge u promicanju univerzalne pismenosti, omogućavanju pristupa informacijama, unapređenju digitalne uključenosti te očuvanju svjetske prirodne i kulturne baštine prijeko potrebne za suvremeno društvo.

/ PRAVO /

PRAVNI LIJEK ZA
KANDIDATE NA
NATJEČAJU

/////

NAPISALA

Olivera Marinković, dipl. jur.

Koji pravni lijek imaju kandidati na natječaju koji nisu zaposleni u školi, a koji su se kod prijave na natječaj pozivali na pravo prednosti kod zapošljavanja na temelju Zakona o hrvatskim braniteljima i članovima njihovih obitelji? Je li za inspekcijski nadzor povrede Zakona u nadležnosti Ministarstva znanosti i obrazovanja ili inspekcija rada Državnog inspektorata?

U skladu s člankom 102. stavkom 1. Zakona o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji – dalje u tekstu: Zakon („Narodne novine” broj 121/17, 98/19, 84/21) javne službe i javne ustanove kojima je osnivač ili jedan od osnivača Republika Hrvatska, općina, grad, županija, izvanproračunski i proračunski fondovi, pravne osobe u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu Republike Hrvatske, kao i pravne osobe u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave i pravne osobe s javnim ovlastima prilikom zapošljavanja temeljem javnog natječaja, oglasa ili u postupku zapošljavanja provedenom na drugi način obvezne su prilikom tog zapošljavanja dati prednost pod jednakim uvjetima nezaposlenom prema propisanom redoslijedu od točaka a) do l) te u slučajevima propisanim stavcima 2. i 3. navedenoga članka 102. Zakona.

OSOBA KOJA SE POZIVA NA PRAVO PREDNOSTI PRI ZAPOSŁJAVANJU PREMA ODREDBAMA ZAKONA O HRVATSKIM BRANITELJIMA I ČLANOVIMA NJIHOVIH OBITELJI KOJIM NIJE DANA PREDNOST PRI ZAPOSŁJAVANJU MOŽE PODNIJETI ZAHTJEV NADLEŽNOJ INSPEKCIJI ZA PROVEDBU NADZORA U ROKU OD 30 DANA OD DANA DOSTAVE OBAVIJESTI

Prema članku 102. stavku 5. Zakona školska ustanova kao pravna osoba iz članka 102. stavka 1. Zakona obvezna je u roku od 15 dana nakon sklapanja ugovora o radu s izabranim kandidatom o tome obavijestiti osobu koja se poziva na pravo prednosti pri zapošljavanju prema Zakonu, a koja je navedena u članku 102. stavcima 1. do 3. Zakona, koja je po raspisanom javnom natječaju ili oglasu podnijela prijavu odnosno ponudu za to radno mjesto.

Prema stavku 6. istoga članka 102. Zakona osoba koja se poziva na pravo prednosti pri zapošljavanju prema odredbama Zakona kojoj nije dana prednost pri zapošljavanju može podnijeti zahtjev nadležnoj inspekciji za provedbu nadzora u roku od 30 dana od dana dostave obavijesti iz stavka 5. članka 102. ili u roku od 30 dana od saznanja o sklapanju ugovora o radu s izabranim kandidatom, a najkasnije u roku od šest mjeseci od sklapanja ugovora o radu s drugim kandidatom. U skladu sa stavcima 7. do 10. članka 102. Zakona u slučaju zasnivanja radnog odnosa sklapanjem ugovora o radu, nadležna inspekcija obvezna je razmotriti zahtjev iz stavka 6. članka 102. u roku od 60 dana od dana podnošenja zahtjeva. Ako nadležna inspekcija utvrdi da je sklapanjem ugovora o radu povrijeđeno pravo prednosti pri zapošljavanju osobe koja se poziva na pravo prednosti prema Zakonu navedena u stavcima 1. do 3. članka 102. Zakona, rješenjem će utvrditi povredu prava prednosti.

Pravomoćno rješenje predstavlja opravdan razlog za otkaz ugovora o radu čijim sklapanjem je to pravo povrijeđeno. U tom slučaju školska ustanova kao pravna osoba iz stavka 1. članka 102. Zakona obvezna je s osobom koja se poziva na pravo prednosti, a kojoj je rješenjem utvrđena povreda prava prednosti pri zapošljavanju, sklopiti ugovor o radu u roku od osam dana od otkaza ugovora, čijim sklapanjem je povrijeđeno pravo prednosti pri zapošljavanju. Ako se u navedenom roku ne sklopi ugovor o radu s osobom za koju je rješenjem utvrđena povreda prava prednosti pri zapošljavanju, smatra se da je ugovor o radu sklopljen po sili zakona.

Prema stavku 4. članka 102. Zakona inspekcijski nadzor nad provedbom ovoga članka provodi nadležna inspekcija koja je po posebnim propisima ovlaštena za nadzor u svezi sa zapošljavanjem po službenoj dužnosti ili na zahtjev osobe iz stavaka 1. do 3. članka 102. Zakona kojoj nije dana prednost pri zapošljavanju. Prosvjetna inspekcija nadležna je za nadzor u svezi sa zapošljavanjem u školskim ustanovama, stoga prosvjetna inspekcija provodi nadzor i u slučaju povrede prava pri zapošljavanju prema navedenom Zakonu o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji.

/ PSIHLOGIJA //

/////

NAPISALA Sanja Režek,
profesor psiholog

Darovita djeca identificiraju se vrlo rano u vrtiću ili tijekom nižih razreda u osnovnoj školi. To je važno kako bi se njihov daljnji razvoj mogao pravilno odvijati. Bitno je imati na umu da su darovita djeca intelektualno naprednija, no socijalno i emocionalno područje ne mora pratiti kognitivno područje. Zadatak učitelja je stvoriti ugodnu i poticajnu atmosferu za rad svakog učenika u razredu, od onih koji imaju problema sa učenjem i ponašanjem do darovitih učenika, a to je profesionalno zahtjevan izazov.

Proces identifikacije obuhvaća uočavanje i utvrđivanje darovitosti kako bi se prepoznale i zadovoljile autentične odgojno-obrazovne potrebe darovite djece i učenika. Provodi se timski, a tim vodi i koordinira psiholog u suradnji s odgajateljima, učiteljima, drugim stručnim suradnicima, roditeljima te, prema potrebi, sa stručnjacima izvan odgojno-obrazovne ustanove. Svako darovito dijete ima pravo biti identificirano i uključeno u odgovarajuće oblike odgojno-obrazovne podrške. Identifikacija se sastoji od uočavanja i utvrđivanja darovitosti koje se u praksi često međusobno dopunjavaju i isprepleću.

U fazi uočavanja koriste se bilješke i procjene koje daju odgajatelji, učitelji, vršnjaci, roditelji, pa i sami učenici o sposobnostima i osobinama djece i učenika te kvalitativne analize njihovih uradaka i postignuća. Posebno su za uočavanje korisna opažanja ponašanja djece i učenika u uvjetima obogaćenih iskustava učenja. U fazi utvrđivanja darovitosti provodi se mjerenje stupnja razvijenosti različitih sposobnosti i drugih osobina pojedinca.

U Smjernicama za rad sa darovitim djecom i učenicima Ministarstva znanosti i obrazovanja od listopada 2022. škole su dobile detaljne preporuke kako raditi s

IDENTIFIKACIJA
DAROVITIH UČENIKA

ZADATAK RODITELJA, ODGAJATELJA, UČITELJA I SVIH STRUČNIH SURADNIKA JE DA STVORE OKOLINU U KOJOJ ĆE SE DIJETE OSJEĆATI SIGURNO I PRIHVACENO, OKOLINU U KOJOJ ĆE MOĆI POKAZATI SVE SVOJE POTENCIJALE

darovitim. Preporučuje se primjena testova za utvrđivanje općih intelektualnih sposobnosti u prvom i u četvrtom razredu osnovne škole te primjena testova za utvrđivanje specifičnih intelektualnih sposobnosti u šestome razredu. Razvijenost kompetencija u pojedinome području darovitosti utvrđuje osoba koja je stručnjak za to područje na temelju ispitivanja znanja i vještina djeteta ili učenika te analize njegovih uradaka i izvedbe. Pri utvrđivanju darovitosti odgojno-obrazovna ustanova treba se koristiti i podatcima i mišljenjem stručnoga tima za darovite na prethodnoj odgojno-obrazovnoj razini, ali i podatcima koji su dobiveni od drugih stručnjaka provoditelja programa u koje je učenik uključen izvan škole.

Podatci prikupljeni u procesu identifikacije čuvaju se kao povjerljivi podatci u stručnoj dokumentaciji koju o svakome djetetu ili učeniku vodi vrtički/školski stručni tim. Nakon provedenoga procesa identifikacije na primjeren način odgajateljima i učiteljima daju informacije o identificiranoj darovitoj djeci kako bi se planirala odgovarajuća odgojno-obrazovna podrška, a također i roditeljima kako bi se poticala odgovarajuća obiteljska podrška.

Zadatak roditelja, odgajatelja, učitelja i svih stručnih suradnika je da stvore okolinu u kojoj će se dijete osjećati sigurno i prihvaćeno, okolinu u kojoj će moći pokazati sve svoje potencijale te okolinu koja će pokazivati interes za njegove ideje te mu pružati neprestanu podršku. Uz dobar plan i program te poticajnu okolinu svako darovito dijete će doći do vrhunca svoje darovitosti.

/ ZDRAV ŽIVOT //

/////

NAPISAO dr. Ivo Belan

Redovna tjelovježba i razborita, dobro uravnotežena prehrana dva su najvažnija čimbenika pomoću kojih možete postići dobro zdravlje, kondiciju i dati svom tijelu novi oblik. Što tjelovježba može, a što ne može učiniti za vas?

Ona pridonosi napetosti vaših mišića. Kad se mišići ne upotrebljavaju, oni s vremenom postaju mlohavi i bez svojega uobičajenog oblika. Kod ljudi koji su većim dijelom dana angažirani fizičkim poslovima mišići su dobro tonizirani. Međutim, u modernim vremenima, kad mnogi od nas sjede veći dio dana, teško je osigurati dovoljno fizičke aktivnosti koja će održavati mišiće u optimalnom radnom stanju. A tu redovita tjelovježba mijenja stvar.

Za vrijeme tjelovježbe „izgaraju” masnoće. Kad obavljate neku aerobičku aktivnost kao što je vožnja bicikla, plivanje ili brzo hodanje, vaše tijelo mora „izgarati” više goriva nego kad mirujete. Organizam tada troši „gorivo” koje je uskladišteno u obliku naslaga masti.

Tjelovježba može poboljšati i vaše raspoloženje. Kad god imate neki problem, provozajte se biciklom barem pola sata i bit ćete bolje raspoloženi. Jer, vožnja biciklom potaknula je u organizmu stvaranje hormona betaendorfina, „hormona sreće”, koji poboljšavaju opće mentalno stanje.

Sportsko-rekreativne aktivnosti i tjelovježba podižu i razinu vaše energije. Dok sjedite u uredu i osjetite da vam je radna energija splasnula, da ste klonuli, omlitavili, dobro je otići na jedno kratko hodanje. Isti učinak imat će i malo brže svladavanje nekoliko katova ili trčkanje na mjestu.

Tjelovježba može poboljšati vaše opće zdravlje. Hodanje ili rekreativno trčkanje dvadesetak

PREDNOSTI TJELOVJEŽBE

REDOVNA TJELOVJEŽBA I RAZBORITA, DOBRO URAVNOTEŽENA PREHRANA DVA SU NAJVAŽNIJA ČIMBENIKA POMOĆU KOJIM MOŽETE POSTIĆI DOBRO ZDRAVLJE, KONDICIJU I DATI SVOM TIJELU NOVI OBLIK

minuta prisilit će vaše srce i pluća da rade svojim optimalnim kapacitetom. Redovite sportsko-rekreativne aktivnosti također smanjuju rizik od srčanog oboljenja i moždanog udara, pomažu pri kontroli tjelesne težine, a s time smanjuju i rizik od pojave šećerne bolesti. Živjeti duži i kvalitetniji život odličan je razlog da ustanemo i da se krećemo.

Kad se raspravlja o smanjenju prekomjerne tjelesne težine, onda valja imati na umu da tjelovježba ipak ne može u potpunosti zamijeniti dijetalne mjere. Pogriješka bi bila misliti da netko može jesti sve što želi ako vježba svaki dan.

Tjelovježba odnosno bilo koja sportsko-rekreativna aktivnost ne smije prouzročiti nikakve boli. Ako za vrijeme takvih aktivnosti osjećate neke bolove, onda ustvari štetite, a ne koristite svome organizmu. U takvim trenucima zaustavite se i odmorite. Isto tako zaustavite se kad god osjetite vrtoglavicu ili neku drugu neugodu. Popijte čašu vode i opustite se nekoliko minuta. Nastaviti s tjelovježbom, iako osjećate bol, najbolji je put do sportske ozljede.

Naravno, osoba može i pretjerati sa sportsko-rekreativnom aktivnošću. Takve aktivnosti jesu, s raznih aspekata, izvrsna stvar za organizam, no nažalost neki ljudi smatraju – ako je jedan sat aerobika koristan za zdravlje, da su onda tri sata takve aktivnosti još bolja. Ipak, to nije točno.

U dobro uravnoteženom životu, tjelovježba je samo jedan dio i svakako ne bi smjela biti glavna preokupacija. Naravno da čovjek mora osigurati dovoljno vremena i za svoju obitelj, prijatelje i, naprosto, za opuštenu izležavanje pred televizorom.

ŠKOLA GODIŠNJE
PROVODI VIŠE OD
140 PROJEKATA

OŠ IVANE BRLIĆ-MAŽURANIĆ, OGULIN

DJECA NISU STVARI KOJE TREBA OBLIKOVATI, VEĆ LJUDI KOJE TREBA OTKRITI

**U VREMENU KADA
OBRAZOVANJE POSTAJE
IMPERATIV NAPRETKA
MODERNE DRŽAVE, A NJEGOVA
JE ZBILJSKA POZICIJA SVE
UGROŽENIJA BROJNIM
VANJSKIM UTJECANJIMA I
IZAZOVIMA MODERNOG SVIJETA,
POSTAVLJAMO SI PITANJE JESMO
LI DORASLI SVIM ZAHTJEVIMA
KOJE PRED PROFESIJU UČITELJA
POSTAVLJAJU STRUKA I
JAVNOST**

RAVNATELJICA ANĐELKA SALOPEK

Osnovna škola Ivane Brlić-Mažuranić u Ogulinu ove godine ima 433 učenika, zajedno s područnim školama Kućinići, Jasenak i Drežnica u 29 razrednih odjela. Pri školi djeluje i Osnovna glazbena škola sa 101 učenikom u odjelu klavira, gitare i harmonike, s novoosnovanim tamburaškim orkestrom te s 11 zaposlenih učitelja. O njima se brinu četiri stručne suradnice – pedagoginja Anka Ivošević, psihologinja Martina Žanić, logopedkinja Martina Mihaljević i školska knjižničarka Marija Kolić. Dakako, na čelu s ravnateljicom Anđelkom Salopek koja je prva u Republici Hrvatskoj napredovala u zvanje ravnatelj mentor. Deset je godina na čelu ove ustanove, a u studenome ove godine ponovno je izabrana za ravnateljicu na sljedećih pet godina:

– Potičemo učenike u znanju, stvaralaštvu, kreativnosti i inovativnosti, ali pokrećemo i brojne humanitarne akcije za ukrajinske učenike, za naše prijatelje iz područja pogođenog potresom, ali i akcije u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti za dječja prava. U vremenu kada obrazovanje postaje imperativ napretka moderne države, a njegova je zbiljska pozicija sve ugroženija brojnim vanjskim utjecanjima i izazovima modernog svijeta, postavljamo si pitanje jesmo li dorasli svim zahtjevima koje pred profesiju učitelja postavljaju struka i javnost – jasno nam objašnjava svoju misiju i poziv ravnateljica Salopek.

VELIKA INFRASTRUKTURNA ULAGANJA

Škola od 2014. godine radi u sustavu e-Dnevnika i jedna je od 149 škola koja je 2015. godine izabrana u CARNET-ov pilot projekt e-Škole koji je pridonio jačanju kapaciteta

osnovnoškolskog obrazovnog sustava u svrhu osposobljavanja učenika za tržište rada, daljnje školovanje i cjeloživotno učenje, a učenicima i učiteljima projektom je omogućena informatička oprema i mreža, pametne ploče i velik broj edukacija kroz koje su ocijenjeni kao digitalno napredna škola.

– Od školske godine 2015./2016. radimo u jednoj smjeni, a tada smo organizirali i produženi boravak za učenike nižih razreda. Počeli smo raditi u jednoj smjeni samo reorganizacijom učionica u školi bez ikakve nadogradnje i ulaganja. Ovakav način rada donio je velike uštede u potrošnji energenata, a omogućen je i rad brojnih izvannastavnih aktivnosti nakon održane nastave u prije podnevnim satima za sve učenike – saznajemo od naše sugovornice.

Školska dvorana Iva Cindrić, koju za potrebe održavanja nastave Tjelesne i zdravstvene kulture koriste učenici i učitelji škole, ali i susjedne Obrtničke i tehničke škole Ogulin, u vlasništvu je Športske zajednice grada Ogulina, pa osnivač škole, Karlovačka županija, plaća najam dvorane za svaki sat tjelesnoga.

Matična zgrada škole spomenik je kulture. Sagrađena je 1891. godine na zahtjev Ivana Mažuranića, prvoga hrvatskog bana pučanina i djeda slavne spisateljice po kojoj škola nosi ime. Godine 2013. škola prolazi na natječaju Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost za projekt „Sanacija pročelja zgrade OŠ Ivane Brlić-Mažuranić Ogulin”. Radove u vrijednosti od 2,8 milijuna kuna sufinancirala je Europska unija iz Europskog fonda za regionalni razvoj.

U ljeto 2014. godine započela je rekonstrukcija sanitarnih čvorova u iznosu 97 tisuća dolara koje je financi-

OSOBNA KARTA ŠKOLE

Broj učenika: **443**
 Broj zaposlenih: **103**
 Najuspješniji učenik: **Ivan Turkalj, 8. a**
 Poznate osobe bivši učenici škole: **rukometaš Luka Cindrić. U povodu osvajana brončanog odličja na Europskom rukometnom prvenstvu u Poljskoj, hrvatskog rukometnog reprezentativca, Ogulinca Luku Cindrića,**

svečano su dočekali učenici i djelatnici njegove bivše osnovne škole. Tom je prigodom Luka školi uručio svoj dres s brojem 33 koji danas, uokviren, krasi zidove škole.
 Broj mentora: **9**
 Broj savjetnika: **4**
 Sportska dvorana: **Da**
 Broj smjena: **jedna**

kuna, a novac je osiguran kroz europski program Interrega. Projekt „Wood Key” zajednički su proveli Karlovačka županija, Regionalna energetska agencije sjeverozapadne Hrvatske REGEA i spomenute dvije ogulinske škole. Svrha je povećanje korištenja obnovljivih izvora energije – biomase u Karlovačkoj županiji. Očekuje se da će grijanje na drvenu sječku donijeti uštedu veću od 30 posto.

Konačno, 13. kolovoza 2021. godine potpisan je Okvirni sporazum za radove na izmjeni elektroinstalacija u matičnoj Osnovnoj školi u iznosu 1,2 milijuna kuna. Radovi su završeni u svibnju 2022. godine.

KUĆA ZNANJA U SREDIŠTU GRADA

Naravno, školu ne čine zidovi, namještaj ni računala, već živi ljudi, predani učitelji i vrijedni đaci. Tako se ova ogulinska škola iznimno ponosi odličnim rezultatima učenika na županijskim i državnim natjecanjima. Iz Geografije imaju čak dva prva mjesta i jedno drugo mjesto na županijskom natjecanju zahvaljujući temeljitom radu profesorice geografije Davorke Puškarić. Nadalje, dobri su rezultati škole na županijskom natjecanju iz Matematike gdje učenike pripremaju vrijedne učiteljice matematike Tihana Salopek, Suzana Ninković i Tihana Sabo.

U Informatici, za uspjehe na županijskim i državnim natjecanjima te u računalnom i informatičkom natjecanju Dabar velike rezultate postiže s učenicima profesorica informatike Mirjana Lesić. Za rezultate i natjecanje iz Hrvatskog jezika na županijskoj razini veliku zaslugu ima Ana Musulin, profesorica hrvatskog jezika kao i Nataša Možgon, profesorica hrvatskog jezika koja postiže rezultate na županijskim i državnim smotrama Lidrano u novinarskom i literarnom stvaralaštvu. Možgon vodi i uređuje s učenicima Školski list Regoč koji već sedam godina izlazi kao digitalni školski list.

U kategoriji pojedinačnih dramsko-scenskih izvedbi Katja Biščanin, učenica 6. razreda, nastupila je na državnoj smotri Lidrano s mentoricom Suzanom Kovačević te je po svom izričaju i interpretaciji pjesme ostavila veliki dojam na državno prosudbeno povjerenstvo. Za Biosigurnost i biozaštitu te za školski vrt u Područnoj školi Drežnica zaslužna je učiteljica Prirode i Biologije Amalija Misir Čujko, gdje su na međuzupanijskom natjecanju učenici osvojili treće mjesto.

– U praktičnom radu i znanju Tehničke kulture važan dio u životu naših učenika ima Nikola Božičević, profesor Fizike i Tehničke kulture. Učenici ga vole i hvale njegov način rada kao i posvećenost i brigu za uspjeh

svakog učenika. Zbog ovakvog pristupa i rada s učenicima, rezultati u području Tehničke kulture nisu upitni – otkriva ravnateljica.

Spomenuti učitelji, zapravo svi djelatnici škole redovito se stručno usavršavaju te se cjeloživotno obrazuju, a sve više ih se uključuju i u brojne eTwinningove projekte. Škola godišnje provodi više od 140 projekata koji nisu samo mrtvo slovo na papiru, a prepoznata je u svojoj lokalnoj zajednici kao škola koja rezultatima, znanjem i kreativnim radom diže svoj ugled na vrlo visoku razinu.

U prosincu 2021. godine resorno je ministarstvo odobrilo 19 tisuća kuna za projekt „Bajka u školi, bajka na zidu”, a nedavno u prosincu i 9000 kuna za projekt „Bajka u školskom vrtu”. Odobreno je i 11 tisuća kuna za financiranje preventivnih projekata osnovnih i srednjih škola te učeničkih domova za projekt VENEP (Vršnjačko i elektroničko nasilje, edukacija i prevencija). Ovim projektom, učenicima, roditeljima i učiteljima osigurat će se brojne radionice i predavanja na temu vršnjačkog i elektroničkog nasilja. Također, škola je uključena u provedbu projekta SNEP 2 Junior kroz koji su Martina Žanić, psihologinja škole, i Marija Domitrović, učiteljica razredne nastave, prošle dvije dvodnevne edukacije s osnovnim ciljem prevencije seksualnog nasilja nad djecom.

VRIJEDNE RUKE ZADRUGARA

Školi je 2020. godine Centar za mir ljudska prava i nenasilje Krunoslav Sukić iz Osijeka dodijelio prestižno priznanje „Mirotnorna škola”, što je nešto čime se svi djelatnici ponose. Ravnateljica Salopek govori:

– Nastojimo biti učeća zajednica za mir. Činimo to ustrajno crpeći inspiraciju iz prethodnih iskustava i vlastite prošlosti oslanjajući se i usvajajući najbolje iz kulturne ostavštine, učeći kroz nove mogućnosti i načine, razmjenjujući, surađujući i povezujući se unutar škole, s roditeljima, užom i širom zajednicom te školama i organizacijama civilnoga društva u Hrvatskoj i svijetu. Stoga mirotvorstvo postaje politikom cijele škole.

rano iz donacije američkog veleposlanstva. Tri godine kasnije na Natječaju Fonda za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost za projekt „Energetska obnova PŠ Kučinići” školi su odobrena sredstva u iznosu 1,1 milijun kuna pa je Područna škola Kučinići dobila novu toplinsku ovojnicu, LED rasvjetu, novu stolariju i novu kotlovnice na pelet. A u listopadu 2018. godine škola dobiva na natječaju austrijske modne kuće C&A 5000 eura vrijednu donaciju te je dobivene novac usmjerila u male Područne škole Jasenak i Drežnicu za izmjenu stolarije i kupnju agregata.

U 2020. godini u rad je puštena nova kotlovnica na biomasu iz koje se zagrijavaju dvije ogulinske škole – Osnovna škola Ivane Brlić-Mažuranić i Obrtnička i tehnička škola Ogulin. Vrijednost je kotlovnice 3,3 milijuna

Ivana Stipetić i Adriana Vukelja, voditeljice UZ Regoč

Vrijedno radimo na projektima, programima i aktivnostima koje jačaju osobne i školske kapacitete za prepoznavanje i sprječavanje nasilja i za nenasilnu transformacije sukoba.

Njeguju i tradicijske vrijednosti, poučavaju učenike za brigu o okolišu, a solidarnim akcijama pomažu potrebitima. Tako su lani, u povodu Dana kruha, osmaši u suradnji s lokalnom pekarnom Mivit podijelili 160 kilograma mliječnoga kruha kroz projekt Škola dobrih djela.

Takav etos ove škole prepoznaje se i u nastojanju na uvažavajućim odnosima suradnje i solidarnosti između nastavnika, učenika i roditelja i sa zajednicom:

- Polazimo od stava uvažavanja djeteta kao cjelovite ličnosti što je kamen temeljac na kojem nadograđujemo sva ostala znanja, vještine i empatiju prema svakome. Zbog toga, iako smo tolerantni, naši su ciljevi i dostignuća dalekosežnija - razvijanje prijateljskih odnosa na svim razinama. Učenici raspoznaju da je radost davanja od srca i primanja, zapravo životna radost koja povezuje ljude i ljude s prirodom, odmrzava potencijale i pršti kreativnošću.

Kad se pak ne uči i ne provode projekti, učenici i njihovi nastavnici marljivo sudjeluju u brojnim izvannastavnim aktivnostima. Možda su najvrjedniji zadrugari, o kojima smo već pisali na stranicama Školskih novina. Školska zadruga Regoč osnovana je 2010. godine. Likovi iz Priče iz davnina prikazani su na Državnoj smotri učeničkih zadruga Republike Hrvatske 2015. godine, a Šah iz davnina proizvod je predstavljen na državnom natjecanju školskih zadruga u Zadru 2016. godine. I prošle jeseni, Učenička zadruga Regoč, s učenicima i voditeljicama Ivanom Stipetić i Adrianom Vukelja, sudjelovala je na državnoj smotri učeničkih zadruga u Vinkovcima te je njihov proizvod izabran među pet najproizvoda Smotre.

U sekciji Zlatovez, koju vodi vjeroučiteljica Danica Blašković, učenici izrađuju slike od zlatoveza, a za božićne i uskršne blagdane naprave više od 200 čestitki koje škola pošalje svojim poslovnim partnerima, umirovljenicima i osnivaču, Karlovačkoj županiji.

U sportskim natjecanjima škola ostvaruje iznimne i zapažene rezultate te bi mogla postati i „sportska osnovna škola”. Veliku zaslugu za to imaju Katarina Magdić i Vilko Sušanj koji pripremaju učenike unutar Školskoga sportskog kluba Regoč za županijska i državna natjecanja. Učenici produženog boravka već četiri godine surađuju s OŠ Mate Lovraka u Velikom Grđevcu i sudjeluju svake godine na Lovrakovim danima kulture koji se održavaju u zadnjem tjednu svibnja. Tri godine zaredom, učenici produženog boravka osvojili su prvo mjesto. Zadnji put učinili su to lani, a prijelazni pehar, koji dobiva svake godine pobjednik igara i treba ga sljedeće godine predati novom pobjedniku igara, ostao je učenicima produženog boravka škole u trajno vlasništvo. Za visoko motiviranu pripremu učenika za ovo natjecanje zasluge ima Renata Hasan, učiteljica razredne nastave.

ULAGANJE U PREVENCIJU, ULAGANJE U LJUDE

A uza sva akademska i obrazovanja postignuća, ogulinska škola kontinuirano radi na edukaciji i prevenciji neželjenih ponašanja, redovitim edukacijama i usavršavanjima stručnih suradnika i nastavnika, nakon čega se naučeno prenosi učenicima kroz različite radionice i predavanja.

Posljednja u nizu bila je edukacija za provođenje programa SNEP 2 Juniora (seksualno nasilje edukacija i prevencija), namijenjen učenicima u predmetnoj nastavi, koji putem radionica, edukativnih videomaterijala i aktivnosti poučava djecu kako prepoznati, prijaviti i prevenirati seksualno nasilje. Osim toga, kontinuirano se provode i razna predavanja i aktivnosti vezane za nasilje, virtualno zlostavljanje, razne vrste ovisnosti, pametnu uporabu interneta... U tom kontekstu škola surađuje s Policijskom upravom Ogulin, Obiteljskim centrom Karlovac, Gradskim društvom Crvenoga križa, Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo Karlovačke županije.

- Naši stručni suradnici redovito individualno rade s učenicima koji imaju poteškoća u učenju, ponašanju te s učenicima s teškoćama u razvoju kako bi prevenirali nepoželjna

ČETIRI DESETLJEĆA GLAZBENE ŠKOLE

U povodu 40 godina rada Osnovne glazbene škole napisana je i izdana fotomonografija. Osnovna glazbena škola do prije dvije je godine, pred kraj školske godine, imala tradiciju održavanja završnih koncerata svojih učenika. No, onda je stigla pandemija i dvije se godine nisu mogli održavati završni koncerti.

Tada su krenule ideje o organiziranju koncerta negdje na otvorenome. Na kraju prošle školske godine osmislili su opušteniju formu. Kroz Đulin vrt (park na otvorenome) učenici glazbene škole smjestili su se na nekoliko punktova, a posjetitelji su mogli opušteno doći, prošetati, zastati, sjesti, leći, a djeca slobodno trčkarati. To nije bio klasičan koncert u kojem ljudi moraju mirno sjesti i pažljivo slušati. Koncert se održao na području od polovine parka prema amfiteatru, do bunkera, a sjenice i bunker unutar parka iskoristili su se kao pozornice, što je uz cijeli ambijent Đulina vrta činilo prekrasnu scenografiju.

- Tijekom četiri desetljeća rada Glazbene škole, među brojnim generacijama učenika posebno se isticala Kristina Špiگل, učenica glasovira koja je davne 1980. godine završila Osnovnu glazbenu školu i nastavila obrazovanje u Srednjoj glazbenoj školi u Karlovcu koju je s uspjehom završila. Svake školske godine sve više učenika želi se susreti s glazbenom umjetnošću jer ona nas oplemenjuje, pruža radost muziciranja, otkriva ljepotu i svoju snagu. Vodi u svijet emocija, izaziva doživljaje i upoznavajući stvaralački rad glazbenih velikana učenicima pruža mogućnost da nađu svoje mjesto među milijunima ljubitelja tonske umjetnosti. Prije dvije godine ponovo je pokrenut tamburaški orkestar koji ima više od 15 učenika, a za osvojeno prvo mjesto na županijskom natjecanju mladih tamburaša izborili su nagradu i odlazak na Vinkovačke jeseni u rujnu prošle godine - ističe Danijel Vučić, voditelj Osnovne glazbene škole.

UZ 130. OBLJETNICU, OŠ IVANE BRLIĆ-MAŽURANIĆ IZ OGULINA DOBILA JE 15 TISUĆA OD RESORNOG MINISTARSTVA, ZA ŠTO SU KUPILI PET NOVIH RAČUNALA ZA INFORMATIČKU UČIONICU

ponašanja, pokušali utjecati na promjenu i educirali ih o primjerenim oblicima ponašanja. Jako važnim zadatkom smatramo rad na samopouzdanju učenika kako bi postali što uspješniji u svladavanju svih izazova u životu. Kroz radionice i individualni rad s učenicima, ali i roditeljima, pokušavamo na vrijeme prepoznati znakove niskog samopouzdanja na temelju ponašanja, ocjena i drugih znakova, radimo na podizanju samopouzdanja savjetovanjem i edukacijom učenika i roditelja, ali i nastavnika i učitelja kako bi i oni na vrijeme prepoznali i spriječili moguće teškoće - rekla je psihologinja Martina Žanić.

Ljudi su najvažniji čimbenik pretvaranja zamisli u djelo, a njihovo vođenje ključni čimbenik na putu do ostvarenja planiranog cilja, dodaje pak ravnateljica škole. Zato je ulaganje u ljude, ulaganje u budućnost.

- Baš kako je rekao Stjepan Lice, učitelj, istinski su učitelji po naravi svoga poziva, a onda po naravi svojih osobnosti, optimisti. Optimizam i ljubav prema poslu njihova je istina. Mogu se oni u svome poslu umoriti, ali se ne mogu štedjeti. Ne mogu odustati. Ne mogu odustati jer su u njih neprestano uprte bezazlene, povjerljive, ali i stroge dječje oči. Samo pravi i istinski učitelji čuvari su i promicatelji ljudskosti u najplemenitijem smislu povijesti dostojne življenja - zaključuje ravnateljica Anđelka Salopek.

NAŠA SVAKIDAŠNJICA

NOVO DOBA, A STARE NAVADE

//////

NAPISALA
Marija Drobnjak Posavec

Evo nas u novoj godini, pa smo zakoračili i u Europu s obje noge i mnogo je novih nada i očekivanja boljih vremena. Nadu svakako ne smijemo gubiti, ali bi trebalo ponešto promijeniti, najprije običaje i navade koje smo stekli, a pokazalo se da nisu nikako u skladu s uljuđenim, ljudskim i humanim ponašanjem. Nego naprotiv, pojave za koje se uvijek smatralo da ne vode čovjeka napretku i boljitku prevladavaju, a zaboravlja se mnogo toga što je ljudsko društvo vjekovima nastojalo izgraditi kako bi se moglo živjeti dolično i dostojno.

Ne može se reći da nema pokušaja da se sve to prekrije iluzijama, da će to zlo proći i mimoći i nas, a mi baš i nemamo volje da zatvorimo vrata i prozore pred naletom nevremena, pa čak i da hoćemo, nismo baš spremni

Umjesto toga zavladao je s jedne strane strah i trepet u cijelome svijetu od opasnosti zbog naoružanja i ratova koji podmuklo prijete, a s druge strane lakost i hlapljivost onih nezasićenih koji žele sve samo za sebe, bez obzira na to što jedni gladuju, a drugi rasipaju nemilice.

Mnoga važna otkrića koja su trebala poslužiti i biti korisna ljudima preokrenula se u svoju suprotnost i korištena, nažalost, kao smrtonosno oružje i prijete da se sukobi rasplamsaju i unište ljudski rod psihički i fizički.

Ni priroda nije više sklona čovjeku jer je narušena njezina ravnoteža i zloupotrijebljena su njezina bogatstva.

Pa i onda kad nije potrebno, mnoga se zemaljska blaga uništavaju i rasipaju. Raskošna slavlja, koja ne mogu nikome koristiti, troše sva zemaljska blaga, uništavaju sve živo i neživo, bez mjere i kraja. Sve se to visoko cijeni i uvažava, a čovjek nimalo. Precjenjuje se ono bezvrijedno i prolazno, a prave životne vrijednosti, uzvišeni ciljevi više se ne prepoznaju. Istina, ljubav, savjest, milosrđe nema više svoje cijene i mjesto koje bi trebalo imati, ni u svijetu, a kako smo i mi samo dio ovoga svijeta, onda se to zrcalo okreće neminovno i k nama, a mi se ponašamo kao da ga nema.

Ne može se reći da nema pokušaja da se sve to prekrije iluzijama, da će to zlo proći i mimoći i nas, a mi baš i nemamo volje da zatvorimo vrata i prozore pred naletom nevremena, pa čak i da hoćemo, nismo baš spremni.

Osobito se škola ne može suprotstaviti tom naletu zla, nego ga svjesno ili nesvjesno podržava, jer je ostala zatvorena i osamljena u svojim suženim okvirima i teško se reformira i formira onako kako je nužno da bude više životna i uči ono što bi trebalo doći, nego pripovijeda ono što je bilo. Po pravilu – Pleti kotac kao otac – ne može se daleko dogurati.

Djecu nema tko naučiti da budu milosrdna jer su roditelji prezauzeti i naprežu se da kupe djeci što im i ne treba jer to vide i kod drugih, a da istina baš i nema cijenu visoku, može se danas vidjeti na sve strane svijeta. Ljubav se pak na veliko „trži i kupuje“ i to po sniženim cijenama za sitnu paru, odnosno sad cente. Što je pak savjest to se isto baš ne može naučiti od svakoga i svagdje. Možda bi se moglo pročitati u kakvoj dobroj knjizi, ali ni knjige nisu više u modi. Nešto se tu i tamo može negdje proključiti iz medija, ali tamo caruju zvijezde padalice koje sad vidiš, ali brzo nestaju.

Ipak mora se priznati da se u školama ipak još pronalazi onih koji će usprkos zlom vremenu pronaći vremena i načina i zainteresirat će dijete za umjetnosti riječi, slike, zvuka, za igre koje imaju pozitivan utjecaj na učenika, za druženja izvan škole i izvan nametnutih okvira, ali toga je jako malo i nema dovoljno podrške ni od roditelja, ni od društva. Nekakve udruge koje promiču dobra i plemenita djela jave se tu i tamo, ali brzo uvenu u našim neprikladima svake vrste, nema za to mjesta ni vremena. Isto tako vrlo se malo djeca okupljaju kada imaju vremena, nego su sve češće osamljeni pa su skloniji agresivnosti i destrukciji, zlostavljanju slabijih, nemoćnih pa i starijih.

Preostaje nam još nada i vjera u one mlade koji će pokazati ipak svoju snagu emocionalnu, fizičku i psihičku.

OSIJEK • EKONOMSKI FAKULTET

MLADE SNAGE POKREĆU INOVACIJE

Više od 560 sudionika iz pet različitih zemalja posjetilo je Ekonomski fakultet u Osijeku na 4. Milenijskom natjecanju iz kreativne industrije

Na Ekonomskom fakultetu u Osijeku održano je 4. međunarodno Milenijsko natjecanje iz kreativne industrije, čija je svrha razvoj kritičkog načina razmišljanja, digitalnih vještina i inovacija. U organizaciji EFOS-a i Andizeta – Instituta za znanstvena i umjetnička istraživanja u kreativnoj industriji, natjecanje je okupilo više od 560 sudionika iz osnovnih i srednjih škola te fakulteta iz čak pet različitih zemalja koji su došli predstaviti svoja idejna rješenja za natjecateljske teme povezane s kulturnom baštinom, kao što su glagoljica kao kulturni identitet, vodik kao goriva budućnosti, mitologija u novom mileniju te put svile.

Suvremeni svijet pokreću inovacije i kreativnost, zbog čega formalni obrazovni sustav ima sve veću obvezu svojim učenicima i studentima omogućiti prilike za razvoj kritičkog i inovativnog promišljanja te izražavanja.

Upravo zbog toga Milenijsko natjecanje živi i drži svoju tradiciju već četvrtu godinu zaredom na Ekonomskom fakultetu u Osijeku, u organizaciji studenata i profesora s EFOS-a te istraživača s Instituta Andizet. Odmah nakon prve godine održavanja, natjecanje je dobilo međunarodni karakter jer je prepoznata potreba za takvom platformom, koja je ove godine okupila više od 560 sudionika iz pet različitih zemalja. Štoviše, domaći sudionici okupili su se iz čak 18 županija, što dokazuje i kako je riječ o važnom

akademsom događaju na nacionalnoj razini.

Posebnost ovog natjecanja jest u tome što okuplja mladež svih razina obrazovanja, od najnižeg do najvišeg, a organizirano je u trima kategorijama: Kreativni sat – za osnovnoškolce, Kreativni kalendar – za srednjoškolce i Kreativni planet – za studente.

Sudionici su imali priliku pokazati svoju kreativnost, znanje i digitalne vještine kroz četiri pomno odabrane natjecateljske teme koje su povezane s kulturnom baštinom. Riječ je o glagoljici kao kulturnom identitetu, vodiku kao gorivu budućnosti, mitologiji u novom mileniju te putu svile.

Sudionici i njihovi mentori tijekom tri dana natjecanja predstavljali su svoj višemjesečni rad na idejnim rješenjima i projektima prosudbenom povjerenstvu. Nakon natjecanja izrađuje se knjiga svih predstavljenih projekata, čime se žele zaštititi autorska prava mladih natjecatelja. Osim toga, većina idejnih rješenja i projekata ima praktičnu dimenziju koja u nekim slučajevima rezultira poduzetničkih pothvatom.

Milenijsko natjecanje pozivnica je svima koji žele poticati kreativnosti, kritički način razmišljanja i inovativnost kod učenika i studenata, a to će imati priliku učiniti kroz mentorstvo i timski rad.

Marin Mitrović

UČENIČKI DOM LOVRAN

EUROPSKI PROJEKTI

Preko platforme eTwinning pokrenuli su projekte „Iz moje super kante“ i „Upoznajmo se – kulturnom baštinom do tolerancije“ u koje su bili uključeni domovi s prostora Srbije, Bosne i Hercegovine te Hrvatske

Kao nositelji protekle smo školske godine pokrenuli dva projekta na platformi eTwinning: „Iz moje super kante“ i „Upoznajmo se – kulturnom baštinom do tolerancije“ u koje su bili uključeni domovi s prostora Srbije, Bosne i Hercegovine te Hrvatske.

Projekt „Iz moje super kante“ za cilj je imao razvoj ekološke svijesti kroz niz kreativnih i edukativnih radionica. Aktivnosti u sklopu projekta uključivale su izradu loga, lika Ekića, razvrstavanje smeća iz dnevne kante za smeće, izradu kreativnih predmeta od starih majica i plastičnih boca, učenje o kompostiranju, ekološkim deponijama i odlagalištima smeća, ekološko djelovanje posjećivanjem divljih odlagališta smeća, gdje smo ostavljali poruke s natpisom „I prirodu boli“, učenje pripreme obroka od higijenski ispravnih ostatke doručka i ručka, organiziranje buvljaka i humanitarne akcije s upotrebljivim predmetima koje više ne koristimo.

Rad smo zaključili zajedničkim sastankom preko platforme Big Blue Button, a cijeli projekt završili posjetom sudionika projekta Lovranu, čija je svrha bila diseminacija i dodatno upoznavanje učenika i djelatnika. U posjet su nam došli učenici i djelatnici Doma učenika srednjih škola Subotica, Doma učenika srednjih škola Angelina Kojić-Gina Zrenjanin, Đačkog doma Zenica i Učeničkog doma Moravice. Vikend je bio ispunjen raznim sadržajima koji su uključivali druženje, upoznavanje Lovrana, Opatije, Mošćenica i razmjenu iskustava iz prakse.

Projekt „Upoznajmo se – kulturnom baštinom do tolerancije“ pokrenut je s ciljem upoznavanja kultura zemalja regije i uočavanja sličnosti među njima kako bi učenici naučili razumijevati druge narode regije i time postali tolerantniji prema različitostima. U projektu su sudjelovali Učenički centar Beograd, Učenički dom Sombor, Učenički dom Kikinda, Željeznički školski centar Sarajevo, Učenički dom Subotica i Učenički dom Ogulin. Aktivnosti u projektu uključivale su

izradu loga, proučavanje tradicijskih jela, folkloru, vjerskih običaja, starih obrta, zaštićenih kulturnih dobara od strane UNESCO-a te traženje sličnosti i razlika u kulturama.

U Učeničkom domu Lovran koji je bio nositelj i domaćin projekta održan je susret s djelatnicima i učenicima iz Učeničkog centra Beograd iz svih pet sastavnica koji su sudjelovali u projektu. Tridesetoro učenika, voditelja i ravnatelj Centra Beograd proveli su vikend u našem Domu s ciljem diseminacije projekta i razmjene iskustva stručnih djelatnika. Susret je omogućio učenicima primjenu znanja stečenog na projektu i upoznavanje našeg kraja. Susretima u Učeničkom domu Lovran u organizaciji voditelja projekta pedagoginje Jasne Majić i psihologa Ivana Tarle uspješno su zaključili jednogodišnje druženje s kolegama i učenicima i otvorili prostora za daljnju međunarodnu suradnju s domovima iz regije.

Nataša Tomić

BREGANA • OŠ MILANA LANGA

PROJEKTI BOŽIĆNI DAN

Učenici su imali prilike izraditi svoje božićne kolačiće koje smo kasnije i degustirali. Vrhunac dana bio je ugodan razgovor s Brandonom, Danielle i Lizzie – gostima Amerikancima koji su se odlično snašli u ulozi učitelja

U breganskoj Osnovnoj školi Milana Langa održan je po redu projektni „Božićni dan“ u kojem su sudjelovali učenici sedmih razreda. Oni su imali prilike razviti svoje kreativne vještine na radionicama izrade božićnih ukrasa i čestitki pod vodstvom učiteljice Marije Aščić.

Glazbeno je dan popratilo naš sjajni učitelj Marin Rimac, a jezičnu notu danu dale su učiteljica Nikolina Vidović koja je pripremila brojne aktivnosti na engleskom jeziku te učiteljica Andreja Vlahović Gabriša koja je učenicima približila jedan od pet velikih jezika svijeta – španjolski jezik i dvije jedinstvene španjolske tradicije – grožđe za novu godinu punu blagostanja i povorku Sveta tri kralja.

Učenici su imali prilike izraditi svoje božićne kolačiće koje smo kasnije i

degustirali. Vrhunac dana bio je ugodan razgovor s Brandonom, Danielle i Lizzie – gostima Amerikancima koji su se odlično snašli u ulozi učitelja i strpljivo odgovarali na mnogobrojna i raznovrsna pitanja naših učenika tako

pokazujući kako je važno učiti strane jezike.

Projektni dan prošao je u odličnom raspoloženju i ozračju te se veselimo istome događaju!

Andreja Vlahović Gabriša

OSNOVNA ŠKOLA STARIGRAD

DEVETI HUMANITARNI BOŽIĆNI SAJAM

U Osnovnoj školi Starigrad božićne čarolije ima napretek, nekad je tiha, a nekad bučna i puna smijeha. Najbolje se to vidjelo 16. prosinca, kada su učenici i učitelji pokazali svoje veliko srce organizirajući deveti po redu Humanitarni božićni sajam. Svi znamo da dobrote i ljubavi – što se više dijele – više ima, tako da ove godine ostvarene prihode usmjeravamo na dva cilja – liječenje naše mlade sumještanke i drage bivše učenice Petre Adžić te za Marijine obroke.

Petra Adžić šesnaestogodišnja je djevojka koja je prošle godine doživjela jedan oblik moždanog udara. Kako bi se što bolje i što prije oporavila, potrebne su joj brojne i skupe rehabilitacije u kojima će i naša Škola pomoći, makar jednim malim dijelom, jer želimo pokazati našoj Petri da je volimo i da na svoju školu i sumještane uvijek može računati. Marijini obroci humanitarna su organizacija kojoj je svrha osigurati prehranu u školama najsiromašnijih dijelova svijeta. Vjeroučiteljica Osnovne škole Starigrad od početka godine educira učenike o tome te će prihod s njezina štanda biti usmjeren u taj plemeniti cilj.

Učenici su na svojim izvannastavnim aktivnostima, u suradnji sa svojim učiteljima, učiteljicama, stručnom službom, tetom kuharicom i roditeljima pekli kolače, izrađivali kalendare, privjeske za ključeve, kuglice za bor, anđele od gipsa i ostale sitnice koje uljepšaju svaki Božić. Učenički su se radovi prodavali po simboličnim cijenama kako bi svatko tko ima želju mogao sudjelovati u ovoj divnoj manifestaciji koja se održava već devetu godinu, a njezina čarolija nikad ne prestaje!

Na Humanitarni su se sajam odazvali brojni sumještani koji su itekako svjesni da i najmanji doprinos nekome mnogo

znači pa je sve ono što su učenici prodavali nestalo u trenu. Osim kupnjom, svi posjetitelji našeg Sajma mogli su se ugrijati toplim čajem i kavicom – može li tko reći da učenici nemaju poduzetničkog duha? Vrlo brzo svima su nam ruke bile pune kolača, ukrasa za bor, ušećerenih badema... Ali još više, svima su nam srca bila puna radosti i veselja.

Osnovna škola Starigrad zahvaljuje svim roditeljima, bakama i djedovima koji su došli uljepšati naš veliki dan, družiti se s nama i gledati svoje najmlađe kako pjevaju, plešu i družu se, obavijeni zvonkim zvucima božićnih pjesama, smijeha i veselja.

Izradu kalendara, koje su napravili isključivo učenici u sklopu eTwinningova projekta Dir po mistu, sponzorirala je Turistička zajednica općine Starigrad.

Andrijana Simičić

SVEUČILIŠTE U ZADRU

DONACIJA UDRUZI ZA AUTIZAM ZADAR

Djelatnici Sveučilišta prikupljali su neophodne potrebe za obitelji osoba s autizmom, poput brašna, šećera, ulja, riže, pašte i higijenskih potrepština (šamponi i kupke za bebe, vlažne maramice za bebe, kreme za previjanje beba, prašak za rublje...)

Sveučilište u Zadru u nedavno blagdansko vrijeme organiziralo je humanitarnu akciju prikupljanja pomoći za Udrugu za autizam Zadar. Djelatnici Sveučilišta prikupljali su neophodne potrebe za obitelji osoba s autizmom, poput brašna, šećera, ulja, riže, pašte i higijenskih potrepština (šamponi i kupke za bebe, vlažne maramice za bebe,

kreme za previjanje beba, prašak za rublje...).

Prikupljene donacije uručene su predsjednici Udruge za autizam Zadar Ani Šare, koja je poručila:

– Zahvaljujem svima koji su se odazvali akciji. Ovo je prvi put da smo dobili ovakvu donaciju, koja će dobro doći našim obiteljima, posebno onima lošijega imovinskog

stanja. Što se tiče udruge, ona skrbi o stotinjak članova, potrebe su velike, a posebice sada kada selimo u novi prostor u Jazinama, u nekadašnju poslovnicu Kent banke. One koji mogu pomoći pozivam da udruzi doniraju ili sredstva za opremanje prostora i rad terapeuta, ili na neki drugi način na koji smatraju da mogu pomoći.

Luka Perić

ZDRAVSTVENO UČILIŠTE U ZAGREBU

PRILIKA DA SE DARUJE DRUGIMA

Učenici su na božićnom sajmu u strukovnim laboratorijima i salonima nudili usluge kozmetičkog salona, šminkanje, njegu ruku i uređivanje noktiju i obrva, fizioterapeutske usluge i relaksirajuće masaže. Božićni sajam posvetili su štíćenicima Centra za odgoj i obrazovanje Tuškanac u Zagrebu, odnosno njihovoj podružnici na Gornjem Prekrižju

U predbožićno vrijeme u mnogim školama održavaju se različiti božićni sajmovi, pa i mi u Zdravstvenom učilištu imamo svoj. Osmišljen je prije nekoliko godina, a onda je naglo prekinut pojavom pandemije. Napokon smo ga ove godine ponovno dočekali!

Po čemu je Božićni sajam Zdravstvenog učilišta poseban? Po mnogočemu, a najviše po tome što je u plemenitoj namjeri okupio gotovo sve djelatnike i učenike škole. Zajedno s dragim gostima – roditeljima, učenicima susjednih škola, bivšim učenicima koji nisu zaboravili da im je kod nas bilo lijepo, okupili smo se s namjerom – pomoći drugome!

Sajam je održan 15. prosinca, a u tri sata stalo je mnoštvo aktivnosti, koje su se održavale po cijeloj školi. Na dan Božićnog sajma svi prostori škole pretvaraju se u tematske kutke, u kojima zaista svatko može pronaći nešto za sebe. Naši su učenici u strukovnim su laboratorijima i salonima nudili usluge kozmetičkog salona, šminkanje, njegu ruku i uređivanje noktiju i obrva, fizioterapeutske usluge i relaksirajuće masaže, zubne kreacije u dentalnom laboratoriju, dentalne preglede i iluzije u dentalnoj ordinaciji, mjerenje razine glukoze u krvi u prostoru zdravstveno-laboratorijskih tehničara, farmaceutske izazove s pripravcima za njegu ruku.

Bilo je mnogo kreativnosti i veselja i na Turniru stolnog tenisa, u Kreativnom kutku, Radionici djeda Božićnjaka, Bojama Božića, Božiću kroz pjesmu. Ekipe učenika bile su u Potrazi za blagom, igrali smo se brojevima na Večeri matematike, vježbali vještine prve pomoći. Škola je prekrasno mirisala na fritule, palačinke, vafle, čaj, cimet i čajne kolačiće. Bilo je tu i Raspjevanih sanitaraca, Božićnog Cupida i aktivnosti Školske skupine akvarista. I još mnogo toga, ukupno više od 30 različitih aktivnosti! Vrhunac je bila predstava Poklon Božiću. Uz pomoć svojih profesorica, u rekordnom roku pripremila ju je Dramska skupina, sa zborom, koji ih je pratio pjesmom.

Ovogodišnji Božićni sajam posvetili smo štíćenicima Centra za odgoj i obrazovanje Tuškanac u Zagrebu, odnosno njihovoj podružnici na Gornjem Prekrižju. Šestorica dječaka došli su nam u posjet sa svojim odgovajateljem, rado se uključili u aktivnosti, počastili se i veselili s nama.

Osim puno radosti, smijeha i simpatija, skupili smo više od 20 000 kuna koje smo donirali Centru. Čini nam se da je to lijepi iznos koje smo s radošću poklonili za dobrobit djece.

Zlatica Kozjak Mikić

VARAŽDIN • IV. OSNOVNA ŠKOLA

STRUČNO USAVRŠAVANJE U IRSKOJ

Inkluzija, učinkovito vođenje i slobodna igra ključni su pojmovi edukacije i usavršavanja učitelja iz Hrvatske, Irske, Portugala, Rumunjske i Češke

Kraj godine za dio kolektiva IV. OŠ Varaždin bio je iznimno dinamičan i produktivan. U sklopu Erasmus+ projekta *The WELL Project – The Welcoming Environment for Leading and Leadership Project (KA220-SCH-Cooperation partnerships in school education)* ravnateljica Škole doc. dr. sc. Jasmina Posavec, pročelnica Upravnog odjela za društvene djelatnosti grada Varaždina Danijela Vusić te učiteljice Sofija Fruk, Dijana Gašparac, Snježana Kolak, Silvija Špiranec, Martina Knežić, Kristina Sadibašić, Andreja Kranjčić i knjižničarka Marina Mavrek otputovale su u Irsku koja je bila domaćin prvog djela mobilnosti u međunarodnom projektu u kojem uz Hrvatsku koju predstavlja IV. OŠ Varaždin sudjeluju Češka, Irska, Rumunjska i Portugal.

Mobilnost je započela u St. Nicholas' National School u Claddaghu (Galway, Irska). Iznimno srdačni domaćini pristigle su timove prvog dana odveli na University of Galway, visokoškolsku ustanovu u kojoj je edukacija započela predavanjem Cathala Connollyja, znanstvenika koji istražuje područje radne terapije. Predavanje koje je održao odnosilo se na ključne pojmove važne za razvoj djeteta (*F-words for child development framework*). Edukaciju je zatim nastavila Clare Carroll koja je govorila o strategijama inkluzivnosti za djecu s posebnim potrebama u području govora, jezika i komunikacije. Edukacija na Sveučilištu završila je produktivnom radionicom o inkluzivnosti koja je dodatno osvijestila potrebu da se kod djece s poteškoćama naglasak stavlja na jake osobine te na uklanjanju prepreka koje ih ograničavaju.

Drugi dan mobilnosti timovi su započeli na radionici bubnjanja gdje su naučili kako izvoditi vježbe koje osim glazbenih vještina potiču i motoriku te su ujedno i svima dobrodošla tjelesna aktivnost, inkluzivne su i djeca ih jako vole. Nakon radionice upoznali su prošlost i sadašnjost Galwaya te njegove znamenitosti uz stručno vodstvo kolege učitelja Seana Leonarda. Edukaciju je nastavila Eileen Gleeson, učiteljica i ravnateljica s dugogodišnjim iskustvom te brojnim edukacijama iz područja upravljanja, seminarom o efektivnom upravljanju školom. Radni je dan završen radionicom joge.

Posljednji dan mobilnosti timovi su posjetili Galway Education Centre gdje su poslušali predavanje dr. Fidelme Healy Eamed o tome kako prepoznati nadarene učenike, razumjeti ih i poticati te usmjeravati njihov napredak. Michelle Bergin govorila je o inkluzivnim igralištima, slobodnoj igri u školskom dvorištu i važnosti takve igre te nužnosti poželjne infrastrukture igrališta u školskim dvorištima. Dan je završio putovanjem do klifova Moher, najljepše i najimpresivnije prirodne znamenitosti Irske.

Predstavnice IV. osnovne škole Varaždin u prvom su dijelu projekta stekle mnoga nova znanja i spoznaje te su se u Varaždin vratile pune elana i motivacije s tendencijom nastavka postojećeg projekta i implementacije pozitivnih primjera iz teorije i prakse u osobni rad i odgojno-obrazovni rad IV. OŠ Varaždin i zainteresirane javnosti.

Jasmina Dvorski

KORENICA • OSNOVNA ŠKOLA DR. FRANJE TUĐMANA

INTEGRACIJA UČENIKA IZ UKRAJINE

Tijekom trajanja radionica za učenike i roditelje iz Ukrajine, učenici sedmih razreda Osnovne škole Plitvička Jezera na Plitvičkim Jezerima i Osnovne škole dr. Franje Tuđmana u Korenici dobili su zadatak izraditi plakate s temom mira za Ukrajinu. Učenici su time na jednostavan način pokazali svojim prijateljima iz Ukrajine suosjećanje i razumijevanje za njihovu brigu i patnju

U Kulturno-informativnom centru u Korenici mogla se razgledati izložba likovnih radova „Mir za mene i tebe“, koja se rodila u sklopu projekta „Integracija učenika iz Ukrajine“. U prepunoj dvorani Kulturno informativnog centra, izložbu je otvorio ličko-senjski župan Ernest Petry, a nazočnima su se obratili i načelnik općine Plitvička Jezera Ante Kovač, ravnateljica škole Dražena Aračić i voditeljica projekta i radionica, profesorica likovne kulture Iva Štefanac. Izložba je nastala uz potporu Općine Plitvička Jezera.

Svrha je projekta bila poticanje suradnje, mira, nenasilja i prihvaćanja različitosti. Budući da je Osnovna škola dr. Franje Tuđmana u Korenici, kao pokretač i organizator projekta i izložbe, od travnja 2022. godine upisala najveći broj učenika iz Ukrajine u Hrvatskoj, profesorica likovne kulture Iva Štefanac odmah je pokrenula volonterski ciklus likovnih radionica za učenike i roditelje iz Ukrajine.

Na taj im je način kreativnim stvaralaštvom pomogla opustiti se od trauma rata i uključiti se u novu životnu zajednicu. Učenici i njihovi članovi obitelji vrijedno su stvarali čudesne radove u kojima je brzo postalo vidljivo mnoštvo skrivenih talenata koji leže u njihovim rukama.

Tijekom trajanja radionica za učenike i roditelje iz Ukrajine, učenici sedmih razreda Osnovne škole Plitvička Jezera na

Plitvičkim Jezerima i Osnovne škole dr. Franje Tuđmana u Korenici dobili su zadatak izraditi plakate s temom mira za Ukrajinu. Učenici su time na jednostavan način pokazali svojim prijateljima iz Ukrajine suosjećanje i razumijevanje za njihovu brigu i patnju.

Izložba se sastojala od dvaju dijelova. Prvi dio sadržavao je 14 likovnih radova učenika domaćina iz Osnovne škole dr. Franje Tuđmana iz Korenice i Osnovne škole Plitvička Jezera s motivom mira za Ukrajinu. Drugi dio izložbe sadržavao je 36 likovnih radova koji su izradili učenici iz Ukrajine i njihovi roditelji na likovnim radionicama. Radovi s radionica ističu se motivima prirodnih krajolika Korenice i Hrvatske, kao zahvale za srdačno gostoprimstvo domaćina te zadivljenost krajem u kojem su privremeno smješteni, kao i motivima Ukrajine koju autori nježno nose u svojim srcima.

Propitujući lokalne i univerzalne vrijednosti, svi su sudionici bili ponukani prepoznati i uvažiti raznolikosti ljepote nacionalnih kulturnih baština i identiteta, kao neprocjenjivih vrijednosti u suvremenim procesima. U tom kontekstu vjerujem da je ova izložba pridonijela poticanju kulture raznolikosti, suradnje i nenasilja u obrazovnom sustavu i javnosti.

Iva Štefanac

CAVTAT • OSNOVNA ŠKOLA

PRVI BOŽIĆNI SAJAM

Učenici su pripremili božićne ukrase, raznolike igre i lutrija, majke su ispekale kolače, našlo se tu i mnogo različitih domaćih proizvoda, a bilo je i pjesme i iskrene želje da se pomogne drugome

Učenici i djelatnici Osnovne škole Cavtat 22. prosinca organizirali su prvi božićni sajam u prostorima škole. Priprema je trajala cijeli prethodni mjesec, a učenici su svoje kreativne božićne ukrase pripremali u svakom slobodnom trenutku i u školi i kod kuće. Učitelji su pokazali svu svoju kreativnost u motiviranju učenika, a vrijedni roditelji iskazali su nemjerljivu volju u podržavanju ove inicijative.

Božićni ukrasi i čestitke s iskrenim i lijepim željama iz dječjih srca prije nekoliko dana stigle su do Doris po njezinoj želji, a mi je i ovom prilikom ohrabrujemo na ustrajnost u nošenju sa zdravstvenim preprekama.

Prostori Osnovne škole Cavtat bili su premali za broj ljudi koji je došao podržati ovu našu akciju. Od sadržaja smo ponudili za svakoga nešto. Naši razredi pripremili su božićne ukrase, raznolike igre i lutrija, majke su ispekale kolače, našlo se tu i mnogo različitih domaćih proizvoda, ali, što je najvažnije, božićne pjesme uživo i oslikavanje lica. Veselje i iskrene želje da se pomogne drugome osjetilo se svake minute. Moć zajedništva kao trijumf ljubavi i bezuvjetne brige jednih za druge nezamjenjiva je u izravnim kontaktima i suradnji u kojima škola nakon dvije godine iznova živi. Pri-

kupljena sredstva u iznosu od 36 400 kuna podijelit ćemo na četiri obitelji koje su u potrebi.

Uz sve one koji su došli na školski sajam zahvaljujemo donatorima sredstava, svoga vremena i namirnica, a to su: Općina Konavle, Ivica Savinović, Mariu Dimnić, Patrik Pecolaj, Jakov Prlenda i Luka Šapro.

Kate Kukuljica

BUDINŠČINA • OŠ VLADIMIR NAZOR

BOŽIĆ VU ZAGORJU KAK NEGDA

Prošle su godine Čuvari baštine od članica udruge naučili raditi kinč – ukrase za jelku od krep-papira. Ove su godine također okitili jelku s tim tradicijskim nakitom, no ispod jelke postavili su jaslice izrađene od prirodnog materijala

U najveselijem dijelu godine, iščekivanju najljepšega kršćanskog blagdana, Božića, i u našoj OŠ Vladimira Nazora iz Budinšćine sve je bilo u tome ozračju. Jedan je od kutaka u holu i etnokutak koji su Čuvari baštine, uz pomoć i suradnju članica udruge Gotali uredili u tradicijskom duhu.

Drugu godinu zaredom mali Čuvari baštine i članice udruge Gotali imali su zajedničku radionicu pod nazivom „Božić vu Zagorju kak negda“. Cilj je radionice očuvanje božićnih običaja i tradicije kraja od zaborava (kićenje jelke, izrađivanje ukrasa od krep-papira, uređivanje kuće i stola).

Prošle su godine Čuvari baštine od članica udruge naučili raditi kinč – ukrase za jelku od krep-papira. Ove su godine također okitili jelku s tim tradicijskim nakitom, no ispod jelke postavili su jaslice izrađene od prirodnog materijala.

Verica Koledić bavi se izradom jaslice i ima nekoliko primjeraka koje svake godine izloži u dvorištu svoje kuće ili u kući. S djecom je postavila jaslice u našem etnokutku i one će

krasiti hol škole ovo predblagdansko vrijeme. Uz okićenu jelku i jaslice, djeca su s Vericom i Nikolinom uredili stol na tradicijski način. Posijali su pšenicu, postavili jabuke, sjemenke i žitarice, kolače, cvijeće i dr.

Ovako uređen etnokutak primjer je kako se Božić slavio nekad u Zagorju. Hvala Gotalima i Čuvarima baštine što se trude narodne običaje sačuvati od zaborava.

Jagoda Šmit

VARAŽDINSKE TOPLICE • OŠ ANTUNA I IVANA KUKULJEVIĆA

TOPLIČKI UČENICI POSJETILI EDUKATIVNU IZLOŽBU „LOVAČKA PRIČA“

Iz Lovačkog društva istaknuli su kako je cilj ove jedinstvene izložbe pokazati najmlađima koje sve životinje žive oko njih, upoznati ih s njihovim staništima i navikama

Izložba „Lovačka priča“ Lovačkog društva „Jelen“ u Varaždinskim Toplicama otvorila je svoja vrata za sve učenike naše škole. Učenici su tako u pratnji svojih učitelja mogli uživati u šumski uređenom ambijentu zgrade Trivijalne škole te vidjeti izložke životinja ne samo iz našeg podneblja, već ostalih dijelova Hrvatske i šire.

Da je učenicima izložba bila zanimljiva, svjedoče brojna pitanja upućena lovcima koji su strpljivo odgovarali nakon održanoga kratkog poučnog predavanja.

Iz Lovačkog društva istaknuli su kako je cilj ove jedinstvene izložbe pokazati najmlađima koje sve životinje žive oko njih, upoznati ih s njihovim staništima i navikama te prikazati lovce u njihovu pravom svjetlu – kao one koji se brinu o prehrani i dohrani životinja i pridonose održavanju prirodne ravnoteže.

Sanja Habek

ŠKOLA PRIMIJENJENE UMJETNOSTI I DIZAJNA U
ZAGREBU I GRADITELJSKA ŠKOLA ČAKOVEC

NOVI SADRŽAJ – OBLIKOVANJE PORCULANA

Dvije srednje škole udružile su znanja i želju da unaprijede programe, a time i rad škola te su na smjeru Dizajna keramike uvele novi materijal – porculan

Porculan u srednjoj školi na odjelima Likovne umjetnosti i dizajna, na smjeru Dizajner keramike uvele su profesorice s dviju škola: Škole primijenjene umjetnosti i dizajna u Zagrebu i Graditeljske škole Čakovec. Udružile smo znanja i spoznaje da unaprijedimo programe, a time i rad naših škola i uvele novi materijal, porculan, koji je već došao na područje Hrvatske, ali ne i na naše smjerove Dizajna keramike.

Kako uvodimo promjenu? S učenicima smo razradile početne oblike, koje smo modelirali i odlili im negative u gipsu. Ulijevanjem mase porculana dobili smo pozitiv predmeta s vrlo tankom stijenkom koju smo pekli i glazirali na visokim temperaturama od 1250 Celzijevih stupnjeva. Zlato je pravo 10-karatno otopljeno u smolama i načinjeno za treće paljenje kako bi bilo trajno na glaziranoj površini. Poigrali smo se i dodatcima, laganim reljefnim elementima i zlatnim dekoracijama i čistim formama.

Do skulpturalnih formi došle smo u drugom koraku razvijanja nove tehnologije s porculanskim materijalom. Forme slova načinili smo od pune gline da napravimo dvodijelni kalup od gipsa, u koji smo nalijevali porculan u tekućem stanju. Uz malo obrade dobili smo slova glagoljice koju smo tematski krenuli raditi za napredne učenike obiju škola. Suradnja nam se nametnula kao potreba povezivanja naših smjerova od kojih u Hrvatskoj postoji još u Školi za dizajn grafiku i održivu gradnju u Splitu, kojoj smo voljne ponuditi naša stečena iskustva u porculanu, jer još nisu uveli taj za nas novi materijal. Porculan se počeo raditi na našim prostorima izvan obrazovnih okvira, nametnulo se da i mi imamo takav program jer smatramo da trebamo biti vodeći u novim tehnologijama ili barem ih podjednako pratiti.

Kao profesorice nekad smo radile zajedno pa je dobra suradnja i razumijevanje ostalo za budućnost, a sve kroz odgovorno obavljanje naših poziva, edukacije učenika, budućih keramičkih umjetnika. Prve smo godine postavili temu „Plitice“. Učenici su pristupili zadatku i izvedbi, a mi smo organizirali u suradnji s profesorom Ivanom Čondorom, online izložbu i postavljanje na Youtubeu: korona nam je to donijela, ali i to nam je istodobno otvorilo nove vidike i oblike predstavljanja.

Namjera je potaknuti učenike na sagledavanje različitih izraza, potaknuti njihovo vrjednovanje, samopoštovanje, poticati ih na generacijsku suradnju i nove tehnike oblikovanja i razvoja svojih kompetencija u novom materijalu – porculanu, online izložbom bržu dostupnost publike, sljedećim generacijama didaktički materijal i interdisciplinarnost.

Krenule smo u proširenje suradnje na polju keramičkog oblikovanja i uključile i splitsku školu u Smotri radova naših odjela. Tijekom godine dogovaramo temu, koju uvrstimo u kurikulum, pa imamo radove za neku buduću izložbu. Keramičkim opusom radili smo do sada uporabne predmete u crno-bijeloj dekoraciji, a ove su to godine plitice u tonalitetu po odabiru učenika. Podupiremo njihove ideje i vodimo ih od početnih skica i razrada do izvedbi radova.

Lucija Gudlin i Vesna Osojnić

školske novine

NAKLADNIK Školske novine d.o.o., Hebrangova 40, 10000 Zagreb

DIREKTOR Blaženko Odak

V. D. GLAVNI UREDNIK Marijan Šimeg
(marijan.simeg@skolskenovine.hr)

UREDNIŠTVO (redakcija@skolskenovine.hr), Marijan Šimeg (marijan.simeg@skolskenovine.hr), Ivan Rodić (ivan.rodic@skolskenovine.hr), Ivana Čavlović (ivana.cavlovic@skolskenovine.hr)

LEKTORICA Ivana Čavlović

GRAFIČKI UREDNIK Goran Grčić

TAJNIŠTVO (info@skolskenovine.hr)

Tel. 01/4855-709, 01/4855-720; Telefaks 01/4855-712

RAČUNOVODSTVO, PRETPLATA (pretplata@skolskenovine.hr)

OGLAŠAVANJE (oglasi@skolskenovine.hr)

Tel. 01/4855-720; Telefaks 01/4855-712

ŽIRO RAČUN 2360000-1101381687 / Zagrebačka banka

2340009-1110168174 / Privredna banka

IBAN: HR6723600001101381687 / Zagrebačka banka

HR2523400091110168174 / Privredna banka

DEVIZNI RAČUN IBAN HR6723600001101381687 (2100055635)

TISAK Tiskara Zagreb d.o.o., Radnička cesta 210, Zagreb

CIJENA Pojedinačni broj: 2,52 € (19 KN) / Polugodišnja pretplata za Hrvatsku: Ustanove - 55 € (414,40 KN) / Pojedinci - 29 € (218,50 KN); Godišnja pretplata: Ustanove - 105 € (791,12 KN) / Pojedinci - 56 € (421,93 KN); Cijena polugodišnje pretplate za inozemstvo Slovenija, BiH, Srbija, Crna Gora, Mađarska, Italija, Austrija i Makedonija - 100 € / Ostale europske zemlje - 110 € / Izvaneuropske zemlje - 120 €

CIJENA OGLAŠAVANJA (bez PDV-a): 1/1 str. 950 € (7.157,78 KN), zadnja 1100 € (8.287,95 KN), 1/2 str. 550 € (4.143,98 KN), zadnja 600 € (4.520,70 KN), 1/3 str. 400 € (3.013,80 KN), 1/4 str. 275 € (2.071,99 KN), 1/8 str. 200 € (1.506,90 KN)

Prema fiksnom tečaju konverzije od 7,53450 kuna za 1,00000 euro. Školske novine

izlaze uz financijsku potporu Zaklade Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

ADVENT U KNJIŽNICI RIJEČKE OŠ SRDOČI

//////

Autorski projekt naše školske knjižnice započet još 2017. zamišljen je ponajprije radi druženja, ali i drukčijeg učenja uz zabavu u knjižnici. Glavne autorice i koordinatorice ponuđenih aktivnosti i ove su godine bile knjižničarka Nensi Čargonja Košuta i vjeroučiteljica Margareta Jagatić Gavran, a svoj doprinos dale su i kolegice Antea Milič Marčinković i Petra Lukežić (RN), zatim Ivana Erak (NJEM) te novouključena suradnica Koralka Šarkanji (TAL).

Nakon dvogodišnjih ograničenja, zbog dobro nam poznatih razloga, ove smo godine ponovno započeli svečano: ugošćavanjem našega srdočkog župnika Kristijana Zebe koji je za buduće prvopričesnike održao uvodno predavanje o simbolici i važnosti adventskog vremena.

U idućih 20 dana koliko je trajao ovogodišnji Advent u knjižnici ponudeni su razni sadržaji u kojima su sudjelovali učenici gotovo svih dobi. Uvodne aktivnosti odradili su vjeroučenici 3. razreda koji su pod vodstvom M. Jagatić Gavran izrađivali papirnate mobile sv. Nikole te učenici 1. razreda koji su bojili prikladnu bojanjku i u knjižnici slušali priču o sv. Nikoli.

Za naše prvaše organizirano je i čitanje priče „Medvjedovanje“ K. Kasparavičusa i projekcija prigodnoga crtanog filma „Božićni medo“. Nakon odgledanoga crtanog filma dobili su i prigodnu bojanjku s istom temom. Učenici 2. razreda tradicionalno su obrađivali Božićnu bajku Nade Iveljić, a nakon odslušane priče sudjelovali su u kvizu u skupinama, gledali animiranu ekranizaciju priče i crtali najdražu scenu.

Za učenike 3. razreda već sedam godina organizira se „Božić po starinski“ – ishodisna aktivnost iz koje se dvije godine kasnije i razvio cijeli program Adventa. Učenici 5. b i 5. d, a ove godine i 8. b razreda, u knjižnici su slušali o (pred)božićnim običajima u nordijskim zemljama nakon čega su također sudjelovali u kvizu u skupinama, razvijajući pritom zdrave natjecateljske, ali i kolegijalne navike poštovanja razrednih kolega prilikom čitanja pitanja i čekajući svoj red prije nego što i sami dobiju priliku ponuditi odgovor.

Polaznici izborne nastave njemačkog jezika (6. i 8. raz.) redovito sudjeluju i na predavanjima kolegice Ivane Erak koja je i ove godine pripremila novo, prikladno predavanje o običajima slavlja Božića u zemljama njemačkoga govornog područja, a polaznici izborne nastave talijanskog jezika (6. raz.) natjecali su se u kvizu poznavanja božićnih i adventskih običaja u Italiji te izrađivali jaslice tehnikom mozaika od kolača.

Posljednji tjedan redovito je rezerviran i za projekcije raznih prikladnih igranih ili animiranih božićnih filmova te su učenici 3. b i 5. d (u sklopu nastave EJ) u knjižnici pogledali „A boy called Christmas“, učenici 1. a „Božićni Mali Šef“, učenici 4. c „Arthur Christmas“, a učenici 5. b „Kako je Grinch ukrao Božić“.

Posebnost ovogodišnjeg Adventa u knjižnici potpuno je nov, situacijski uvjetovan sadržaj: Ukrajinski Božić, koji je prvi put realiziran u petak, 16. prosinca 2022.

Ponosni smo da je i ovogodišnji „Advent u knjižnici“ iznimno dobro prihvaćen i ocijenjen, kako od učenika, tako i od učitelja, koji su pokazali zavidan interes za uključivanje u ponuđene aktivnosti. Važno je napomenuti i kako Adventu te samom Božiću nije pristupljeno kao izrazito religijskom već (i) kao kulturološkom fenomenu o kojem su (svi uključeni) saznali više no što su prethodno znali.

Nensi Čargonja Košuta

DEBATIRANJE MLADIMA POMAŽE U RAZVOJU GRAĐANSKIH KOMPETENCIJA

//////

Kritičko mišljenje, argumentiranje i komunikacijske vještine važni su elementi građanske pismenosti, a uspješno se razvijaju kroz radionice debate. Osnove debate učili su mladi iz Siska, Požege i Slavonskog Broda u sklopu projekta Građani za 5!, financiranog iz Fonda za aktivno građanstvo, sredstvima Islanda, Lihtenštajna i Norveške u sklopu *EGP grantova*.

Učenike Osnovne škole 22. lipnja iz Siska, Gimnazije „Matija Mesić“ iz Slavonskog Broda i Ekonomske škole Požege debatiranju su poučavali članovi Hrvatskoga debatnog društva. Upoznavanje komunikacije temeljene na kritičkom promišljanju i jasnoj argumentaciji mladima je kvalitetan temelj za snalaženje u mnogim situacijama u kojima će se naći tijekom školovanja, karijere, ali i svakodnevice.

Javne debate koje su mladi održali u školama, privukle su velik broj njihovih vršnjaka. Većina njih prvi je put uživo pratila sustavnu borbu argumentima. Mladi iz Siska, Požege i Slavonskog Broda koji su naučili osnove debatiranja, znanje o tome pokušat će prenijeti i svojim sugrađanima.

Cilj projekta Građani za 5! jest ojačati demokratsku kulturu, građansku svijest i građanski angažman mladih kroz razvoj i provedbu programa građanskog obrazovanja u tri područja: ekonomska, financijska i medijska pismenost, osobni i socijalni razvoj te održivi razvoj.

Institutu za razvoj obrazovanja partneri na projektu su Štedopis, Hrvatsko debatno društvo, udruga Humanum i Norsensus Mediaforum iz Norveške.

IRO

UČENICI VARAŽDINSKE III. OSNOVNE ŠKOLE SMANJILI KOLIČINU BAČENE HRANE ZA 60 POSTO

//////

Znate li da prosječan stanovnik Hrvatske godišnje baci 84 kilograma hrane u smeće? Kad smo obilježavali Tjedan školskog doručka u listopadu s učenicima smo pričali o velikoj dnevnoj količini bačene hrane i u našoj školi te smo odlučili to promijeniti.

Projekt „Za više sreće, ne bacam hranu u smeće“ krenuo je s provođenjem početkom studenoga 2022. i trajat će do lipnja 2023. Uključeni su svi učenici i zaposlenici Škole. U projektom su timu ravnateljica, stručni suradnici, svi razrednici te kuhari Škole.

Učenici razredne nastave tijekom studenoga i prosinca natjecali su se tko će baciti manje hrane, pojesti najviše kuhane hrane i povrća, tko će biti u kuhinji najuredniji, najljubazniji prema kuharima, drugim učenicima i zaposlenicima škole, tko lijepo čeka na red i sl. Razredu koji u navedenom bude najbolji obećana je bila posebna slatka nagrada – torta naše kuharice Anite Novosel. U drugom polugodištu natjecat će se učenici predmetne nastave.

Da je projekt uspješan pokazuju i brojke – količina bačene hrane smanjena je za 60 posto, a nadamo se da će tako i ostati. S obzirom na to da su učenici pokazali veliku motiviranost i želju za promjenom, kuhari naše Škole Anita Novosel i Krešimir Car, odlučili su sve razrede koji su sudjelovali u ovom polugodištu nagraditi slatkom nagradom – tortom, a organizirali smo i prigodnu podjelu diploma. Hvala svim učenicima i zaposlenicima Škole za doprinos projektu te Dr. Oetkeru na donaciji sastojaka za torte.

Berislav Njegovec

RAZGOVORI S UČENICIMA NAKON BOŽIĆNIH I NOVOGODIŠNJIH BLAGDANA

PET PITANJA KOJA NE ŽELIM POSTAVITI SVOJIM UČENICIMA KADA SE VRATIMO U UČIONICU

„Jedino mi je stalo do toga da znaju koliko sam sretna što ih sve ponovno vidim u učionici“, piše profesorica engleskoga jezika Meghan Mathis.

Koja pitanja ne želi postaviti svojim učenicima o božićnim i novogodišnjim blagdanima i aktivnostima tijekom zimskih praznika, možete saznati u nastavku. Redovito sam se radovala trenutcima kada ću sa svojim učenicima na početku novoga polugodišta čavrljati o božićnim i novogodišnjim blagdanima. Kako sam tijekom godina sve više upoznala učenike koji su proživjeli traumatične događaje kao i one koji žive siromaštvu i nesigurnosti, počela sam te razgovore promatrati kroz nova okna.

Tko od mojih učenika ne može sudjelovati u razgovoru o darovima jer nije dobio nijedan? Tko bi od njih mogao zašutjeti kada čavrljanje krene u smjeru plačljivih tonova zbog završetka zimskoga odmora i povratka u školske klupe jer su tē klupe zapravo jedino mjesto na kojem se pojedini moji učenici osjećaju sretnije i sigurnije negoli igdje drugdje?

Kao učitelji, moramo biti sigurni kako smo sposobni sa svojim učenicima voditi razgovor o blagdanima na način koji neće izolirati najranjivije među nama. Imajući sve to na umu, dijelim s vama pet pitanja koja ne želim postaviti svojim učenicima kada se vrate sa zimskoga odmora, a ujedno vam nudim pet pitanja koja se mogu postaviti umjesto njih.

UMJESTO PITANJA... Koji vam se božićni poklon najviše sviđio?

Naravno, sva ona djeca koja su primila darove, rado će govoriti o njima, i svojim prijateljima i razrednim kolegama, i svojim učiteljima. Izostavljanje takva pitanja ne znači da nitko ne smije spomenuti darove, niti se radovati onom što je dobio, već znači da ste sposobni otvoriti prostor u kojem se sva djeca osjećaju sigurno.

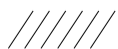
PITAJTE... Želiš li nam ispričati nešto vezano uz zimske praznike?

Kada im postavite pitanje o zimskim praznicima općenito, poštuju te sve svoje učenike. Učenici koji su imali divan zimski odmor, mogu podijeliti svoje dogodovštine vezane uz darove, obitelj ili pustolovine. Učenici koji nisu imali prigodu doživjeti takve trenutke, mogu ispričati nešto drugo što im je ostalo u uspomeni i žele podijeliti s drugima.

I meni kao učiteljici tako postavljena tema omogućuje pripovijedanje o nečemu vezanom uz dane odmora, o nečemu lijepome, a

IZABRALA I PRIPREMILA: Snježana Mostarkić ■ tekst je prilagođen i djelomice razrađen, a poveznica na izvornik nalazi se na kraju ove napomene ■ Meghan Mathis – članica uredništva portala WeAreTeachers; osamnaest je godina radila u neposrednoj nastavi poučavajući engleski jezik i umjetnosti; doktorirala je na edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu na temu rada s djecom s posebnim potrebama ■ SAD: WeAreTeachers – portal koji objavljuje tekstove o školstvu i obrazovanju ■ izvornik: www.weareteachers.com ■

možda i o nečemu izazovnome, nečemu što me je zabrinulo ili omelo moje planove. Na taj način svojim učenicima oprimjerujem da je u redu ako odmor ili blagdani nisu savršeni i da sam sretna što nešto iz svojega života mogu podijeliti s drugima.

UMJESTO PITANJA... Što ste darovali svojim najmilijima?

I ovdje ponovno dolazimo do skliskoga terena. Naravno da je lijepo primiti darove i dijeliti ih drugima te razgovarati o tome što smo darovali, kako i zašto. No, treba imati na umu da takav razgovor lako preraste u natjecanje. S druge strane, sve da i ne preraste, sve da se sva djeca u vašem odjelu izražavaju pažljivo, suosjećajno i s mjerom, bez hvale i samohvale, uvijek valja imati na umu da si barem jedno dijete nije moglo priuštiti kupnju darova za svoje bližnje, pa moguće ni pronaći dovoljno materijala koji mu je potreban za izradu darova. Ima djece koja nemaju obitelj koju bi mogli darivati. Ima i one koja imaju i obitelj, i mogućnost darivanja, ali iz nekog razloga to ne žele.

Takvim pitanjima otvara se cijela pandorina kutija različitih izazova i nesigurnosti, zato je vjerojatno bolje uputiti razgovor u drugome smjeru.

PITAJTE... Što ste lijepo, dobro ili zanimljivo doživjeli ili napravili tijekom praznika?

Još jednom, nije nam cilj zaustaviti učenike u njihovim sjećanjima i dijeljenju uspomena. Iskustva i doživljaji naših učenika imaju vrijednost i trebamo ih poštivati.

No, razgovor želimo usmjeriti tako da se svi učenici osjećaju sigurni dok dijele svoje priče i doživljaje te da znaju da ćemo ih slušati s pozornošću i poštovanjem.

Također, upravo tako postavljeno pitanje volim i zato što nas usredotočuje na nešto dobro i afirmativno u našem životu u čemu smo i sami sudjelovali. Sigurno ste doživjeli da vam okolnosti u kojima žive pojedini vaši učenici tjeraju suze na oči ili osjećate težinu u grudima kada pomislite kroz što dijete iz vašega odjela – možda i svakodnevno – prolazi, no – istodobno – svjesni smo da je dio naše uloge u njihovim životima poticati njihovu otpornost i snagu na način da i sami pronalaze putove kako svladati ili nositi se s preprekama na putu. Znati pronaći ono što nas raduje u životu, kao i nešto dobro čemu smo i sami pridonijeli, velika je životna vještina!

UMJESTO PITANJA... Što ste blagovali na Badnjak i Božić, a što na Novu godinu?

Nekoć mi je to bilo omiljeno pitanje! Naime, bila sam zatečena koliko je različitih odgovora. Jedni su jeli šunku i kobasice, drugi puricu s mlincima, različite salate, ribe na Badnjak, i kako to već ide od kraja do kraja, i od običaja do običaja.

Međutim, tada se sjetim učenika koji nisu htjeli sudjelovati jer njihove gozbe jednostavno nije bilo.

PITAJTE... Koji vas razlog dolaska u školu najviše raduje?

Znam, znam, to pitanje je *otrcano*. Ali jako ga volim. Ono pomaže učenicima usredotočiti se na *ovo sada*, na mjesto na kojem se ponovno nalaze, kao i baciti pogled na ono što slijedi.

Iako bih i sama produljila odmor još koji dan kako bih se mogla izležavati u popodnevnim satima uz knjigu ili dobar film te provoditi više vremena s bližnjima, uvijek sam iznova uzbuđena što ću se vidjeti sa svojim učenicima.

Tako postavljeno pitanje učenicima omogućuje spoznaju da nam je drago što ih ponovno vidimo i da smo uzbuđeni što nastavljamo s učenjem i stvaranjem sigurnoga okruženja u našoj učionici. To je ključno za sve naše učenike, ne samo za one koji su izvrnuti teškim životnim okolnostima, bilo danas ili u prošlosti.

UMJESTO PITANJA... Što je najzanimljivije što ste radili tijekom praznika?

Uobičajeno je da će odgovoriti: *Spavanje...* Ili: *Igranje videoigrica...* Bez obzira na to, i dalje smatram da će mnoge naše učenike tako postavljeno pitanje dovesti u nelagodan položaj. Znamo da pojedini naši učenici, kada odlaze kući, zapravo odlaze u domove s neosiguranim ili neredovitim obrocima, s obiteljskim prijemima ili i većim svađama te mnogim drugim teškim okolnostima u kojima žive i koje ih prate. Za tih učenike, najbolje što im se dogodilo jest povratak u školu.

Stoga umjesto da ih vraćate u natjecateljsko pripovijedanje vezano uz najzanimljivije kućne i zimskopraznične pothvate, mogli biste ih i ovaj put usmjeriti na nešto što će ih ohrabriti.

PITAJTE... Koji je glavni cilj koji si postavljate u nastavku školske godine?

Za mene je to još jedno izvrsno pitanje koje će dati završni ton zimskom odmoru na vrlo afirmativan način. Za učenike koji su u prvom polugodištu imali poteškoća u učenju, to može značiti nov početak. Podijelite svoj cilj s razredom te, ako je prikladno, recite im na koji vam način mogu pomoći ostvariti taj cilj. Zatim ih možete pitati kako vi možete pomoći njima ostvariti njihove.

UMJESTO PITANJA... Što vam se najmanje sviđelo za vrijeme zimskoga odmora?

I to sam pitanje običavala postavljati, a danas mislim da bi bilo bolje da nisam. Odgovori su bili nalik jedan drugom: „To što se opet moramo vratiti u školu...“ ili „Dosađivanje...“

Međutim, kada pomislim na učenike koji su iz dana u dan doživljavali nove bitke, tada bi mi osobito bilo drago da nikad nisam postavila takvo pitanje. Ako su prolazili kroz svađe, rastavu roditelja, odvajanje od roditelja i druge teške trenutke, sigurno je da ono što im je najmanje potrebno jest pitanje koja im se od svih tih muka najmanje sviđela.

PITAJTE... Postoji li nešto na što biste me htjeli upozoriti na početku novoga polugodišta?

To pitanje uvijek je odličan poticaj na pisanje. Zamolite učenike da na listu papira odgovore na njega te se pritom obvezite kako ono što napišu neće dijeliti s razredom. Naravno da su uvijek mogući odgovori kao što je kratko *Ne* ili kurtoazno *Drago mi je što vas vidim...*

No bez obzira na takve odgovore, postavljajući pitanje, znajte da uvijek otvarate prostor onom učeniku ili učenici koji vam uistinu nešto žele poručiti ili doprijeti do vas, a to ćete im olakšati ili ih u tome ohrabriti svojom otvorenosti i poticajem.

PORUKA RAVNATELJIMA

KAKO RAVNATELJI MOGU ISTINSKI POMOĆI UČITELJIMA

Više no ikad, učiteljima je potrebna potpora u održavanju ravnoteže. Kako bi pružali najbolje od sebe, bitno je odrediti jasnu granicu između vremena privatnosti i vremena za posao. Odmor i oporavak, daleko od škole, ključni su. Dobri ravnatelji čvrsto poštuju granice između privatnosti i posla te na takav odnos upućuju i roditelje

IZABRALA I PRIPREMILA:

Snježana Mostarkić ■ tekst je mjestimice prilagođen, a poveznica na izvornik nalazi se na kraju ove napomene ■ Elizabeth Mulvahill – jedna od urednica portala WeAreTeachers, autorica brojnih tekstova o obrazovanju; tijekom rada u školi poučavala je učenike u razrednoj nastavi te vodila izvannastavne aktivnosti ■ SAD: WeAreTeachers – portal koji objavljuje tekstove o školstvu i obrazovanju ■ izvornik: www.weareteachers.com ■

//////

Što još mogu učiniti ravnatelji kako bi zaštitili učitelje i olakšali im terete koje svakodnevno nose, možete pročitati u nastavku. Sprint se pretvorio u maraton te – iako su se stvari vratile u normalu – osjećamo posljedice svega što se događalo. Dio djece zaostaje u postizanju obrazovnih ciljeva, dio je zaboravio kako se u školi treba ponašati, a svi zahtjevi koji se odnose na učitelje ostaju nepromijenjeni.

Ono što je učiteljima potrebno upravo sada jest autentična, praktična pomoć njihovih ravnatelja. Ne žele slušati isprazne fraze o *skrbi za sebe* ili živahne podsjetnike kako „radimo ono što je najbolje za djecu“. Moral je nizak, učitelji hrpimice napuštaju profesiju i stanje se mora mijenjati. Evo devet načina kako ravnatelji mogu pomoći.

SKINITE NEPOTREBNA ZADUŽENJA I POSLOVE S UČITELJSKIH PLEĆA

Koliko god je moguće, nađite načina osloboditi učitelje od svega što nije izravno povezano s događajima u njihovoj učionici. Ponudite kreativna rješenja vezana uz dodatne poslove. Uposlite volontere ili napravite rotacijski raspored kako bi učitelji mogli biti dežurni na odmorima ili na ispraćaju učenika u autobuse svakih nekoliko mjeseci.

Ne nagomilavajte previše toga odjednom. Rasporedite razmatranja, konferencije i profesionalna usavršavanja. Otkazite sjednice čiji se sadržaj može obuhvatiti jednostavnom e-porukom. Ponudite se povremeno održati sat kako bi se za to vrijeme učitelj mogao odmoriti.

USVOJITE PRAKSU OTVORENIH VRATA

Učitelji su duboko uronjeni u rješavanje emocionalnih i obrazovnih izazova tjeskobne djece. To uzima danak i stoga je učiteljima potrebno sigurno mjesto kako bi se mogli pozabaviti vlastitim mislima i osjećajima. Pružite im obilje mogućnosti za izražavanje zabrinutosti vezanih uz izgaranje na poslu. Izrazite poštovanje prema njihovim osjećajima i klonite se osuda jer, govorimo iskreno, svi smo prenapregnuti.

POSTANITE KOMUNIKACIJSKI STRUČNJACI

Budite izrazito svrsishodni s obzirom na stil i učestalost obraćanja učiteljima. Jasne, pozitivne poruke koje neće dodatno opteretiti već ionako preopterećeno osoblje osobito su na cijeni. Zapamtite, manje je više. Budite njihov filter – pružajte destilirane obavijesti umjesto da ih izvrgavate bombardiranju.

POMOZITE IM ZADRŽATI ZDRAVU RAVNOTEŽU

Više no ikad, učiteljima je potrebna potpora u održavanju ravnoteže. Kako bi pružali najbolje od sebe, bitno

je odrediti jasnu granicu između vremena privatnosti i vremena za posao. Odmor i oporavak, daleko od škole, ključni su. Dobri ravnatelji čvrsto poštuju granice između privatnosti i posla te na takav odnos upućuju i roditelje. Imajte na oku učitelje koji svoje potrebe neprekidno stavljaju na posljednje mjesto. Dobrobit učitelja koji rade u školi kojoj ste na čelu jednako je vrijedna kao i dobrobit učenika – stoga, budite sigurni da učitelji dobro skrbe o sebi.

UPRAVLJAJTE SVRHOVITO

Budite oprezni u trošenju učiteljskoga vremena. Sjednice i stručna usavršavanja planirajte tako da se postigne najveća moguća učinkovitost. Budite sigurni da svaka novost koju želite uvesti ima snažnu, jasnu i utemeljenu svrhu. Kada upute dolaze iz obrazovne oblasti [županije ili ministarstva, *nap.*], razdijelite ih u manje korake i učiteljima predstavite postupno. Primjerice, kada se uvodi nova tehnologija (pa bila ona i vrlo korisna), nemojte im uvaliti cjelokupan program odjednom. Upoznajte ih korak po korak.

SVAKODNEVNO PROVJERITE KAKO SU

Neka vam prolazak hodnicima i provjera kako su postane navikom. Vaša nazočnost pokazuje učiteljima da vam je stalo te da s njima dijelite bitke dana. Neka se razgovor ne svede samo na rečenicu: „Kako je?“ Vježbajte aktivno slušanje kako biste otkrili što je dobro, a što nije.

PRED RODITELJIMA SE OBVEZNO ZAUZMITE ZA SVOJE UČITELJE

Učitelji u školi čine ekipu kojoj ste vi trener. Kao što trener ne bi dopustio roditeljima da uz rub igrališta napadaju njegove igrače, tako i ravnatelji ne bi smjeli tolerirati roditeljsko uznemiravanje učitelja. I dok veći na roditelja postavlja pitanja i izražava zabrinutosti na pristojan način, ima i onih koji prelaze granice. Zauzmite se za svoje učitelje i pokažite svoju odanost ekipi.

UČENIKE KOJI OMETAJU NASTAVU PRIMJERENO DISCIPLINIRAJTE

Dobro nam je poznato da je potrebno tek jedno dijete koje se opire radu i pravilima pa da cijeli odjel odvede na pogrešan kolosijek. I nema toga što donosi veću frustraciju od situacije u kojoj učitelj isprati učenika koji ometa nastavu do suradničke službe, a učenik se nakon deset minuta u učionicu vraća s bombonima ili lizalicom u ruci. Većina učitelja ne traži pomoć sve dok ju izričito ne treba. Stoga, ozbiljno uzmite u obzir učiteljske zabrinutosti te pronađite rješenja koja su dobrotvorna za sve uključene u situaciju.

VJERUJTE SVOJIM UČITELJIMA

Nije vrijeme za mikroupravljanje. Zapamtite, autonomni učitelji sretni su učitelji.

Na stranu obrazovna oblast te njezina očekivanja i pravila koja se tek usuglašavaju, nemojte tratiti vrijeme na nebitno. Pružite svojim učiteljima prostor slobode i povjerenja kako bi mogli odlučivati što je najbolje za njihove razrede.

IZ DNEVNIKA ŠKOLSKOGA PSIHOLOGA
ZABRANE, PRIJETNJE, SPUTAVANJE, RUŽNA PROROČANSTVA

SUZNI DJEČAK I DRUGE PRIČICE

Roditelji bi trebali znati da se djeca ne odgajaju zabranama, sputavanjima, prijetnjama, ružnim proročanstvima, lošim sugestijama... Često možemo vidjeti roditelje kako vani, u parku, na livadi, svaki čas opominju dijete da ne trči, jer može pasti! Pa što ako padne? Što ako smoči skupe tenisice? Lako je dijete presvući, ali nije lako poñovno oživjeti životnu radost koja plavi djetesce dok otkriva šareni svijet. Sputano pogrješnim odgojem možda nikad više ne zakorači u novo i ne osvoji nove spoznaje. Ovo su stvarne priče iz života koje svjedoče kako je moguće postupati i drukčije

Trener koji točno zna što, kad što i kako što djeci treba

Ne sumnjam da će biti materijala i za Školske novine. Ne ćeš ti dangubiti." Ovako je reagirala moja draga prijateljica kad sam joj javila da se nalazim u jednoj od bivših republika bivše države. Doletjela sam na krilima zdravstvenog turizma. I da mi je lijepo, javih joj, a terapije mi jako, jako prijaju. I sve je baš tako bilo, što god netko mislio.

Prošla je polovina predviđenog mi boravka, a da se, osim što se plusova zdravstvenom turizmu tiče, nije dogodilo ništa na što bih zatreperila i što bi, kako reče draga Vini, bilo za Školske novine. A o Vini ste već čitali priču. Čuda se ipak događaju, sjećate li se?

Samo vrijeme nije bilo za pohvalu. Vedrilo se i oblačilo, bilo suho i kišilo je, prošli smo i kroz snijeg, radujući mu se kao djeca. I bilo je hladnjikavo i vjetrovito... Dogodila se i nesreća jednoj dragoj suputnici.

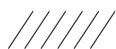
„NE TAMO...!”

Proljeće je kasnilo. Mnoga su stabla bila bez lišća, još su cvale proljetnice... Jedino su se prpošile krošnje jabuka, kojih ovdje ima jako puno i lijepo ih je vidjeti u cvatu. A tek kad za sunca zamirišu!

Jutros je bilo hladno, kad sam otvorila francuski prozor u hotelskoj sobi. Ugledavši sunce i, u

NAPISALA

Milijana Kovačević, prof.
školska psihologinja
savjetnica
Split

svim nijansama zelene, čarobno obojene blizine i daljine koje se kroz prozor vide, pomislih da je vani ugodno. Iznenadi me hladni zapuh. Ipak, optimistično pođoh na terapije prilično lagano obučena. I nisam se prevarila. Nakon što odradih ono što zaslužuje tjelešce mi, kojim se zahvalno, ali ne i dovoljno uspješno suprotstavljam zubu vremena, odlučih poći u šetnju. Otoplilo je i doista je bilo čarobno sunčano vani.

Već iza prvoga zavoja pojavise se mrvice za Školske novine. Konačno! Dijete nije bilo školsko, dapače. Djevojčica. Možda trogodišnja. Očarana ljepotom livade pred kojom se našla – sočna zelena trava, urešena morem rascvalih maslačaka, plućnjaka, šumarica, divljeg luka, mrtve koprive i još mnogih drugih trava, cvjetova čarobnih boja što se prelijevaju duginim spektrom, posute kapima rose u kojima se sunčeve zrake kupaju – mala zakorači pobjedonosno krupnim nesigurnim korakom u nestvarnu ljepotu. Onako kako samo djeca mogu, jer su i sama čista čarolija i ljepota. Onako, dječje oduševljeno i hrleći u izazov. S užitkom sam je gledala, navijajući: To, malena! To! Tako treba. Hrli, grli, istražuj, divi se, uživaj, osjeti i doživi čaroliju svim svojim osjetilima i cijelom sobom. Kako ćeš drukčije naučiti što je ljepota? Da, imaš pravo istražiti je, prihvatiti je i u njoj uživati, jer si i ti čista ljepota!

E, ali mama nije mislila kao ja.

„Ne tamo!” – vrisnula je.

Mala je grabila dalje s izrazom ushićenja na lijepom lišću.

„Ne! Pašćeš! Smočićeš se! Stani! Vrti se!” – gubila je mama strpljenje i živce i sve snažnijim, agresivnijim i piskutavijim glasom nastojala zaustaviti svoju slatkicu i srezati joj početni entuzijazam, znatiželju, spoznajnu radoznalost, oduševljenje i ushićenje susretom s neodoljivim novim i usvajanjem novih spoznaja. Sreća, djetesce se nije dalo i sve je dalje postralo u ljepotu (i meni) izazovne cvjetne livade. Nasreću, mamu je netko zazvao, pa je svratila pozornost s djevojčice. To je kratko trajalo, ali je naša mala Znatiželjka i Uživalica, posrćući, ali ne padnuvši nijedanput, stigla do sredine poveće livade, cijeći od radosti. I ja sam klicala, navijajući za malenu.

LIJEČENJE STRAHOVA

E, mamice, mamice, ne odgajaju se pobjednici zabranama, sputavanjima, prijetnjama, ružnim proročanstvima, lošim sugestijama... Pa što ako padne? Što ako smoči skupe tenisice? Lako ju je presvući, ali nije lako ponovno oživjeti životnu radost koja plavi djetesce dok otkriva šareni svijet. Sputano pogrješnim odgojem možda nikad više ne zakorači u novo i ne osvoji nove

spoznaje. Plahe su dječje dušice i tijesno su vezane uz spoznajne procese. Zato oprezno sa zabranama i negativnim porukama.

Djetešce je maleno, no jednake pogriješke možemo i mi u školi učiniti s onima koji nama dolaze, doduše malo većima, ali dovoljno malima da ih zakočimo pogriješnim pristupima koji nalikuju izboru odgojne metode i tehnika ove mame. Zato, oprez!

Mnoge mlade mame ponašaju se upravo tako. Zbog neznanja i bez dovoljno ljepote integrirane u sebe. S prvim je djetetom najteže. S drugim smo već iskusniji i najčešće ne ponavljamo pogriješke. Sjećam se jedne koja mi je pričala da je njezin preosjetljivi dječčić bio razvio strah od visoke trave. Ona je intuitivno učinila divnu stvar za svoje zlato. Odvela ga je na livadu i polako ga, kroz igru i šalu, ohrabrivala da zagazi u svoj strah. Zapravo je trava imala sporednu ulogu. Dječčić je, a da toga i nije bio svjestan, utrčavao u travu jureći za svojom loptom i drugim igračkama koje mu je mama tamo bacala. Pomogla je i starija sestra, bježeći mu kad bi je pokušao uhvatiti. Sve je malenoga jako zasmijavalo i bio je odlične volje. Kad je shvatio da je u travi, zastao je, pogledao svoje nogice u čudu, i nastavio dalje uživati u igri. Vješto je to izvela mlada mama, izbjegavši beskorisno uvjeravanje, nagovaranje, ohrabivanje, zastrašivanje i prijetnje. Mama je bila laik. Ništa nije znala o bihevioralnim tehnikama i terapiji, a zapravo je, eliminiirajući jednu (kognitivnu) koja ne bi bila djelotvorna u ovom slučaju oslobađanja od straha, primijenila drugu, koja je u slučaju takvih strahova djelotvornija – elemente preplavlivanja u kombinaciji s igrom. Sjajno!

Naravno da se sličnim tehnikama moguće koristiti i u školskom sustavu. Samo valja biti fleksibilan, motiviran, informiran i spreman na iskorake.

POGRJEŠNI PRISTUPI

Pada mi na pamet kako sam davno prije na sličan način pomogla jednoj trećašici koja je imala paničan strah od čitanja naglas pred razredom. Ne spominjući čitanje, odabrala sam jedan igrokaz, podijelile smo uloge i počele čitati, pardon, glumiti. „Glumeci“, nije zapinjala u čitanju. Ako bih joj rekla da pročita svoju ulogu, blokada je bila tu. Dugo smo vježbale same, onda nam je publika bila njezina mama. Kod kuće je mama preuzela moju ulogu, a publika su bili tata i baka. Uključila se i učiteljica. Glumilo se i u školi i uz još neke vježbice, bez posebnoga upiranja po čitanju, Marino je čitanje krenulo nabolje. Trebalo je vremena, ispunjena vježbama, optimizmom, upornošću, suradnjom, podrškom... Važno je bilo da se nije „tuklo“ po poteškoći, nego se tražilo rješenje koje najviše odgovara osobinama djeteta.

Prisjećam se i jedne učiteljice iz mog vremena, koja je polučivala velike uspjehe u odgojno-obrazovnom radu upravo takvim svojim osobinama. Posebno se rado sjetim kako je jedne godine, na sličan način, pomakom i odmakom, bez fokusiranja na poteškoću, koja je pogriješnim pristupom pretvorena u problem, pomogla dječčiću što je, zbog složene obiteljske situacije, živio s bakom. Škola mu nije išla baš najbolje (kombinacija specifičnih sposobnosti i emocionalnih poteškoća), ali baka to nije prihvaćala. Radila je strašan pritisak na dijete, beskrajno dugo uzalud s njim vježbala, kažnjavala ga za neuspjeh, plaćala *repeticije*, ljutila se na učiteljicu... Dijete je bivalo sve manje uspješno i sve nesretnije. U to vrijeme imali smo u školi Savjetovalište za učenike i roditelje. Nakon stručne obrade, s učiteljicom smo dogovorili program pomoći dječaku i poticanja njegova razvoja te savjetovanje bake. Tvrd je orah bila baka, ali ipak se predala. Povjerovali smo u to kad je prihvatila čudnu domaću zadaću koju je učiteljica zadala dječaku tijekom nekoliko dana blagdana. Ne učiti i ne vježbati, samo šetati s dječakom, omogućiti mu izlaske i druženje s vršnjacima te bavljenje aktivnostima koje voli.

Neodoljiva livada, prepuna zemaljskim sunašcima, hoću reći - maslačcima, mamila je malenu

Snijegu u travnju radovali smo se kao djeca

Programirali smo i obrazovni dio, podijeljen na kratke cjeline s pauzama koje nisu bile prestanak rada, već promjena aktivnosti. Birali smo ono što dječak voli jer je u tome uspješan. Učiteljica je to odlično vodila, vješto okrenuvši uobičajeni pristup. Činilo se da su obrazovni sadržaji u drugom, a omiljene aktivnosti (koje su ipak bile vezane uz nastavne sadržaje) u prvom planu. Uključeno je i mnogo šetnji i boravka vani. Dječak je počeo napredovati, a baka je odahnula. Svi smo bili zadovoljni.

SUZNI DJEČAK

Zabrane i pritisci samo kvare posao! Posebno ako se radi o hipersenzibilnom, introvertiranom ili djetetu s nedostatkom samopouzdanja. Pripomažu i razvoju naučene bespomoćnosti.

A sad o suznom dječaku. Ni on nije školarac, ali je priča vrlo ilustrativna i lako se može aplicirati na zbivanja u školi.

Malu Znatiželjku na livadi maslačaka vidjela sam ujutro. Još je bila rosa. Popodne je, bez rose, bilo još ljepše, pa krenuh u šetnju zadivljujućim botaničkim vrtom koji je okruživao lječilište. Ljepota je bila neopisiva. Išla sam sve dalje i sve sam dublje u nju uranjala. Na jednom travnjaku, ispod golemih krošnji američkog oraha, posebnih vrsta javora, džinovskih tuja, močvarnoga čempresa, tj. taksodiuma i još kojekakve zelene egzotike, spazih skupinu *žvrgoljave* i skakutave dječice. Mislim da su bili predškolci. Trčali su, valjali se, izvodili koještarije loptom..., a s njima je bio mlad, naočit, atletske građe, kratko ošišani muškarac. I djevojka, koja ih je promatrala sa strane. U mladom čovjeku prepoznah mladića koji je jutros na motociklu prozujao kroz park, a jedna mamica sinu reče, pokazujući za njim: „Ovaj će ti popodne biti na treningu.“ I bio je.

Nije važno što ih je trenirao, ali je važno što mi *zape za oko* način na koji je radio s dječakom. Odmah mi bi jasno da se radi o posebno talentiranom mladom čovjeku za taj zahtjevan rad. Bila je to virtuoзна vještina. Skupina je brojila desetak djece. Svi su zdušno sudjelovali, osim jednoga. Najmanjega. Prisetih se – to je sićušni Luka za kojim je mama jučer vikala, dok su šetali šumom. E, Lukica je očito trebao

biti među drugom djecom, ali nije. Stajao je sa strane i plakao. Ne znam zašto. Potrajalo je to, pa ga je djevojka, koja je pomagala treneru, pokušala utješiti. Bez uspjeha. I druga su mu djeca suosjećajno prilazila i tješila ga. (Mala su djeca vrlo empatična.)

Mladi čovjek nije reagirao. A Luka je plakao i plakao. Što su ga više tješili, više je plakao. Trener je mirno radio s drugom djecom. Luku nije ni pogledao, ali je znao što se događa s dječakom. A znao je i kako će riješiti poteškoću. Nakon poduljeg vremena, kad se Luka već umorio od plača, a djevojka i djeca odustali od pružanja utjehe, trener je prišao dječaku, zagrlio ga i, ne prozborivši ni riječ, poveo ga prema skupini. Svi su zastali na čas.

„Sad si ti, Luka, na redu!“ – rekao je trener. – „Evo ti lopta, trči što brže možeš i dodaj je Ivanu, onome što stoji naprijed. Brzo trči. Tko prije stigne, ti i Ivan, ili Marko i Petar iz druge grupe, taj je pobjednik.“ Suzni dječak ne reče ništa, uze loptu, prigrli je i potrča što je brže mogao, još jecajući i šmrcajući. I uspio je loptu dodati Ivanu prije nego je Marko dodao Petru, pa su Luka i Ivan pobijedili. Klicali su im svi – druga djeca, roditelji koji su ih promatrali, šetači... Luka je cvao. Nije mu smetalo to što su ga povremeni jecaji još pokoji put zdrnali. A imao je namjeru ustrajati u svojoj ljutnji i suzama! Ne ide to, suzni dječake, kad ti je trener čarobnjak, a sve kao da ne će.

IZ DJETETA IZVUĆI NAJBOLJE

Gdje je tajna pogotka? I zašto Luki nisu pomogle utješne riječi djevojke i djece iz skupine. Iako ne znam uzrok dječakovih suza, po načinu na koji je reagirao zaključujem da su njegove suze bile manipulativne. A bilo je tu i naučene bespomoćnosti. Što više utjehe, to više suza. Djevojka i djeca potkrepljivali su njegovo ponašanje. A tu je bila i publika. U takvim uvjetima Luka „pobjeđuje“. Trener je, međutim, omalovažio reakciju uplakanoga dječčića, ali je prepoznao njegovu potrebu i uvažio ga, izjednačivši ga s ostalima i omogućio mu uspjeh. Taj mladi čovjek doista je znao što radi. Zadrživao me.

Varijanta ovoga pristupa također bi se mogla uspješno primijeniti i u školi. Npr., učenik na testu dobije ocjenu kojom nije zadovoljan. To nastavniku, verbalno ili neverbalno, da do znanja sam učenik ili pak empatičan nastavnik i sam zapazi učenikovo nezadovoljstvo, a možda još i tugu. Ne reagira pred ostalim učenicima, ali poslije sata zadrži učenika, proanaliziraju rezultate, ohrabri ga i predloži način kako će doći do željene ocjene. Ili ga osmisle zajedno, što je još bolje. Nešto poput onoga što je činila jedna učiteljica staroga kova iz jedne od mojih prijašnjih priča – učenicima je ponavljala test (paralelnu formu, naravno) dok ne bi svladali gradivo i dobili ocjenu kojom su zadovoljni i za koju učiteljica misli da je mogu doseći. Njihov najveći mogući uspjeh. Pod uvjetom da učenik prihvati ili ga ona uspije motivirati da se zauzme za postizanje više razine znanja. Dobar učitelj u prvi plan stavlja učenika, a manje dobar – gradivo. To s učenikom u prvom planu jest zahtjevnije, jer je svaki učenik priča za sebe. No, to je i mnogo učinkovitiji pristup. Učinkovitiji je i na duge staze.

I tako, učinih dobro sebi i svome tijelu, skupih materijala za još pokoju priču te potaknuta viđenim i doživljenim, što će me možda inspirirati za novo pisanje, prisjetih se mnogih dana i godina mog neposrednog rada sa školarcima i onima koji će tek to biti ili će s njima raditi, opetovano zaključujući: Al' smo nekad dobro radili! A kako bih i mogla drukčije misliti iz ove pozicije? Ha, ha!

Sretno vam bilo i ne zaboravite – dijete je u prvom planu, ne nastavni sadržaj i gradivo. Danas, kad su informacije i znanja obilato i lako dostupni, napose. Izvucite najbolje iz svakoga djeteta, na način koji je njemu primjeren, i problema s usvajanjem gradiva ne će biti. Niti s razvojem njegove osobnosti. Samo, tu i tamo, pokoja poteškoć(ica).

PLAHE SU DJEČJE DUŠICE I TIJESNO SU VEZANE UZ SPOZNAJNE PROCES. ZATO OPREZNO SA ZABRANAMA I NEGATIVNIM PORUKAMA! A MNOGE MLADE MAME PONAŠAJU SE UPRAVO TAKO. ZBOG NEZNANJA I BEZ DOVOLJNO LJEPOTE INTEGRIRANE U SEBE. S PRVIM JE DJETETOM NAJTEŽE. S DRUGIM SMO VEĆ ISKUSNIJI I NAJČEŠĆE NE PONAHLJAMO POGRIJEŠKE

UZ JEDNU SLIKOVNICU KOJA OTVARA BROJNE NEDOUVICE I BROJNA PITANJA

DJEVOJČICA U SVIJETU MILE KEKINA

Jasnijim određivanjem dobi onih kojima se autor obraća svojom perspektivom (iako je knjiga deklarirana za dob 6+, to nisu sedmogodišnjaci), definira se i potreba raspoznavanja ideja koje on svojim djelom, zapravo, zastupa. Tko to glavnu junakinju smatra malom, pa joj je u njezinu društvenom okviru tijesno? Tko kreira identitetski sklop male s kojim se ona treba, a ne želi poistovjetiti? Tko joj ga nameće? Roditelji 21. stoljeća? Bog suvremenoga sekularnog društva? Politika demokratske zajednici? Državni mediji, uz one komercijalne? Svima dostupne društvene mreže? *Talent show*?

NAPISALA
Željka Pintar
mag. praesc. edu.
Dječji vrtić Kustošija,
Zagreb

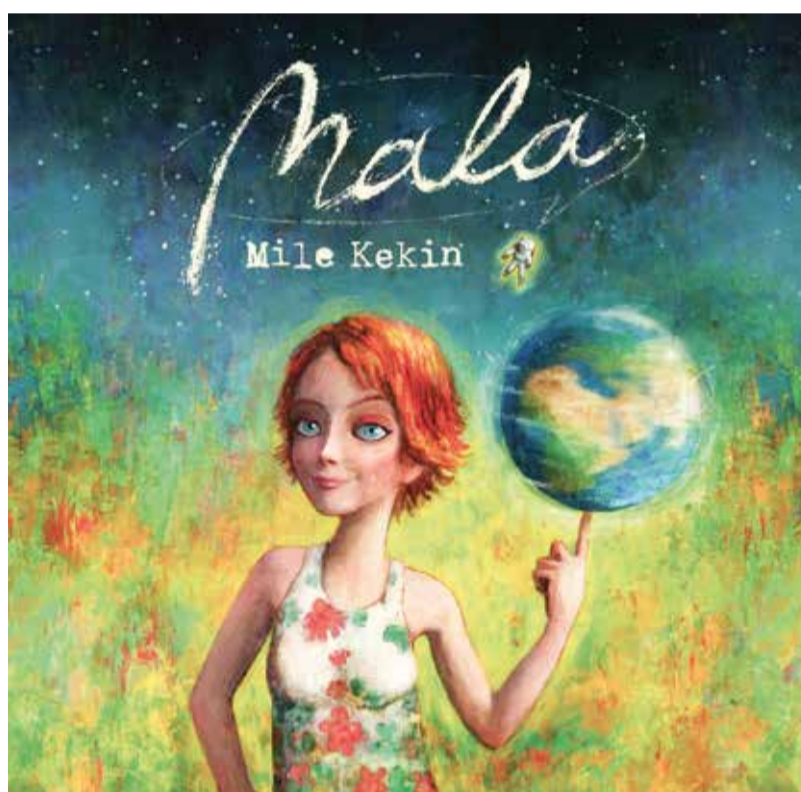
Mile Kekin obraća se javnosti, ovoga puta, formom slikovnice. Kako je ona, primarno, knjiga na koju pravo polažu najmlađa djeca, takav komunikacijski predložak pretpostavljao bi upravo njih kao ciljane sugovornike. Ipak, stihovi *Da si manja, da si tanja, barem dva, tri centimetra, i da ko mama trpiš kakanja mogla bi ti biti sretna*, upućuju kako autor ne dijalogizira s vrtičkim djevojčicama, već s onima barem nešto starijima, kao i sa, razumije se, dječacima.

Jasnijim određivanjem dobi onih kojima se autor obraća svojom perspektivom (iako je knjiga deklarirana za dob 6+, to nisu sedmogodišnjaci), definira se i potreba raspoznavanja ideja koje on svojim djelom, zapravo, zastupa.

IDENTITETI I DRUŠTVENI OKVIRI

Svijet u kojemu se Kekinov glavni lik nalazi zadaje okvir koji je Maloj preskučen. Za stješnjajuću okolinu, ona je previsoka, preširoka. Predimenzioniranost, ona nadvisuje svijet. U vizualnoj formi tipična, izgledom uprosječena i ni po čemu naizgled izdvojena, dapače vrlo konfekcijska, ona je veličinom neuklopljena u okoliš, pa glavom iznad svih, osmjehnuto promatra svijet u nizini.

Vizualnost Male, osim obujmom, nikojim detaljem ne odaje djevojku koja prkosi biti malom. U njezinoj se vanjskoj formi ne nazire buntovništvo djevojčice u okršaju sa socijalnim kalupom. Iz njezine se pojavnosti ne naslućuje hrabrost obrušavanja na društvene uzuse. Nejasno je i koji ona identitet živi u unutarnjem, psihološkom realitetu, a da je on društveno nepodržan. U zbilji čitatelja Male, u zapadnoj, demokratskoj zajednici (ili onoj koja takvom tendira biti), brojne identitetske skupine promiču svoje pravo na ravnopravno priznanje. Oni žive svoju autentičnost. U pluriperspektivnom društvu demistificiranih autoriteta, u mitološki raščaranoj zajednici, nejasan je zato otpor djevojčice spram nefleksibilnih društvenih obzora koji je podrugljivo svode na malu. Tko je to smatra malom, pa joj je u njezinom društvenom okviru tijesno? Tko kreira identitetski sklop male s kojim se ona treba, a ne želi poistovjetiti? Tko joj ga nameće? Roditelji 21. stoljeća? Bog suvreme-

MUŠKARCI ŽENOMRSCI KOJI USPOSTAVLJAJU OMALOVAŽAVATELJSKI ODNOS PREMA ŽENI KOJU UNIZUJUĆE SVODE NA MALU, OKOLIŠ SU KOJI AUTOR SLIKOVNICE HRABRO IRONIZIRA, NE ZNAJUĆI OČIGLEDNO DA SE BORI PROTIV STRUJE ONE RIJEKE KOJU JE ČITATELJICA U SVOJOJ ZBILJI PREGAZILA ODAVNO

noga sekularnog društva? Politika demokratske zajednici? Državni mediji, uz one komercijalne? Svima dostupne društvene mreže? *Talent show*?

Biti čovjekom podrazumijeva ulazak u zajednički okvir. Zdrživati se s ljudima psihološka je nužnost. Biti izvan društvenih horizonata dovodi do psihološkog rasapa. Sjedinjenost s roditeljem i konformizam s vršnjakom skupinom razdoblja su uobičajenoga socijalnog sazrijevanja, a uspostava zrelih odnosa onih koji vole druge i čitav svijet model je djelovanja psihološki zdravih odraslih. Da je Mala, kojim slučajem, suvremeno dijete zapadne civilizacije, znala bi da, u svome odrastanju, identifikatore bira sama – biti znanstvenica, predsjednica ili pop-zvijezda, djevojkama je jednako dozvoljivo. Biti znanstvenicom ili starletom ženin je autonomni izbor. U suvremenoj zbilji velikih ljudi, nju nitko ne unizuje na malu. Ne očekuje se da bude samo mala. No u svijetu Kekinove Male, socijalni okvir djevojci očito drukčije ne dopušta, pa je, u tom bezličnom, sivom svijetu, otpor svođenju na malu izvanserijski pothvat nesvakidašnje heroine.

U KOJEM SVIJETU ŽIVE KEKINOV LIKOV?

Da je Maloj suvremen, zapadni svijet prilično stran potvrđuju i stihovi *Da su ti ramena uža / da si bar za glavu kraća // lakše bi našla muža / znaš koliko to majci znači...*

Suvremenim majkama kćerkin pronalazak muža nije životni *highlight*. One intelektualne interese formaliziraju obrazovanjem. One su sposobne voljeti druge. Traženje muža za njih je odavno demodiran koncept. Djevojčice su odrasle, majke su sazrele – ironiziranje traženja muža premošćeno je davnih dana. Kekinova Majka zastala je na vremenskom putu i za današnje je žene ona nepoznat relikv.

Da si manja, da si tanja / barem dva, tri centimetra / i da ko mama trpiš kakanja / mogla bi ti biti sretna.

U svijetu Kekinovih majki, one trpe sranja, za pretpostaviti očeva. U suvremenoj zbilji one nisu pasivne trpiteljice kakanja. Današnje žene distanciraju romantičnu ljubav od zrelog partnerskog odnosa. One se s partnerom ne sjedinjuju u bajkovitoj idili niti su zlostavljane. One prihvaćaju drugoga u njegovoj autentičnosti. Iskazivanjem poštovanja, brige i odgovornosti, očevi i majke uzajamno se upoznaju kao jedinstvena ljudska bića. Oni se vole. Ili se rastaju. Kekinova majka, pak, još je uvijek ekonomski porobljena žena koja istrpljuje ponižavateljski izmet financijski moćnoga muškarca.

Nije ti struk dovoljno vitak / za taj tvoj jezik britak / grize kao kiselina / ko da ne znaš biti fina.

Britkost jezika obično je združena s kritičnošću (ženskog) uma čiji argumenti proizlaze iz promišljenog uvida u stvarnost. Služenje nefinim riječima (poput *sranje*), ili prostotama, s britkošću povezuju eventualno nedozrela, buntovna djeca koja time provociraju pokojega malograđanskog moralista. Iako autor duhovito konstatira kako nikad ne zna je li njegova hormonalno pomučena Mala danas *mila dobra ili mala kobra / koja će mu vaditi mast*, suvremene djevojke, i žene liderice, racionalnom utemeljenošću svojih prosudbi, (pred)vode naš svijet.

MUŠKARCI ŽENOMRSCI

Svima bi nam lakše bilo kad bi samo bila mala – podsmjehujućom ironijom zaključuje autor. Pritom ostaje sasvim nejasno tko su to svi, i gdje je taj svatko. Ako se obraća suvremenoj djevojčici, njezin je svijet dom muškaraca kojemu je žena ravnopravan sugovornik. Oni daju zajednički doprinos razvoju društva. On je voli kao veliko, važno ljudsko biće. On ne želi da je Ona samo Mala. On nije podcjenjivački preziratelj žene. Muškarci ženomrsci koji uspostavljaju omalovažavateljski odnos prema ženi koju unizujuće svode na malu, okoliš su koji autor slikovnice hrabro ironizira, ne znajući očigledno da se bori protiv struje one rijeke koju je čitateljica u svojoj zbilji pregazila oдавно.

ČASOPISI

MODRA LASTA

Prvi interaktivni časopis za mlade, br. 5, Školska knjiga, siječanj 2023.

U kolumni *Znanstvene novosti za mlade* – ZNAM Nikola Poljak otkriva novosti o NASA-inoj fotografiji nasmijanog Sunca. Fizičarka Ivana Lončarek propituje jesu li medvjedići na Mjesecu stvarnost ili znanstvena fantastika, a biologinje Mihaela Zec, Leopoldina Vitković i Melita Povalec u rubrici *Životinjski ringišpil* pišu o vrsnim lovcima u životinjskom svijetu. U rubrici posvećenoj kemijskim elementima čitatelji će doznati više o kloru, koji može biti dijelom bojnog otrova ili PVC-a. Ako nekoga zanima prema kome je nastao lik mačka u čizmama, što lovi u svijetu lavova, što e Fibonaccijeva spirala grbavih kitova i to će moći doznati u ovome broju *Modre laste*. U kolumni Predraga Kralja doznajemo kako točno glase imena država svijeta kao i tajne slavonskih zvjerinjaka. Marijana Mikašinić Jambrović otkriva sve o omiljenom kikirikiju, a Nastasja Chiara Petrić predstavlja zanimljiv recept za zapečenu rižu s kimchijem i kukuruzom. Trener Edin Mehmedović donosi nam recept za novi početak, a u *Mentalnom treningu* Ane Čerenšek čitamo kako od prokrastatora postati terminator.

U *Naj priči: Sutrašnje vijesti* u svakome broju očekuju čitatelje nova znanstvenofantastična priča iz pera Darka Macana. Informatičarka Dalia Kager u svakome broju donosi novosti o superračunalima, proširenoj i virtualnoj stvarnosti, roverima i drugim tehnološkim dostignućima, a u ovom broju bavi se posebno zanimljivim virtualnim influencerima. Povjesničar Ivan Santica bavi se osvajačima i otkriva kako su svojim djelovanjem oblikovali svijet koji danas poznajemo i otkriva zašto Karla Velikog nazivamo ocem Europe.

Sportski novinar Stjepan Balog vodi nas u planine i govori o najpopularnijem zimskom sportu. Filmsku umjetnost analizira kritičar Boško Picula i donosi preporuke novih filmova hrvatske i strane produkcije te filmova koje nikada ne ćemo zaboraviti. Umjetnost, glazba i moda zauzimaju posebno mjesto i iz broja u broj donose zanimljive priče o umjetničkim djelima i pravcima, modnim brendovima i zanimanjima u svijetu glazbe. Lastin glazbeni podcast prava je poslastica za ljubitelje glazbe!

I ono što je među najvrjednijim priložima u *Modroj lasti* – u svakom broju objavljuju se najbolji radovi učenika iz svih krajeva Hrvatske. Uz to, u ovome broju možemo se pridružiti Zelenoj družini i pratiti strip *Ozalske pu-stolovine* Lucije i Žigmunda. (ri)

KNJIGE

Jezik, časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, god. 69., br. 5., Zagreb, prosinac 2022.

ŠKOLA I UČENJE STANDARDNOGA HRVATSKOG NAGLASKA

Mnogi od nas zatekli smo se u situaciji da nas zasmeta kako netko javno, na televiziji, na radiju, u običnom razgovoru na ulici „krivo“ izgovori neku riječ. Nekima to ne će zasmetati niti će to primijetiti, ali onoga tko je jezično obrazovaniji ili je upućeniji u pravilan izgovor, odnosno „ortoepsku normu“ standardnoga hrvatskog jezika, zasmetat će kad čuje da netko izgovara neku dvosložnu ili višesložnu riječ s naglaskom na zadnjem slogu – pravilo je, dakako, da u hrvatskom književnom iliti standardnom jeziku naglasak ne može stajati na zadnjem slogu u riječi (osim, naravno, u jednosložnim riječima), ali za to kao da više nitko ne mari, pa se pod različitim jezičnim utjecajima govori svakako, čak i na radiju i televiziji (daleko su ona vremena kada je ondašnja Televizija Zagreb imala vrlo kompetentnu jezičnu službu koja je mlade spikere poučavala pravilnom izgovoru standardnoga hrvatskoga jezika).

Kad danas na svakom koraku slušamo takav „šum u komunikacijskom kanalu“, kad je riječ o naglascima, često se zapitamo a koliko u svemu tome može pomoći škola. Škola može i mora pomoći, jer to joj je primarna uloga – da pouči – a zašto to ne uspijeva, e to je već drugo pitanje na koje vjerojatno postoji stotinu različitih odgovora.

Neke odgovore, kad je riječ o utjecaju školskog institucionalnoga poučavanja na jezičnu kulturu i stjecanje jezične pismenosti, pokušalo je naći dvoje stručnjaka – Vena Volenc, sa Sveučilišta Concordia, u Montrealu (Kanada), i Maja Colnago, iz Osnovne škole dr. Ante Starčevića u Zagrebu. Svoje istraživanje posvećeno toj temi i rezultate do koji su došli objavili su u opširnom izvornom znanstvenom radu pod naslovom *Utjecaj osnovnoškolskih didaktičkih metoda na učenje standardnoga hrvatskog tona* u zadnjemu prošlogodišnjemu broju časopisa *Jezik*. Pod pojmom *ton* autori podrazumijevaju tonska obilježja hrvatskoga govorenoga jezika, odnosno njegovih naglasaka: mjesto naglasaka (naglašenost – nenaglašenost sloga), učestalost titranja glasnica (uzlaznost – silaznost) te trajanje duljine naglasaka (dug – kratak).

U radu se istražuje utjecaj osnovnoškolskih didaktičkih metoda na uočavanje i izgovor tonskoga dijela standardnoga hrvatskog jezika u jednoga naraštaja učenika jedne zagrebačke

osnovne škole, koji je istraživanje obuhvatilo tijekom sedmoga i osmoga razreda školske godine 2017./2018. Glavni je istraživački cilj bio ustanoviti koliko uobičajene nastavne aktivnosti koje se tiču podučavanja naglasaka zasta vode do poboljšanja učeničkih sposobnosti na tom području. Do kojih su zaključaka istraživači došli i koje su pouke, za budućnost podučavanja jezika u školi, iz svega izvukli čitatelj će moći pročitati u

spomenutom broju *Jezika*.

No u tome broju *Jezika* čitatelj će naći i drugih zanimljivih članaka. Jedan je i članak Nataše Bašić *Jezična polemika Stjepana Babića u Frontu 1971*. Članak je objavljen u povodu prve obljetnice smrti akademika Stjepana Babića i kao podsjetnik na strukovne argumente i polemičarske crte akademika Stjepana Babića, „hrabroga i postojanoga čuvara hrvatske jezične samobitnosti“. Riječ je o polemici koja se zapodjenula u *Frontu*, tjednom vojnom glasilu ondašnje JNA, u povodu jezičnoga serijala urednika toga glasila Save Stajčića objavljena u deset nastavaka 1970. s povijesnim pregledom hrvatsko-srpskih pokušaja stvaranja zajedničkoga jezika u 19. i prvoj polovici 20. stoljeća, a sve s ciljem da se, s jugounitarističkih i velikosrpskih pozicija, upozori na sve veće hrvatsko jezično i jezikoslovno osamostaljivanje, koje se, kako tvrdi autor, u Hrvatskoj provodi u tišini, na zasadama politički osuđene Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika. Poimence su prozvani Ljudevit Jonke i Stjepan Babić, kao sutvorci takve jezične politike. Obojica su se tim povodom javila člancima u *Jeziku* i *Kritici*, a Babić se odazvao Stajčićevoj prozivci i u kratkoj polemici stao u obranu hrvatske jezične samobitnosti, temeljeći je na višestoljetnom autohtonom razvitku hrvatskoga jezika kao najvišega izraza hrvatske duhovnosti i kulture.

U rubrici *Pitanja i odgovori* dvoje stručnjaka razjašnjava neka, u jednom slučaju manje često, a u drugom slučaju, vrlo često pitanje: prvo se odnosi na pojedine razlike u katoličkim i pravoslavnim crkvenim nazivima, o čemu piše Artur Bagdasarov, a drugo se pitanje tiče nekih nejasnoća vezanih za pisanje velikih i malih slova u nazivima (primjerice *hotel Opatija* – *Hotel Opatija*).

Za kraj, čitaoče, pročitaj pjesmu *Ne daj Miljenka Stojića* na stražnjoj stranici korica – saznat ćeš zašto treba čuvati riječ, hoće reći: jezik!

ČASOPISI

SMIB

Poučno-zabavni časopis za djecu, broj 5., Školska knjiga, siječanj 2023.

Zašto se u ovome broju *Smiba*, u rubrici *Radoznalci*, našla tema o novcu, razlog dobrim dijelom leži u tome što je od 1. siječnja ove godine, umjesto kune naš novac postao euro. To je bila prigoda da se malim čitateljima na zabavan i poučan način objasni kako je nastao novac, kako je kroz povijest tekla prodaja i kupnja robe – najprije razmjena robe za robu, pa je onda došao novac, najprije metalni pa onda papirnati i o svemu tome mali će čitatelji doznati više iz priloga u kojemu je nekoliko ispunjaljki koje će trebati po običaju popuniti.

U godišnjem dobu smo koje se zove zima, a od prave zime ni spomena. I naslovna nas stranica ovoga broja *Smiba* podsjeća na to godišnje doba, a tomu je posvećena i rubrika *Staza znanja* u kojoj ćemo doznati više o zimskim sportovima. Rubrika *Lijepa Naša* vodi nas u Karlovac, za koji se često, u popularnom žargonu, kaže da je grad na četiri rijeke, a zovu ga i gradom u parku. Mnogo je prirodnih i povijesnih znamenitosti u njemu i oko njega koje bi bilo dobro posjetiti, a mnogima koji kroza nj samo projure autom, najčešće na more ili s mora, ostaju i dalje nepoznate. Kako bi bilo lijepo kad bi nečiji tata ili mama pročitali ovaj prilog u *Smibu* i onda uzviknuli: „Idemo u Karlovac!“ A od tih znamenitosti možda je najpoznatija sama jezgra Karlovca – šesterokraka zvijezda sa središnjim trgov i ulicama koje se sijeku pod pravim kutom, pa stara gradska jezgra i danas nosi naziv Zvijezda.

Temom zime bavi se i rubrika *Krtek ekolog*. Točnije, u središtu je pozornosti led, odnosno voda koja se ledi i zakonitosti po kojima se voda pretvara u kruto stanje zvano led. Tu su i zanimljiva dva pokusa s ledom i vodom, međutim - oprez: to su pokusi koje obvezatno treba izvoditi uz pomoć odraslih. Rubrika *Kućni ljubimci* dovodi nam u goste papige, a u rubrici *Inovacije* doznajemo o zanimljivoj edukativnoj radionici o ekologiji i zaštiti mora u kojoj su sudjelovali učenici 2. razreda OŠ kneza Trpimira iz Kaštel Gomilice. Tematski članak vezan uz akciju kulture čitanja Školske knjige, u rubrici *Životinjski vrtić*, posvećen je mladuncima vidre, a rubrika *Biljni svijet* u ovome broju donosi priču o mandarinu. Tu je dakako i enigmatski prilog *Mudra sova i svraka naopaka* te *Superica* s izborom učeničkih literarnih i likovnih radova iz cijele Hrvatske. (ir)

NOVO U KNJIŽARSKIM IZLOZIMA

LUCIANO GRIGOLETTO

Knjiga za nesavršene roditelje

Zagreb: SALESIANA d.o.o, 2022.; 132 str.

Poznati talijanski psiholog, terapeut i odgojni stručnjak Luciano Grigoletto poručuje očevima i majkama, utemeljeno na suvremenom, znanstvenom pristupu, da nisu pozvani (ni odgovorni) dijete voditi za ruku do neke idealne odraslosti. Umjesto toga, pokazuje im kako bodriti, savjetovati, biti dobar primjer i graditi djetetovo samopouzdanje vjerom u njegove sposobnosti.

KATIE DAYNES, MARTA ÁLVAREZ MIGUÉNS

Zašto moram na spavanje?

Zagreb: Profil knjiga d. o. o., 2022.; 12 str.

Ova šarmantna slikovnica djeci razumljivim jezikom i vrlo jasnim primjermima objašnjava zašto nam je svima potreban san, kako se pripremiti za spavanje, čemu služi malo sna tijekom dana, kako spavaju vidre, a kako pak dupini, zašto mrak ne mora biti strašan i još štošta. Vedre i nježne ilustracije iznimno talentirane Marte Álvarez Miguéns izvršno nadopunjuju tekst.

Priredio I. Rodić

IZVANUČIONIČNA NASTAVA U OSNOVNOJ ŠKOLI EKODAN UZ DAN PLANETA ZEMLJE

DOŽIVLJENA ISKUSTVA UČENIKA U PRIRODI

S obzirom na to da je suradnja naše škole s lokalnim poljoprivrednim gospodarstvima prilično razvijena, prošle smo školske godine odlučili kako će glavna aktivnosti „Ekodan” biti posvećena upravo tomu – suradnji s lokalnim obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, sa svrhom da se učenicima od 6. do 9. razreda, metodom iskustvene nastave u prirodi, približi život i rad na selu i osvijesti potreba razvijanja zdravoga načina života

NAPISALA

Monika Novak

Osnovna škola Lovrenc na Pohorju
Slovenija

Na našoj osnovnoj školi Lovrenc na Pohorju već šesnaest godina sudjelujemo u međunarodnom projektu ekoškola. U sklopu naših planiranih aktivnosti svake godine organiziramo dan aktivnosti, prirodoslovni dan – „Ekodan”. Planiramo ga već u ožujku, a izvedemo u travnju, u tjednu kada 22. travnja obilježujemo Dan planeta Zemlje. Višegodišnja praksa pokazala nam je da se za izvedbu planiranih aktivnosti kao najprimjereniji dan pokazao posljednjega petka prije prvosvibanjskih praznika budući da učenici opušteno provedu dan aktivnosti kao zadnji dan nastave prije prvosvibanjskih školskih praznika.

SURADNJA S OBITELJSKIM GOSPODARSTVIMA

Planiranje i organizaciju aktivnosti ekodana provode članovi ekoodbora. Mjesec dana ranije svaki tjedan planiramo sadržaj, ciljeve i aktivnosti ekodana. S obzirom na to da je suradnja s lokalnim poljoprivrednim gospodarstvima prilično razvijena, prošle smo školske godine odlučili kako će glavna ideja vodilja dana aktivnosti „Ekodan” biti tema posvećena upravo tomu – suradnja s lokalnim obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, sa svrhom da se učenicima od 6. do 9. razreda približi život i rad na poljoprivrednim gazdinstvima posjetom i razgledavanjem.

Obližnjim poljoprivrednim gazdinstvima u mjestu Lovrenc na Pohorju poslali smo dopis s molbom da nam omoguće razgledavanje njihovih poljoprivrednih gazdinstava, prezentaciju života i rada na obiteljskom poljoprivrednom gazdinstvu uz promociju lokalno pripremljene hrane. Sva su se gazdinstva s velikim veseljem odazvala pozitivnim odgovorom, a zatim smo potvrdili termin i postavili vremenski okvir. Uz poštovanje mjera zaštite od bolesti COVID-19 planirali smo skupine razreda u takozvanim „mjehuricima” od 6. do 9. razreda, što je značilo šest skupina i dva učitelja pratitelja. Malo smo se osvrnuli, na proteklo godine kada su učenici nižih razreda posjećivali lokalna poljoprivredna gazdinstva prilikom prirodoslovnoga dana, kako ne bismo ponavljali lokacije. Tako smo

Doživljeno iskustvo učenika u prirodi najveće je dostignuće ekodana jer nam je uspjelo povezati više različitih aktivnosti u jednome danu: približiti im život i rad na obližnjim farmama uz promociju lokalno proizvedene hrane te kretanje u prirodi za zdrav način života

6. a razredu dodijelili gazdinstvo Kogler, 6. b razredu ekološko gazdinstvo Pajtler, 7. a razredu gazdinstvo Trjenk, 7. b razredu gazdinstvo Ahej, 8. razredu gazdinstvo Kapus i 9. razredu gazdinstvo Lakožič. Svi vlasnici gazdinstava s veseljem su se odazvali našoj molbi za suradnju i s velikim zadovoljstvom prihvatili naše učenike.

DOPRINOS OČUVANJU OKOLIŠA

„Ekodan” smo proteklo školske godine održali zadnjega petka u travnju. Ujutro smo u zbornici započeli sa sastankom s nastavnicima i pritom smo pratitelje upoznali s tijekom priprema, opisali put do gazdinstava i samim aktivnostima „Ekodana”. Prije nego što smo

po skupinama krenuli na put, u školskoj kuhinji preuzeli smo užine. Tom prilikom učenici nisu dobili plastične boce s vodom jer je bilo dogovoreno da vodu donesu od kuće u svojim bocama. Time smo željeli dati svoj doprinos očuvanju okoliša i smanjiti otpad. Učenicima smo podijelili zaštitne rukavice i vreće za skupljanje otpada i tako su na putu do gazdinstava i nazad do škole skrbrili za čisti okoliš i proveli akciju čišćenja okoliša.

Svaki razred dobio je opis planiranoga puta do pojedinoga gazdinstva do kojega su imali približno sat ili sat i pol hodanja u jednom smjeru. Tim smo pješacenjem željeli izvesti i tjelesnu aktivnost – kretanje u neokrnjenoj prirodi. Pristalice smo mišljenja da je mlade ljude potrebno odgajati i osvješćivati o prednostima zdravoga načina življenja i time iskoristiti potencijale svog zavičaja jer je njihov životni prostor, kraj u kojem žive, divna neokrnjena priroda.

Tijekom puta do gazdinstva i nazad zaustavili su se na dvjema točkama i odgovarali na unaprijed pripremljena pitanja iz područja zaštite okoliša. Pokazalo se da su učenici već mnogo toga znali te ovoga puta još i više toga saznali i stekli nova znanja iz područja zaštite okoliša. Na samim seoskim gazdinstvima domaćini su ih primili s velikim

zadovoljstvom, pričali su im o svom životu na gazdinstvu, kako im protječe dan, čime se bave, koliko stoke i hektara zemlje obrađuju, koju lokalnu hranu proizvode, kako teče njihov radni dan, predstavili su prednosti i slabosti bavljenja poljoprivredom, pokazali gospodarske zgrade, staje, silose, radne strojeve, životinje i kako se odvija suživot čovjeka s prirodom na svakom pojedinom poljoprivrednom gazdinstvu.

UPOZNAVANJE ŽIVOTA I RADA NA SELU

Učenici su s oduševljenjem slušali i pratili njihova izlaganja i prezentacije. Mogli su iskustveno i zorno osjetiti puls svakoga pojedinog gazdinstva time da su se mogli približiti i pomilovati njihove životinje. S velikim su oduševljenjem pratili njihovo pričanje, pažljivo su slušali i s velikim zadovoljstvom obišli cijelo poljoprivredno gazdinstvo izvana i iznutra. Radoznalo su ispitivali o njihovu svakidašnjem radu, životinjama koje imaju, opsežnim površinama (travnjacima, poljima, njivama i šumskim površinama), radnim strojevima, o poljoprivredi nekad i danas. Naši su učenici saznali da se u našoj okolini većina lokalnih poljoprivrednih gazdinstava bavi šumarstvom i stočarstvom. Poljoprivredno gazdinstvo Ahej bavi se uzgojem krumpira, gazdinstvo Grobelnik sječom, odvozom i prodajom drveta, gazdinstvo Šlaus ima samostalnu veliku pilanu. Gazdinstvo Trjenk velika je klasična farma koja se bavi stočarstvom i proizvodnjom mlijeka za otkup. Tako je većina gazdinstava zaposlena kombinacijom sezonskih radova.

Na svakoj pojedinoj farmi naši su učenici bili srdačno prihvaćeni i počašćeni njihovom domaćom, lokalno uzgojenom i proizvedenom hranom. Tako su učenici imali mogućnost kušati domaći sok od jabuka i bazge, mlijeko, sendviče s povrćem te domaće kolače (fritule). Učenici su bili veoma radosni time kako su bili počašćeni i sa zadovoljstvom su popili i pojeli što im je bilo ponuđeno. Najviše su uživali gledajući i milujući životinje (krave, konje, mace, pse, zečeve i kokoši).

Doživljeno iskustvo učenika u prirodi najveće je dostignuće prošlogodišnjega ekodana jer nam je uspelo povezati više različitih aktivnosti u jednome danu: približiti im život i rad na obližnjim farmama uz promociju lokalno proizvedene hrane te kretanje u prirodi za zdrav način života. Nažalost, dogodilo nam se da su učenici 9. razreda morali taj tjedan u karantenu uz održavanje nastave na daljinu te im tako nije bilo moguće posjetiti njima namijenjeno poljoprivredno gazdinstvo Lakožič. Dobili su upute za ekodan na daljinu s detaljnim sadržajima.

ISKUSTVENA NASTAVA U PRIRODI

Budući da smo se kretali u prirodi i doživjeli iskustvenu nastavu u prirodi, na kraju aktivnosti osjećali smo se veoma dobro. Tako smo i više nego zadovoljni ostvarili ciljeve našeg dana aktivnosti:

- upoznati bližu okolicu zavičaja i lokaciju poljoprivrednih gazdinstava
- odgajati duh zdravog načina života i kretanje u zdravoj okolini (tjelesna aktivnost)
- sudjelovati u akciji čišćenja okolice
- jačati osviještenost o očuvanju i zaštiti okoliša
- razviti i obnoviti znanje o sadržajima zaštite okoliša
- upoznati život i rad na poljoprivrednom gazdinstvu
- približiti ritam života na farmi i promovirati lokalno proizvedenu hranu
- ojačati svijest o značenju suživota prirode i čovjeka
- pridržavati se uputa za sigurno hodaње i pohode u planinama te primjereno ponašanje
- druženjem krijepiti prijateljske odnose.

Domaćini su učenike primili s velikim zadovoljstvom, pričali su im o svome životu na selu, kako im protječe dan, čime se bave, koju lokalnu hranu proizvode, predstavili su prednosti i slabosti bavljenja poljoprivredom i pokazali kako teče suživot čovjeka s prirodom na svakom pojedinom poljoprivrednom gospodarstvu

Suradnja naše škole s lokalnim seoskim gazdinstvima veoma je dobra i višegodišnja. Također smo i prethodnih godina organizirali prirodoslovne dane za učenike od 1. do 5. razreda. Glavna ideja vodilja tih dana aktivnosti bila je prezentacija farme i života na njoj. Posjetili su lokalno seosko gazdinstvo Sadonik koje je ekološka farma i bavi se uzgojem kokoši, prodajom domaćih proizvoda (jaja, tjestenina) i pečenjem kruha. Na gazdinstvu Strgar, koje je opća farma, učenici su imali priliku upoznati poljoprivrednu opremu kojom su se poljoprivrednici koristili nekada i suvremenu poljoprivrednu mehanizaciju kojom se koriste danas. U Lovrencu na Pohorju nalazi se također i turistička seoska farma Lipnik koja se bavi uzgojem konja i iznajmljivanjem apartmana. Učenici su imali priliku milovati i jahati konje. Na farmi Lakožič bave se šumarstvom, uzgojem svinja i prodajom suhomesnatih proizvoda. Na dan aktivnosti „Zdrav dan“, navedena farma opskrbljuje nas domaćim mlijekom koje naši učenici mogu piti i kada se održava tradicionalni slovenski doručak.

RAZVIJANJE ZDRAVOGA NAČINA ŽIVOTA

Na suradnju povremeno pozovemo Društvo seoskih žena koje je u Lovrencu na Pohorju veoma aktivno. Društvo predstavljaju žene koje se bave uzgojem ljekovitog bilja i pečenjem domaćih kolača. Tako su nam u dani-

ma aktivnosti predstavile svoj rad i počastile nas slasnim biljnim namazima.

U sklopu projekta naša će škola i idućih godina organizirati dan aktivnosti „Ekodan“. Našu skrb i trud uložiti ćemo u planiranje i organizaciju aktivnosti koje će osvještavati učenike o sadržajima zaštite i očuvanja okoliša, povezat ćemo se i surađivati s obližnjim farmama te društvima u našem zavičaju i kretanjem poticati razvijanje zdravog načina života. I ovu godinu također završavamo aktivnosti s velikim zadovoljstvom i nadom da će se osvješćavanje naše djece iz godine u godinu poboljšati.

MATICA HRVATSKA DELNICE

TRI DESETLJEĆA GORANSKIH DIJALEKTALNIH SIJELA „GOVOR MOG ZAVIČAJA”

Od osnutka 1992. godine do danas, članovi Matice hrvatske, učitelji i mentori uspjeli su zapisati mnoge riječi, a isto tako i poticati najmlađe na literarno stvaralaštvo na domaćem dijalektu kako bi svo to jezično bogatstvo sačuvali od zaborava

Na prilično malom području Gorskog kotara susreću se sva hrvatska narječja. Ne samo da se susreću već se i dijele i umnožavaju i mijenjaju. Tako znamo reći da skoro svaki zaselak ima svoje narječje, svoj dijalekt. Na sreću barem je jedan, čabarski, sačuvan kao zaštićeno nematerijalno kulturno dobro. Kako bi se ti govori, narječja očuvali Matica hrvatska već tri-deset godina potiče učenike na literarni izričaj na svom narječju. Na inicijativu Nives Marjanović, predsjednice delničkog ogranka Matice hrvatske, davne 1992. godine započelo se s organiziranjem dijalektalnih sijela pod nazivom „Govor mog zavičaja”.

Od osnutka 1992. godine do danas, članovi Matice hrvatske, učitelji i mentori uspjeli su zapisati mnoge riječi. Tako je 2001. godine tiskan prvi Goranski zbornik, 2014. godine drugi, a 2021. godine i treći Goranski zbornik. U ovome, trećem zborniku na stotinjak stranica predstavlja se literarno stvaralaštvo učenika unazad desetak godina skoro svih škola Gorskoga kotara. Nakon pozdravne riječi predsjednice i kronologije Goranskih dijalektalnih sijela „Govor mog

zavičaja”, nabrojani su svi književnici koji su bili gosti i uveličali svake godine sijelo te navedene poklon-knjige.

Sudjelovale su škole iz Brod Moravica, Čabar sa školama Gerovo, Prezid i Tršće, Brod na Kupu, Delnice, Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora, Skrad i Vrbovsko te srednje škole iz Delnica i Čabra.

Skoro svaka škola ima po jedan likovni rad kojim se predstavlja. Svaku školu predstavio je i učitelj voditelj. Tijekom godina iz goranskih mjesta dolazili su po školama: iz Brod Moravica Indira Rački Joskić, Dijana Arbanas i Jasna Šepac, iz Broda na Kupu Dragica Majnarić i Ana Derenčinović Shala, Mihaela Špoljarić, iz Čabra Danijela Peršić, Marina Hrga Arh, Sanja Klarić, Rezika Jašarević, Ingrid Žorž, iz Delnica Marija Glavović, Anđelka Briški, Eva Luketić, Vlatka Pizent Kruljac, Božica Pleše, iz Fužina Ivana Kauzlaric, Tamara Vraneković i Antonija Baričević, iz Lokava Mirjana Pleše, Marijana Rakas, Andreja Marković, iz Mrkoplja Zora Karlović, Bruna Mihelčić Fak, Marija Skender, iz Ravne Gore Romea Podobnik, Gordana Podobnik, iz Skrada Ruža Mavrinac, Nelica Udvardi, Ana Matić Zagorac, Sanja Des-

pot Abramović, iz Vrbovskog Manuela Valenčić, Martina Vuk, Vesna Trope, iz Srednje škole Čabar Danijela Peršić, a iz Srednje škole Delnice Jasminka Lisac, Tihana Hrg, Iva Kezele.

To su učitelji mentori pod čijim se vodstvom ne dopušta tišina domaće riječi. To su učitelji koji u svojim mjestima predvođe istraživanja baštine, običaja, spaša-

vanje od zaborava i najmanje riječce. Pa ako od sveg njihova truda ostane samo jedan učenik koji će svoju djecu učiti po domaće rad je uspio. Iz svake škole u Zborniku 3 dolazi po nekoliko literarnih ostvaraja. Negdje su to pjesme, negdje priče, istraživanja običaja i nekadašnjeg života, pripovijedanja o današnjici usred pandemije, zabilješke ljepota Gorskoga kotara, ali i odnosa u obitelji, školi.

„Crtice su to koje je dječji um zapamtio, zamislio i zapisao na svom materskom dijalektu, na svojoj domaćoj riči. Na taj način pokušali smo zapisati dijelove života prošlost i sadašnjosti na jeziku koji je živ, koji se mijenja, ali koji je naš domaći. Zajedničkim snagama mi smo to na razini Gorskoga kotara i uspjeli. A kako napisana riječ ostaje, tako vam i ovaj treći zbornik po redu ostavljam u zalag budućnosti”, rekla je Dijana Arbanas, predstavljajući Zbornik 3.

Na sijelu su se sastali učenici koji su od početka svog školovanja pa sve do Srednje škole njegovali svoje narječje i čuvali svoju baštinu. Jer samo na taj i takav način može se voljeti svoj kraj i svoja domovina.

Dijana Arbanas

SURADNJA PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKOG FAKULTETA I INSTITUTA RUĐER BOŠKOVIĆ

KLIMATSKA RANJIVOST HRVATSKE

Dvije znanstvene institucije završile su nedavno dvoipolgodisnji projekt u kojemu su proučavali ranjivost urbanog i prirodnog okoliša na klimatske promjene i mogućnosti ublažavanja njihovih neželjenih posljedica

Multidisciplinarni projekt Klimatska ranjivost Hrvatske i mogućnosti prilagodbe urbanog i prirodnog okoliša okupio je znanstvenike Biološkog i Geofizičkog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te Instituta Ruđer Bošković koji su tijekom dvije i pol godine trajanja projekta proučavali ranjivost urbanog i prirodnog okoliša na klimatske promjene i mogućnosti ublažavanja njihovih neželjenih posljedica.

Projektne aktivnosti bile su usmjerene na utvrđivanje i analizu pojava s iznimno negativnim ekološkim, ekonomskim i socijalnim posljedicama, a za koje se očekuje da će biti još veća ugroza u uvjetima očekivanih klimatskih promjena. Istraživači su se posvetili proučavanju iznimnoga toplinskog opterećenja u gradovima, ekstremnih meteoroloških pojava praćenih olujama s tučom i munjama te odgovora ciljnih slatkovodnih i morskih vrsta na stres uzrokovan klimatskim promjenama.

Projekt je obuhvatio elemente okoliša koji su iznimno važni za Hrvatsku, a istodobno su posebno ranjivi s obzirom

na utjecaj klimatskih promjena (grad Dubrovnik i njegovo obalno područje te NP Plitvice). Projekt je financiran bespovratnim sredstvima EU-a iz Operativnog programa „Konkurentnost i kohezija” Fonda za zaštitu okoliša i energetske

učinkovitost u sklopu poziva „Schema za jačanje primijenjenih istraživanja za mjere prilagodbe klimatskim promjenama” uz sufinanciranje Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.

O rezultatima projekta govorila dr. sc. Ivana Herceg-Bulić, voditeljica prvoga hrvatskoga Centra za klimatološka istraživanja pri Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te naglasila kako izmjereni podaci upozoravaju na znatno zatopljenje Dubrovnika u posljednjih 50-ak godina uz porast dnevnih i noćnih temperatura. S obzirom na to da projekcije regionalnih klimatskih modela upozoravaju na daljnje zatopljenje Dubrovnika, napravljene su simulacije urbanim klimatskim modelom u svrhu ispitivanja učinkovitosti primjene određenih mjera za ublažavanje toplinskog opterećenja. Rezultati su pokazali da se najveći efekt ublažavanja postiže kombinacijom mjera koje uključuju primjenu zelene infrastrukture i hladnih materijala. Ipak, učinak je tih mjera lokalnoga karaktera odnosno tamo gdje je mjera implementirana. Nadalje, pokazano je da dopri-

nos globalnog zatopljenja toplinskom opterećenju nadilazi učinak bilo koje od ispitivanih mjera za ublažavanje.

Analiza meteoroloških podataka pokazala je da je pojavnost tuče u Dubrovačko-neretvanskoj županiji prilično visoka u usporedbi s ostatkom Hrvatske. Tuča se najčešće javlja u hladnom dijelu godine, a najugroženija su područja grad Dubrovnik, Čilipi, Ploče, Metković, središnji dio Pelješca i južni dio Korčule. Klimatske projekcije budućih klimatskih uvjeta koji pogoduju pojavi ekstremnog vremena (jaka kiša, tuča, udari vjetrova, pijavice) sugeriraju porast učestalosti tih uvjeta i do 200 posto.

Ustanovljene su povećane temperature mora (do 29°C na površini i do 24°C na 40 m dubine) u kasno ljeto i jesen na svim istraživanim postajama. Posljedično se javlja cvjetanje mora (koje uključuje razvoj planktonskih i bentoskih algi) te razvoj patogenih bakterija na sesilnim organizmima (poput spužvi i koralja). Cvjetanju pridonosi i turizam na Jadranu te kanalizacijski sustavi obalnih gradova i turističkih naselja.

Universitas portal

GLAZBA I HUMANOST KAKO ABBA POMAŽE U OSNAŽIVANJU MLADIH ŽENA I DJEVOJAKA

GLAZBENI HIT FINANCIRA OBRAZOVANJE DJEVOJČICA U GVATEMALI

Švedska glazbena skupina Abba ustupila je Unicefu autorska prava za pjesmu Chiquitita. Tijekom 43 godine, otkad je pjesma objavljena, prihod je usmjeravan na rješavanje nekih od najsloženijih problema koji pogađaju Središnju Ameriku – od ekstremnog siromaštva i generacijske kulture mačizma do nasilja u obitelji i silovanja

Ovo ne znaju ni mnogi okorjeli obožavatelji švedske glazbene skupine Abba – hit Chiquitita iz 1979. godine, prodan u milijunima primjereka tijekom više od četiri desetljeća, švedskim glazbenicima nije donio – ni dolara zarade.

– Ustupili smo autorska prava Unicefu – kaže Bjorn Ulvaeus, skladatelj pjesme i osnivač skupine Abba, dodavši:

– Ta je pjesma tijekom godina donijela mnogo novca, a prodan je i velik broj ploča. Vrlo sam sretan zbog toga – dodaje.

ABBIN HIT NA DOMORODAČKOM JEZIKU

Napisana u povodu Unicefove godine djeteta, Chiquitita – što na španjolskom jeziku znači djevojčica – ujedno je bila prva pjesma koju je Abba snimila na španjolskom. Postigla je veliki uspjeh diljem Latinske Amerike, a Ulvaeus kaže da je skupina od samog početka znala na što želi usmjeriti prihod od te pjesme.

– Mislim da je najnužnija stvar na planetu osnaživanje mladih žena i djevojaka – to bi promijenilo naš svijet. Vrlo je tužno što širom svijeta postoje kulture i religije gdje djevojke nemaju jednake izgleda kao muškarci, pa smo odmah rekli Unicefu da u to želimo usmjeriti novac – dodaje Ulvaeus.

U školskoj dvorani u gradu La Tinta u Alta Verapazu, najsiromašnijoj regiji Gvatemale, skupina domorodačkih djevojčica izvodi vlastitu verziju ove pjesme, prevedenu na njihov materinski jezik *k'ekchi* – jezik Maja. Djeca osnovnoškolske dobi pohađaju radionice na kojima uče o zdravlju i samopoštovanju u Udruzi prijatelja razvoja i mira (ADP), jednoj od najstarijih nevladinih organizacija u Gvatemali, koja se financira od pjesme.

U Gvatemali je kronični nedostatak obrazovanja o reproduktivnom zdravlju, posebno u siromašnim starosjedilačkim zajednicama. Samo u 2021. godini 346 djevojčica u dobi od 14 godina i mlađe rodilo je u Alta Verapazu, a broj mlađih od 16 koje su postale majke još je i veći.

Jedna je Ema od njih, što nije njezino pravo ime. Držeći šestomjesečnog sina, Ema radi vježbe disanja s jednim od psihologa ADP-a. Kao žrtva silovanja i nasilja u obitelji, dobila je podršku u sklopu programa prevencije nasilja i podrške tjelesnoj autonomiji, kao i pomoć pri dojenju. Ema priča na *k'ekchi* jeziku, a u razgovoru nam pomaže prevoditelj. Kaže da je na obiteljsku terapiju išla s roditeljima, a emocionalna podrška „jedan na jedan” pomogla joj je da se izbori s prisilnim početkom majčinstva.

– Naučila sam mnogo o upravljanju emocijama. Osjećam se snažnije i sigurnije, vjerujem u sebe, učim kako se brinuti o svojoj bebi – priča dok njezin sin spava, lica prekrivenog majčinim šalom.

Priče poput Emine nisu rijetkost u Alta Verapazu. Toliko su česte da je njezina mlada sestra također majka tinejdžerica nakon seksualnog zlostavljanja.

– Mačizam je utkan u kulturu Maja. Ovdje proizvode kardamom, kavu, kakao, kukuruz i grah, a tjelesna snaga muškaraca vrlo je cijenjena, dok su žene ograničene na kuću – kaže Leslie Pau Soto, jedna od dječjih psihologa ADP-a.

STIGMA ZBOG ŽELJE ZA OBRAZOVANJEM

Žene se općenito ne školuju, kaže Pau Soto, dok su one koje pokušavaju studirati ili rade stigmatizirane:

– Uvijek su pod muškom kontrolom, rade što god oni žele – muškarci imaju potpunu dominaciju nad ženama.

Kritičari optužuju predsjednika Gvatemale Alejandra Giammatteija da je iznevjerio žrtve obiteljskog nasilja i silovanja. Kažnjavanje muškaraca je rijetko – samo jedan ili dva slučaja na njih stotinu završe na sudu. U Alta Verapazu, gdje živi nekoliko stotina tisuća ljudi, postoji samo jedna psihologinja za podršku žrtvama, koju je imenovala država. Njezino je ime Annie Juárez.

– Stalno je potrebno više nego što možemo pružiti – priča ona u mračnom uredu u La Tinti, gdje prima klijente.

Kaže da rade koliko im dopuštaju ograničeni resursi, a dodaje i da postoji državni internetski portal za pomoć žrtvama zlostavljanja. Međutim, u planinskim regijama Gvatemale često nema interneta, a mnoge obitelji nisu računalno pismene. Zato je ADP napravio radij-

ske spotove za javno informiranje na *k'ekchi*ju i drugim majanskim jezicima. Oni također šalju timove socijalnih radnika u udaljenije zajednice da pruže podršku zlostavljanoj djeci i njihovim obiteljima.

U općini Salac Uno rade s Martom, što nije njezino pravo ime, osmogodišnjom djevojčicom koju je seksualno zlostavljao malo stariji dječak. Neke obitelji ne dopuštaju organizacijama da priđu, naročito ako napadač živi u kući. Međutim, Martina majka Doña Lidia učiteljica je i prihvatila je pomoć budući da je škola koju djevojčica pohađa primijetila zlostavljanje.

– Muškarci su nas tako loše tretirali, ali stvari se mijenjaju. Moraju da poštuju – znamo da i mi imamo prava – kaže Doña Lidia.

VAŽNA PODRŠKA MLADIM ŽENAMA

Tijekom 43 godine, otkad je objavljena pjesma Chiquitita, prihod je usmjeravan na rješavanje nekih od najsloženijih problema koji pogađaju Središnju Ameriku – od ekstremnog siromaštva i generacijske kulture mačizma do nasilja u obitelji i silovanja. Na popisu se našla i zlorabotreb alkohola među marginaliziranim, autohtonim zajednicama. To je unaprijedilo život nebrojenih „chiquita”, poput Marte i Eme, koje su dobile važnu podršku, i to na materinskom jeziku.

Prije putovanja u Gvatemalu Bjorna Ulvaeusa upitali su je li očekivao da će pjesma ostaviti tako dubok trag, a on je uz smijeh odgovorio:

– Nitko ne razmišlja o tome! Nadao sam se da će biti hit i da će se često puštati, ali ni u najluđim snovima nisam mogao očekivati da će tako dugo trajati i donijeti toliko novca – to je najbolji utjecaj koji se može poželjeti.

Prema BBC Education
Priredila Ivana Čavlović

Pjesma je napisana u povodu Unicefove godine djeteta, a Chiquitita na španjolskom jeziku znači – djevojčica

UČENICI OŠ JURJA DOBRILE IZ ROVINJA U ERASMUS+ PROJEKTU

MITOVI I LEGENDE – ISKUSTVA IZ ISTANBULA

Projekt poput ovoga rezultira mnogostrukim pozitivnim učincima budući da uporaba tematike mitova i legendi u obrazovne svrhe pridonosi društvenom, kulturološkom i obrazovnom razvoju učenika

O d rujna 2020. godine uključili smo se u Erasmus+ projekt „Mitovi i legende“ koji obuhvaća oko 2000 učenika iz škola partnera u dobi od 11 do 15 godina i oko 200 njihovih učitelja. Tema i aktivnosti projekta vezane su za mitove i legende pa se primjereno tome na okupljanjima u zemljama domaćinima održavaju različite radionice – dramski igrokaz, glazbene radionice, izrada digitalnih priča i mnogih drugih aktivnosti koje uključuju razne metode rada poput iskustvenog učenja – *Learning by doing*, pokazivanje, rad u paru/grupi, glumu...

Na posljednjoj mobilnosti u sklopu projekta u Istanbulu su krajem listopada boravile tri profesorice i pet učenica OŠ Jurja Dobrile – Tea Višković, Laura Paliaga, Lana Kuharić, Nina Roža i Marta Sponza. Primarni je cilj projekta upoznavanje učenika s mitovima i legendama zemalja sudionika dajući im sjajnu priliku za stjecanje znanja o kulturnom i tradicijskom nasljeđu Turske kao i samog Istanbula.

Projekt je započeo susretom svih učenika i učitelja škola partnera djelomičnim *online* susretom, a djelomično uživo, prilikom čega je škola domaćin bila OŠ br. 6 iz Kolobrzega u Poljskoj, a potom se u travnju sve preselilo u Rovinj, kada je OŠ Jurja Dobrile bila domaćin. Njegova se realizacija nastavila u svibnju 2022. godine susretom u portugalskom gradu Fafeu, gdje je škola domaćin bila Ecola Básica de Montelongo te potom u Istanbulu sa školom domaćinom Fide Okulari. Završnicu ovog projekta obilježit će Instituto XXV Luglio – Bettolo iz talijanskoga grada Taranta.

Boravak u Istanbulu započeo je svečanom ceremonijom u školi koja okuplja učenike viših razreda, a nakon toga razgledavanjem školskih prostorija i učionica. Naše su učenice s ostalim sudionicima sudjelovale u umjetničkoj drvodjeljskoj radionici izrađujući drvene lutke pod budnim okom voditelja radionice. Škola domaćin Fide Okulari privatna je škola koja ima oko 250 učenika te je uočljiv blizak i osobni pristup svakom učeniku.

Program je sljedećeg dana započeo posjetom Gradskom odjelu za obrazovanje prilikom kojega su učitelji razmijenili iskustva i osnovne informacije o školskom sustavu sa zamjenicom ravnatelja. Uslijedio je posjet gradonačelniku dijela Istanbula Maltepea koji je svakom učeniku poklonio tablet. Učenici su, nakon povratka u školu, prionuli na posao i započeli razradu dodijeljenog projektnog zadatka vezanog za mit o Meduzi. Zadatak je bio predstaviti mit o Meduzi

na različite načine: dramatizacijom, oblikovanjem skulpture ili pisanjem kratke priče i tu je kreativnost učenika došla do punog izražaja.

Srijeda je bila dan za cjelodnevni izlet u europski dio Istanbula prilikom kojega smo posjetili nekoliko povijesnih znamenitosti poput Basilice Cistern, istanbulskog arheološkog muzeja te park Gülhane. U arheološkom muzeju učenici su imali zadatak pronaći podatke o izloženim artefaktima te izraditi plakat. Sljedećeg su dana učenice sudjelovale u glazbenim radionicama.

U petak smo se zaputili na još jedan izlet u europski dio Istanbula, a cilj nam je bio toranj Galata koji se nalazi u vrlo posjećenom dijelu grada nazvanom Beyoglu, gdje je i svjetski poznati Taksim. Sagrađen u 14. stoljeću, toranj Galata nekoć je služio kao stražarska kula, a

nedavno je preuređen u muzej. Popevši se na nj, djeca su imala priliku vidjeti dobar dio Istanbula i diviti se vizurama grada. Nakon tornja Galata, uživali smo u vožnji brodom preko Bospora.

Ovim se projektom realiziralo nekoliko raznih ciljeva: upoznati učenike s mitovima i legendama u zemljama sudionicima; obogaćivanje obrazovnog procesa učenika upoznavanjem s mitovima i legendama; pridonijeti osobnom razvoju sudionika; prihvaćanje društvenih normi i pravila putem upoznavanja mitova i legendi; pridonijeti razvoju svijesti o važnosti zaštite okoliša i prirode obradom tema mitova i legendi; razvijanje kreativnog razmišljanja učenika; stvaranje kulturološke povezanosti među sudionicima na temelju podrijetla različitih kultura; poboljšanje jezičnih kompetencija učenika; razvija-

nje sposobnosti učenika za zajednički rad i suradnju.

Mitovi i legende sadrže razna obilježja, od prijenosa tradicijskih vrijednosti, mudrosti, suprotstavljenih ideja te se ovim projektom ostvaruje još jedan ključni ishod: usvajanje društvenih vrijednosti i osobnog napretka učenika putem kulturološke povezanosti.

Erasmus+ projekt poput ovoga rezultira mnogostrukim pozitivnim učincima, budući da uporaba tematike mitova i legendi u obrazovne svrhe pridonosi društvenom, kulturološkom i obrazovnom razvoju učenika te se može slobodno reći da škole sudionici ovim projektom ostvaruju važnu ulogu u društvenom i obrazovnom kontekstu i pridonose ukupnom razvoju zajednice.

Ana Kolić Marković,
Arijana Dobrila i Jasmina Tanović

Pretplatite svoje učenike

 modralasta
PRVI INTERAKTIVNI
ČASOPIS ZA MLADE

smib

NAJZABAVNIJI ČASOPIS ZA
ZNATIŽELJNE ISTRAŽIVAČE

školska knjiga